

FRIT II – Türkiye’nin Mültecilerden Etkilenen Bölgelerinde Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi (P169996)

ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM ÇERÇEVESİ

ŞUBAT 2020

İÇİNDEKİLER TABLOSU

KISALTMALAR.....	1
YÖNETİCİ ÖZETİ	1
1 PROJE TANIMI.....	7
1.1 Giriş ve Kapsam	7
1.1.1 Ülke Kapsamı	7
1.1.2 Sektörel ve Kurumsal Kapsam	8
1.2 Proje Geliştirme Hedefi ve Önemli Sonuçlar	9
1.3 Proje Bileşenleri	10
1.4 Uygulayıcı Kurum	12
1.5 Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesinin Amacı	13
2 ÇEVRESEL VE SOSYAL DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN POLİTİKA VE DÜZENLEYİCİ VE KURUMSAL ÇERÇEVE	13
2.1 Türkiye’de Çevresel Korumaya ilişkin Kurumsal ve Yasal Çerçeve	13
2.2 Ulusal Çevre Mevzuatları ve Düzenleyici Gereklilikler	15
2.3 Türkiye ÇED Yönetmeliği	18
2.3.1 İzleme	18
2.3.2 Halkın Bilgilendirilmesi	19
2.3.3 Kapsamın Belirlenmesi.....	19
2.3.4 ÇED raporunun incelenmesi ve onaylanması	20
2.3.5 Halkın Bilgilendirilmesi	20
2.3.6 İzleme ve Denetim.....	20
2.4 Sosyal Etkiler Hakkında Ulusal Kanunlar	20
2.4.1 Ulusal İş Gücü ve Çalışma Koşulları Kanunları.....	21
2.4.2 Ulusal Arazi İstimlak Kanunları	21
2.5 Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler	22
2.6 Dünya Bankası’nın Çevresel ve Sosyal Standartları	22
2.6.1 ÇSS1 Çevresel ve Sosyal Risklerin ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi	23
2.6.2 ÇSS2 İş Gücü ve Çalışma Koşulları	23
2.6.3 ÇSS3 Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi	24
2.6.4 ÇSS4 Toplum Sağlığı ve Güvenliği.....	24
2.6.5 ÇSS5 Arazi İstimlak, Arazi Kullanımı Kısıtlamaları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim	24

2.6.6	ÇSS6 Biyoçeşitliliğin Korunması ve Yaşayan Tabi Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi.....	25
2.6.7	ÇSS8 Kültürel Miras.....	25
2.6.8	ÇSS9 Finansal Aracı.....	25
2.6.9	ÇSS10 Paydaş Katılımı ve Bilgilendirme.....	26
2.6.10	Dünya Bankası Koruma Politikaları.....	26
2.7	Türkiye ÇED Yönetmeliği ile DB ÇSS'leri arasındaki Önemli Farklar	26
2.8	Çevresel ve Sosyal Risk Sınıflandırması ve ÇSS'lerin Alt Projelere Uygulanması	28
2.8.1	Genel Risk Değerlendirmesi.....	28
2.8.2	Çevresel Risk Sınıflandırması	28
2.8.3	Sosyal Risk Sınıflandırması.....	29
2.8.4	ÇSS'lerin Alt Projelere Uygulanması.....	29
3	MEVCUT DURUM ANALİZİ	36
3.1	Adana.....	37
3.2	Kahramanmaraş.....	38
3.3	Kayseri.....	39
3.4	Konya	41
	Akşehir	41
	İlgın	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
	Çumra	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.5	Osmaniye.....	41
4	SUNULAN ALTPROJELERİN POTANSİYEL ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİLERİNİN ANALİZİ	43
4.1	Sunulan Projelerin Çevresel ve Sosyal Risk Kategorizasyonu.....	43
4.2	Sunulan Alt Projelerin Potansiyel Çevresel ve Sosyal Etkileri	44
4.2.1	Geniş Kapsamlı Potansiyel Etkiler	44
4.2.2	Alt Projeye Özel Potansiyel Riskler	48
4.2.3	Etki Azaltıcı Tedbirler	72
5	ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM SÜRECİ	83
6	ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM UYGULAMASINA İLİŞKİN KURUMSAL DÜZENLEMELER VE KAPASİTE	86
6.1	Kurumsal Düzenlemeler.....	86
6.1.1	İLBANK PYB	86
6.1.2	Belediyeler.....	87
6.1.3	Bütçe.....	88
6.2	İLBANK'ın ÇSYS, İş Gücü ve Çalışma Koşulları ve İSG	88

6.2.1	Faaliyet Alanı	89
6.2.2	Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi	89
6.2.3	Çevresel ve Sosyal Yönetim Kapasitesi	89
6.2.4	İş Gücü ve Çalışma Koşulları (ÇSS2 uyarınca).....	90
6.3	Belediyeler için Şikayet Mekanizması	92
7	İZLEME VE RAPORLAMA	93
7.1	Çevresel ve Sosyal İzleme	93
7.2	Dünya Bankası’na Rapor Sunulması.....	93
8	ÇSYP PAYLAŞIMI VE DANIŞMANLIK	94
	EKLER	95
	EK 1. DÜNYA BANKASI’NIN PROJE KATEGORİZASYONU	95
	EK 2. ÖNERİLEN FORMATLAR	98
	EK 3. PAYDAŞ KATILIM ÇERÇEVESİ	0
	Ek 5. PAYDAŞ KATILIM TOPLANTI NOTLARI VE KATILIMCI LİSTESİ	9

KISALTMALAR

AAT	Atıksu Arıtma Tesisi
AB	Avrupa Birliği
AFAD	Afet ve Acil Durum Başkanlığı
ASKİ	Adana Su ve kanal İdaresi
AYB	Avrupa Yatırım Bankası
BHP	Belediye Hizmetleri Projesi
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CDŞ	Cinsiyete Dayalı Şiddet
CSS	Cinsel Sömürü ve Suistimal
CYBH	Cinsel Yoldan Bulaşan Hastalıklar
Ç&S	Çevresel ve Sosyal
ÇDK	Çalışan Davranış Kuralları
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇSC	Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Çerçeve
ÇSED	Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi
ÇSG	Çevre Sağlık Güvenlik
CSS	Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standart
ÇSTP	Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı
ÇSYÇ	Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi
ÇSYP	Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı
ÇSYS	Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi
ÇŞB	Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
DB	Dünya Bankası
DMA	İzole Ölçüm Bölgeleri
DSİ	Devlet Su İşleri
FRIT	Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı
GGS	Gelir Getirmeyen Su
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HÇŞ	Hassasiyet-Çatışma-Şiddet
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
IFI	Uluslararası Finans Kuruluşu
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IPA	AB’ye Katılım Öncesi Finansal Yardım Aracı
IUCN	Uluslararası Doğayı Koruma Birliği
İSG	İş Sağlığı ve Güvenliği
İYP	İş Gücü Yönetim Prosedürü
JICA	Japonya Uluslararası İşbirliği Ajansı
MSDS	Malzeme Güvenlik Bilgi Formları
ÖBA	Önemli Bitki Alanları
ÖDA	Önemli Doğa Alanları
ÖKA	Önemli Kuş Alanı
PDD	Proje Değerlendirme Dokümanı
PEK	Projeden Etkilenen Kişiler
PGH	Proje Geliştirme Hedefi
PKÇ	Paydaş Katılım Çerçevesi
PTD	Proje Tanıtım Dosyası
PUB	Proje Uygulama Birimi
PYB	Proje Yönetim Birimi
SCADA	Veri Tabanlı Kontrol ve Gözetleme Sistemi
SG	Sera Gazları
SŞP	Sürdürülebilir Şehirler Projesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ŞM	Şikayet Mekanizması
ŞMS	Dünya Bankası Şikayet Mekanizması Servisi
TSGS	Toplum Sağlığı ve Güvenliği Standardı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UAYP&EP	Ulusal Atık Yönetim Planı ve Eylem Planı
YYÇ	Yeniden Yerleşim Çerçevesi
YYP	Yeniden Yerleşim Planı

YÖNETİCİ ÖZETİ

Suriye’de 2011 yılında patlak veren siyasi kriz ile birlikte başlayan düzensiz göçmenler ve mülteciler için bir geçiş merkezi ve kabul ülkesi görevi gören Türkiye, en büyük mülteci nüfusunu barındırmaktadır. Büyük bir çoğunluğu Suriyelilerden oluşan yaklaşık 3.9 milyon mültecinin geçici koruma kapsamında kaydı bulunmaktadır. Ülke genelinde birçok ilde ikamet etmelerinin yanı sıra, yadsınamayacak kadar yoğun bir kesim (yaklaşık yüzde 90 oranında) özellikle Güney Doğu Anadolu bölgesi başta olmak üzere kentsel alanlarda yaşamaktadır. Hizmetlere yönelik bu artan talepleri karşılayabilmek adına dayanıklılık kapasitelerinin artırılmasında belediyeler kilit bir rol oynamaktadır.

Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye, Kayseri ve Konya illeri Türkiye’nin mülteci akınından etkilenen illeri arasında yer almaktadır. Bu beş ilin 2018 yılındaki toplam mülteci nüfusu yaklaşık 500,00 civarındadır. Sonuç olarak, mevcut sistemlerin çoğaltılması için belediye altyapısında acilen müdahale planları yapılmalıdır. Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT) II - Türkiye’nin Mültecilerden Etkilenen Bölgelerinde Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi kapsamında finanse edilecek yatırımlar, özellikle Türkiye’nin Suriyeli mültecilerden etkilenen beş ilinde (Adana, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya ve Osmaniye) hedeflenen su temini yapımı ve rehabilitasyonu ile atık su ve katı atık tesisleri aracılığıyla doğrudan belediye hizmetlerinin önceliklerine hitap etmektedir.

Ayrıca, AB’ye yönelik hazırlanan 2018 İhtiyaç Analiz Raporu’na göre, uluslararası toplum, yalnızca 2016’dan beri %95’i Avrupa Birliği (AB)’nden gelen yardımlardan oluşan 4 milyar Euro’nun üzerinde destek sağlayarak Türkiye’ye mülteci konusu ile ilgilenirken karşılaşılan sorunların giderilmesinde destek olmaya devam etmiştir. Bu destekler arasında 2016 yılında başlatılan ve mültecilere ev sahipliği yapma hususunda Türkiye Hükümeti’ne destek olmak amacıyla tasarlanan 3 milyar Euro tutarında bir finansman olarak AB’nin Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT), FRIT haricinde 600 milyon Euro ve AB ülkelerinden gelen 400 milyon Euro’yu aşkın ikili yardımlar yer almaktadır. Uluslararası Finans Kuruluşlarının (IFI) yanı sıra, diğer hibe sağlayan, birçok BM ajansları, uluslararası, ulusal ve yerel sivil toplum örgütleri de 200 milyon Euro’yu aşan çeşitli program ve projeler uygulayarak Türkiye’deki mülteciler hususunda önemli bir rol oynamaktadır.

AB İhtiyaç Analizi’ne göre, su temini ve katı atık yönetiminin yakın gelecekte Türkiye için önemli bir sorun haline gelmesi muhtemeldir. Özellikle Türkiye’nin güney doğu bölgesinde bulunan iller, usulsüz evsel atık yönetim uygulamalarının yanı sıra, su kıtlığının beraberinde getirdiği problemler ve mevcut atık su arıtma tesisleri üzerinde oluşan kayda değer baskılar gibi konularla karşı karşıya kalarak en büyük olumsuz etkileri yaşamaya başlamıştır.

Hazırlanan proje, mültecilerin gelişi ile birlikte nüfusun önemli oranda artış gösterdiği bu illerdeki su teminini, atık su ve katı atık hizmetlerini iyileştirmeyi hedeflemektedir.

Proje Geliştirme Hedefi

Proje Geliştirme Hedefi, Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli akınından etkilenen hedef belediyelerde; ev sahibi ve mülteci toplulukların güvenli su temini, atık su ve katı atık hizmetlerine daha sağlıklı bir şekilde erişmesini sağlamaktır.

Proje Bileşenleri

Proje, etki altında bulunan illerdeki acil ihtiyaçları ele almak amacıyla su, atıksu ve katı atık tesisleri için yapım ve rehabilitasyon çalışmalarını finanse edecektir.

Hazırlanan faaliyetler şunları kapsamaktadır:

- (a) Su temini altyapısının yapımı ve/veya rehabilitasyonu;
- (b) Atık su sistemlerinin yapımı ve/veya rehabilitasyonu;
- (c) Katı atık depolama sahasının yapımı;
- (d) (a), (b), (c) maddelerinde belirtilenlere ilişkin yapım ve/veya rehabilitasyon çalışmalarının gözetimi ve ekipmanların kurulumu; ve
- (e) İLBANK'ın Proje Yönetim Birimi (PYB) ve alt borçlu Belediyeler/İdarelerin Proje Uygulama Birimlerine (PUB) yönelik proje yönetimi, kontrollük ve kapasite geliştirme konularında teknik desteğin sağlanması.

Projenin iki bileşeni mevcuttur:

1. Bileşen – Çevresel Altyapı Yatırımları:

1. Bileşen kapsamında finanse edilmesi planlanan alt projeler Tablo 1'de gösterilmiştir.

TABLO 1. ALT PROJELER

Hedef Bölge	No	Faaliyetin Adı ve Kapsamı
Alt Bileşen 1: Adana	1-1	Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı
	1-2	Yedigöze Su Arıtma Tesis
	1-3	Kozan Pınargözü İçme Suyu İletim Hattı ve Şebeke
Alt Bileşen 2: Kahramanmaraş	2-1	Kahramanmaraş Kuzey Bölgeleri Entegre Katı Atık Projesi
	2-2	Kahramanmaraş (Merkez) İçme Suyu Projesi
	2-3	Kahramanmaraş (Merkez) Kanalizasyon Projesi
	2-4	Ceyhan Havzası Atık Su Arıtma Tesisleri
	2-5	Elbistan İçme Suyu Hattı Projesi
	2-6	Elbistan İçme Suyu İletim Hattı
Alt Bileşen 3: Kayseri	3-1	Kayseri Atık Su Arıtma Tesisinin Genişletilmesi
Alt Bileşen 4: Konya	4-1	Akşehir Su Temin Projesi
	4-2	İlgın Atıksu Arıtma Tesis Projesi
	4-3	Çumra Atıksu Arıtma Tesis Projesi
Alt Bileşen 5: Osmaniye	5-1	Osmaniye (Merkez) İçme Suyu Projesi
	5-2	Osmaniye (Merkez) Kanalizasyon Projesi

2. Bileşen - Proje Yönetimi ve Kontrollük, Kapasite Geliştirme, Halkla İlişkiler ve Halkın Katılımına Yönelik Teknik Destek:

Uygulayıcı Kurum

Projenin uygulayıcı kurumu İLBANK'tır. İLBANK, finansal aracı kurum olup, hedef illere dair belirlenen alt projelerin finanse edilmesine ilişkin Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı kapsamında AB'den gelen ödeneği ve IBRD tarafından verilen krediyi ilgili belediyelere/idarelerine aktaracaktır.

Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesinin Amacı

Mevcut proje ile ilgili olarak, Proje kapsamında finanse edilecek alt proje türlerinin önceden belirlenmesine rağmen, risk ve etkilerinin alt proje detayları belirlenene kadar tamamen tespit edilemeyecek olması nedeniyle bir Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ) oluşturulmuştur. ÇSYÇ, FRIT II - Belediye hususunda potansiyel çevresel ve sosyal etkileri ele almak amacıyla alt projelerin her birine yönelik risk ve etkileri incelemekte ve benimsenecek kapsamlı çevresel ve sosyal yönetim yaklaşımının mahiyetini belirlemektedir.

ÇSYÇ çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri değerlendirmek amacıyla ilkeleri, kuralları, prensipleri ve prosedürleri oluşturmakta ve alt proje aşamasında sosyal ve çevresel sorunların sistematik olarak ele alınmasını sağlamak için risklerin ve olumsuz etkilerin azaltılması, hafifletilmesi ve/veya dengelenmesi adına alt projenin hazırlanması ve hayata geçirilmesi ile uygulanacak önlem ve planları kapsamaktadır.

ÇEVRESEL VE SOSYAL DEĞERLENDİRMeye İLİŞKİN POLİTİKA VE DÜZENLEYİCİ VE KURUMSAL ÇERÇEVE

Türkiye'de Çevresel Koruma ve Himaye Hususuna İlişkin Kurumsal ve Yasal Çerçeve

Çevrenin korunması ve himayesine yönelik benimsenen politikaların uygulanmasından ve doğal kaynakların sürdürülebilir gelişiminden ve yönetiminden Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) sorumludur.

Türkiye ÇED Yönetmeliği

Planlanan faaliyetleri sonucunda çevresel problemler yaratan kurumlar, kuruluş ve tesislerin Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunu veya Proje Tanıtım Dosyasını (PTD) hazırlamaları gerektiğine dikkat çekerek, Çevre Kanunu Madde 10 çerçevesinde Türkiye'deki Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) prosedürünün genel kapsamını belirlemektedir.

ÇED Yönetmeliği bu hususta AB Yönetmeliğine büyük oranda uygundur. Türkiye ÇED prosedürünün eleme, halkın görüşünün alınması, kapsamın belirlenmesi, halkın bilgilendirilmesi, izleme ve denetim gibi bazı kilit aşamaları gerçekleştirme sıralarına göre aşağıda özet olarak incelenmiştir.

Sosyal Etkiler Hakkında Ulusal Kanunlar

Türkiye ÇED Yönetmeliği, sosyal etkiler bakımından uluslararası standartların gerekliliklerini bütünüyle sağlamamasına rağmen birçok sosyal etkinin ve paydaş katılımının yönetilmesine ilişkin bazı yasal hükümler içermektedir. Bu hususta, bu projeye yönelik uygulanacak sosyal ve yasal çerçeve aşağıda verilen sınıflandırmaya göre dikkate alınmalıdır:

- Ulusal İş Gücü ve Çalışma Koşulları Kanunları
- Ulusal Arazi İstimlak Kanunları
- Ulusal Bilgi Edinme Hakkı Kanunları
- Ulusal Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği

Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler

Türkiye'nin çevre koruma, kültürel miras ve biyolojik kaynakların korunmasına ilişkin ulusal politikası yine Türkiye tarafından imzalanan veya kabul edilen ilgili uluslararası sözleşmelere dayanarak geliştirilmiştir. Alt projelerin yapımı ve işletilmesi asgari olarak ulusal politika ile uyumlu olmak zorundadır.

Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Standartları

Projede Dünya Bankası'nın yeni Çevresel ve Sosyal Çerçevesi (ÇSÇ) uygulanacaktır. ÇSÇ'de yer verilen Çevresel ve Sosyal Standartlar (ÇSS) Yatırım Projesi Finansmanı aracılığıyla Banka tarafından desteklenen projelere ilişkin sosyal ve çevresel risklerin ve etkilerin tanımlanması, değerlendirilmesi ve azaltılması/hafifletilmesine dair Borçlular tarafından yerine getirilecek gereklilikleri belirlemektedir. On ÇSS'nin dokuzu (ÇSS 7 uygulanmayacağı için) proje yaşam döngüsü boyunca Borçlunun ve projenin yerine getireceği standartları oluşturmaktadır.

ÇSS'ler uyarınca, Dünya Bankası Grubu'nun Çevre, Sağlık ve Güvenlik (ÇSG) Kılavuzları projeye aşağıdaki gibi uygulanmalıdır:

- Dünya Bankası Grubu'nun Genel ÇSG Kılavuzları;
- Dünya Bankası Grubu'nun Su ve Atık suya ilişkin ÇSG Kılavuzları; ve
- Dünya Bankası Grubu'nun Atık Yönetim Tesislerine ilişkin ÇSG Kılavuzları.

Türkiye ÇED Yönetmeliği ile DB ÇSS'leri arasındaki Önemli Farklar

Türkiye ÇED prosedürleri bazı istisnalar ile DB'nin ÇSS'leri ile uyumludur. Temel istisnalar proje kategorizasyonu, çevresel ve etki değerlendirmesi kapsamı ve halkın görüşünün alınmasında kendini göstermektedir. Bunlar arasındaki farklar ve boşlukların kapatılmasına ilişkin önlemler Bölüm 2.7'de verilmiştir. Türk mevzuatlarının ÇSS'lerden farklı olduğu durumlarda, projenin uygulanmasına ilişkin daha bağlayıcı olan dikkate alınacaktır.

MEVCUT DURUM ANALİZİ

Hedeflenen illerin birçoğu finansal kapasitedeki yetersizlikler ve kurumsal kapasitenin zayıflığı nedeniyle yüksek su kayıpları, yetersiz su arıtma, atık su toplama tesislerine kısıtlı erişim ve yetersiz atık su arıtma gibi belediye hizmetlerinin sağlanması hususunda operasyonel problemlerle karşı karşıyadır. Ayrıca, nüfustaki ani artış altyapı ve belediye hizmetleri üzerinde ek bir baskı oluşturmuş ve acil önlem ihtiyacına zemin hazırlamıştır.

Beş ilin sosyal ve ekonomik dayanağı detaylı olarak ÇŞYÇ'de verilmiştir.

ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM SÜRECİ

Alt proje faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini tespit etmek ve yönetmek için izlenmesi gereken birçok aşama ve prosedür bulunmaktadır. Bu sürece dair aşamalar aşağıda tanımlanmıştır.

1. Ç&S alt proje tekliflerinin elemesi
2. Ç&S teklifi yapılan alt projelerin değerlendirilmesi
3. Eleme sonuçlarına dayanarak, alt projelere ilişkin bölgeye özgü Ç&S araçlarının geliştirilmesi
4. Alt projeye özgü Ç&S dokümanlarının halkın bilgisine sunulması
5. Taslak Ç&S dokümanlarına ilişkin paydaşlardan görüş alınması
6. Ç&S dokümanlarının Dünya Bankası tarafından onaylanması

7. Ç&S dokümanlarının ihale dokümanlarına ve daha sonra çalışmaların gerçekleştirilmesine ilişkin yapılacak sözleşmelere dahil edilmesi
8. Ç&S kontrollüğü ve alt projelerin uygulanmasına yönelik yapılacak izleme çalışmaları.

ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİME İLİŞKİN KURUMSAL DÜZENLEMELER VE KAPASİTE

Kurumsal Düzenlemeler

ÇSYÇ'nin uygulanmasındaki kilit aktörler İLBANK PYB ve projeyi sunan belediyeler/idarelerdir.

İLBANK PYB

İLBANK PYB, ÇSYÇ'nin uygulanmasını koordine etmek için bu proje kapsamında mevcut çevresel ve sosyal uygulamaları sürdürecektir. Bu birimin sorumlulukları ÇSYÇ'de detaylı olarak açıklanmıştır.

Belediyeler/ İdareler

Faydalanıcı Belediyeler/İdareler alt projelerin Ç&S değerlendirmesinden sorumlu olacaktır. Türkiye'de faaliyet gösteren hatırı sayılır sayıdaki danışmanlık şirketleri aracılığıyla bu görevi üstlenmeleri beklenmektedir. Belediyeler altyapı yatırımlarını gerçekleştirmekte ve Türk çevre mevzuatlarını ve inşaat prosedürlerini bilmektedir.

İLBANK'ın ÇSYS, İş Gücü ve Çalışma Koşulları ve İSG

Faaliyet Alanı

Çalışmanın kapsamında üst yapı işlerinin yanı sıra, su şebekesi, su arıtma tesisi, kanalizasyon şebekesi, atık su arıtma tesisi ve katı atık depolama tesisleri, yerel makamların yol döşeme ve yol yapım faaliyetleri, köprü inşası ve benzer altyapı projeleri yer almaktadır. Yerel iş ortaklarına ek olarak, İLBANK'ın yurtdışında kredi ve fon kullanımının yanı sıra yerel faaliyet alanlarında DB, Avrupa Yatırım Bankası (AYB), JICA ve İslam Kalkınma Bankası gibi birçok uluslararası kurum ile kapsamlı bir işbirliği bulunmaktadır.

Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi

Kalite Yönetim Sistemi Çalışmaları kapsamında İLBANK TS-EN-ISO: 9001-2015 Kalite Sertifikasına sahiptir. İLBANK'ın ayrı bir Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi (ÇSYS) veya ÇSYS prosedürler sistemi yoktur.

Alt projelere ilişkin projenin çevresel ve sosyal eleme, değerlendirme ve izleme prosedürlerini yöneten önemli prosedürel dokümanlar, uluslararası yatırım fonu sağlanan projelerin ömrü boyunca uygulanan ÇSYÇ ve Yeniden Yerleşim Çerçevesidir (YYÇ). Dünya Bankası tarafından finanse edilen projeler için, bu çerçeve dokümanlar Proje Değerleme Dokümanları ve Proje İşletim Kılavuzlarına dahil edilmekte ve ana unsurlar Kredi Sözleşmelerinde belirtilmektedir. Dolayısıyla, İLBANK'ın tedbirlere ilişkin çerçeve dokümanlarının uygun bir şekilde uygulamaya koyulması konusunda kapsamlı bir sorumluluğu bulunmaktadır.

Çevresel ve Sosyal Yönetim Kapasitesi

İLBANK, Uluslararası İlişkiler Dairesinde Dünya Bankası'nın teknik, satın alma, çevresel, sosyal ve finansal yönetim ile ilgili prosedürleri konusunda tecrübeli bir kadroya sahiptir. İLBANK personeline Dünya Bankası'nın koruma politikaları ile ilgili birçok eğitim verilmekte olup, yakın zamanda da Borçlu Eğitimi sunum programının bir parçası niteliğinde ÇSÇ eğitimi düzenlenmiştir.

İş Gücü ve Çalışma Koşulları (ÇSS2 uyarınca)

İş Sağlığı ve Güvenliği

Türkiye'nin İSG mevzuatı oldukça kapsamlı olup, genel olarak tüm sektörlerde ve birçok endüstri alanında uygulanmaktadır.

İLBANK, bir devlet kurumu olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ulusal İSG kanununa tabidir.

Tüm İLBANK tesisleri yerel yönetmeliğin gerektirdiği şekilde yangın koruma araçları ile donatılmıştır.

Önemli riskli alt projeleri için, İLBANK alt borçlu Belediye/İdaresini ulusal İSG kanunu, Dünya Bankası Çevresel ve Sosyal Standardı 2, İş Gücü ve Çalışma Koşulları (DB ÇSS2) ve Dünya Bankası Grubu Genel Çevresel Sağlık ve Güvenlik Kılavuzlarına uyarınca İSG önlemlerinin alınmasını sağlaması hususunda sorumlu tutmaktadır.

İş Gücü ve Çalışma Koşulları

İLBANK, DB gerekliliklerinin yanı sıra ulusal yönetmeliklere uygun olan kurumsal düzeyde bir İnsan Kaynakları Politikası (28518 tarihli ve 4 Ocak 2013 sayılı Resmi Gazete) yayınlamıştır.

Bu politika, çalışma saatleri, izin (doğum, sosyal etkinlikler, ücretsiz), mali haklar, çalışma koşulları, terfiler, vb. konular dahil olmak üzere çalışanların kişisel haklarını tanımlamaktadır.

İLBANK aşağıda belirtilen politika, kanun ve gereklilikler uyarınca kendi faaliyetlerinin ve Projede görev alan tüm yüklenici veya alt yüklenicilerin uygunluğunun sağlanmasını taahhüt etmektedir:

- İş Kanunu
- DB ÇSS 2 Gerekliliği
- İLBANK İnsan Kaynakları Politikası

İLBANK, Projenin yararlı etkilerini en üst düzeye çıkarmak ve potansiyel negatif etkilerini minimum düzeye indirmek veya hafifletmek amacıyla özel politikalar uygulayacaktır:

- İstihdamda yerel halka öncelik veren, böylelikle faaliyetlere en yakın sosyoekonomik faydayı toplumlara azami düzeyde sağlayan bir İnsan Kaynakları Politikası;
- Özel ayrımcılık karşıtı politikalar ve şikayet yönetimi prosedürleri.

Ana yönetim tedbirleri, İLBANK veya borçlu belediyenin yüklenicilerinin üstlendiği mühendislik işlerinde kayıtsız/sigortasız mülteci istihdamı, kadınlara eşit istihdam haklarının sağlanmaması, vb. konular projenin İş Gücü Yönetim Prosedürleri kapsamına alınacaktır.

Belediyeler için Şikayet Mekanizması

İLBANK, projeden faydalanan belediyelerin vatandaşlarının memnuniyetine büyük önem vermektedir. Bu amaçla, proje belediyeleri alt projenin şikayet ve geri bildirim mekanizmasını oluşturmak ve yönetmek için bir Halkla İlişkiler Ofisi kuracaktır. Şikayetler belediye tarafından değerlendirilip, çözüme kavuşturularak İLBANK'a bildirilecektir.

Şikayet/çözümleri belediye tarafından şikayeti oluşturan kişi/kurumlara bildirilecektir. İLBANK, sorunsuz bir şekilde çalışmayı ve şikayetlere adil ve zamanında çözümler üretmeyi sağlamak için her belediyenin şikayet mekanizmasının işlevselliğini takip edecektir.

FRIT II– Türkiye’nin Mültecilerden Etkilenen Bölgelerinde Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi

ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM ÇERÇEVESİ

1 PROJE TANIMI

1.1 Giriş ve Kapsam

1.1.1 Ülke Kapsamı

Türkiye Cumhuriyeti 2000 yılından beri güçlü bir ekonomik ve sosyal gelişim performansı göstermekte, dolayısıyla istihdam ve gelir düzeyini giderek arttırmaktadır. Yakın zamanda büyüyen ekonomik savunmasızlıklar ve daha zorlu bir dış çevre bu başarıları düşme tehlikesi altına sokmaktadır. Türkiye uzun süredir birçok alanda iddialı reformlar uygulamaya odaklanmakta ve hükümet programları hassas grupları ve dezavantajlı bölgeleri hedef almaktadır. Yoksulluk oranı 2002-15 yıllarına kıyasla yarıdan fazla bir oranda azalmakla birlikte aşırı yoksulluk da hızlı bir şekilde düşüş gösterdi. Bu süre içerisinde, Türkiye çarpıcı bir biçimde kentleşti, güçlü makroekonomik ve mali politika çerçeveleri uyguladı, dış ticaret ve dış finansa açıldı, birçok kanun ve yönetmeliği Avrupa Birliği (AB) standartları ile uyumlu hale getirdi ve kamu hizmetlerine erişimi büyük oranda geliştirdi.

Suriye’de 2011 yılında patlak veren siyasi kriz ile birlikte başlayan düzensiz göçmenler ve mülteciler için bir geçiş merkezi ve kabul ülkesi görevi gören Türkiye, en büyük mülteci nüfusunu barındırmaktadır.¹ 3.6 milyondan fazlası kayıtlı Suriyeli mültecilerden oluşan yaklaşık 3.9 milyon mülteci geçici koruma kapsamındadır. Geri kalan kısmı ise uluslararası koruma kapsamında bulunanlar veya diğer milletlerden sığınmacılardır. Yalnızca küçük bir kesim (yaklaşık yüzde 10) kamplarda ikamet ederken, geri kalanı (yüzde 90) kampların dışında, çoğunlukla kentsel alanlarda yaşamaktadır. Belediyeler Suriye krizinin etkilerinin ele alınması konusunda en önemli hizmet veren ve hizmet taleplerindeki artışa çözüm sunabilen daha dayanıklı kapasitelerin geliştirilmesinde büyük bir rol oynamaktadırlar.² Mülteci krizi Türkiye’nin diğer birçok ilinin yanı sıra özellikle Güney Doğu bölgesi başta olmak üzere ülke genelindeki birçok ilde kayda değer bir nüfus artışına neden olmuştur. Rakamsal açıdan İstanbul, Bursa ve İzmir gibi Türkiye’nin Batı bölgelerindeki büyük metropol şehirlerin bazılarındaki mülteci nüfusunun büyüklüğünün bu doğu illerine eşit veya bu illerden daha fazla olmasına rağmen, artan nüfusun daha küçük illerdeki etkisi, ülkenin daha az gelişmiş illeri olmaları nedeniyle daha fazladır. Ayrıca, büyük mülteci akınına dayanma kapasitesi bu illerde kısıtlıdır. Bazı negatif sosyoekonomik etkiler iş rekabeti, kira artışları, belediye hizmetlerine yönelik artan talepler ve eğitim ve sağlık altyapısı gibi sosyal hizmetlerde kapasite kaybı şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yoğun bir Suriyeli nüfusuna sahip olan illerin birçoğu Türkiye için kalkınma sorunlarını artıran daha hassas veya dezavantajlı şehirler haline gelmiştir.

Adana, Kahramanmaraş, Osmaniye, Kayseri ve Konya illeri Türkiye’nin mülteci akınından etkilenen illeri arasında yer almaktadır. Bu beş ilin 2018 yılındaki toplam mülteci nüfusu yaklaşık 500,00 civarındadır. Nüfus artışları su temini, atık su ve katı atık yönetimi hizmetleri dahil olmak üzere etki altındaki ev sahibi toplumlardaki mevcut belediye altyapısı üzerinde önemli bir baskı oluşturmıştır. Sonuç olarak, mevcut sistemlerin çoğaltılması için belediye altyapısında acilen müdahale planları yapılmalıdır. Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT) II - Türkiye’nin Mültecilerden Etkilenen Bölgelerinde Belediye Hizmetlerinin

¹ GİGM ve BMMYK’ye göre, Aralık 2018’den bu yana Türkiye’de 3.9 milyon mülteci bulunmaktadır. Bu yoğunluğu Suriyeliler (3.6 milyon), Aganlar (170.000), Iraklılar (142.000), İranlılar (39.000), Somalililer (5.700) ve diğer milletlerden mülteciler (11.700) oluşturmaktadır.

² Kaynak: Türkiye’deki Suriye Krizine Müdahaleye Yönelik Belediye Dayanıklılığının Güçlendirilmesi, 3RP

İyileştirilmesi kapsamında finanse edilecek yatırımlar, özellikle Türkiye'nin Suriyeli mültecilerden etkilenen beş hedef ilinde (Adana, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya ve Osmaniye) su temini yapımı ve rehabilitasyonu ile atık su ve katı atık tesisleri aracılığıyla doğrudan belediye hizmetlerinin önceliklerine hitap etmektedir.

1.1.2 Sektörel ve Kurumsal Kapsam

Türkiye'deki mülteci akını nedeniyle karşılaşılan zorlukları ele almak amacıyla 2013 yılında yürürlüğe alınan 6458 sayılı Yabancılar ve Koruma Kanunu ve 2014 yılında yürürlüğe konan 29153 sayılı Suriyelilere ilişkin Geçici Koruma Yönetmeliği ile yasal bir çerçeve oluşturulmuştur. Acil müdahale ve insani yardımların koordinasyonuna ilişkin temel sorumlulukların Başbakanlık Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) tarafından yerine getirilmesine rağmen, kendi görev alanlarına bağlı olarak ilgili bakanlıklar ve yerel makamların da mültecilere belediye hizmetleri, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve işgücü pazarlarına erişim sağlama gibi sorumlulukları bulunmaktadır.

2011 yılında Suriye'deki çekişmenin patlak vermesinden bu yana Türkiye Hükümeti işgücü pazarına yasal erişim verilmesinin yanı sıra, ücretsiz sağlık hizmeti ve eğitim olanaklarının sağlanması dahil olmak üzere mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanması konusunda oldukça etkin bir duruş sergilemektedir. Mevcut bilançolara göre, Türkiye Hükümeti Suriye krizinin başlangıcından 2017'nin sonuna kadar mültecilerin ve ev sahibi toplumların ihtiyaçlarını karşılamak için tahmini olarak 31 Milyar € harcama yapmıştır. Ayrıca, AB'ye yönelik hazırlanan 2018 İhtiyaç Analiz Raporu'na göre, uluslararası toplum, yalnızca 2016'dan beri %95'i Avrupa Birliği (AB)'nden gelen yardımlardan oluşan 4 milyar Euro'nun üzerinde destek sağlayarak Türkiye'ye mülteci konusu ile ilgilenirken karşılaşılan sorunların giderilmesinde destek olmaya devam etmiştir. Bu destekler arasında 2016 yılında başlatılan ve mültecilere ev sahipliği yapma hususunda Türkiye Hükümeti'ne destek olmak amacıyla tasarlanan 3 milyar Euro tutarında bir finansman olarak AB'nin Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT), FRIT haricinde 600 milyon Euro ve AB ülkelerinden gelen 400 milyon Euro'yu aşkın ikili yardımlar yer almaktadır. Uluslararası Finans Kurumlarının (IFI) yanı sıra, diğer bağışçılar, birçok BM ajansları, uluslararası, ulusal ve yerel sivil toplum örgütleri de 200 milyon Euro'yu aşan çeşitli program ve projeler uygulayarak Türkiye'deki mülteciler hususunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu çalışmalar doğrudan mültecilerin mevcut kamu hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmaya ve bu düşünceyle gerek ulusal, gerekse yerel düzeylerde devlet kurumlarının kapasitelerini güçlendirmeye odaklanmıştır. Mülteci akınından büyük oranda etkilenen birçok il ihtiyaçları belirlemede ve önceliklendirmede zorluklar yaşamaktadır. Ancak, belediye bütçeleri ev sahibi nüfusların sayısına göre belirlenmeye devam etmektedir. Genel olarak, belediyeler yüksek bütçe baskısı ve zaman kısıtlamaları nedeniyle uzun vadeli planlamalar üzerinde çalışmaktan ziyade günlük problemleri çözmeye daha eğilimlidirler.

AB İhtiyaç Analizi'ne göre, su temininin yakın gelecekte Türkiye için önemli bir sorun haline gelmesi muhtemeldir. Bu zorlukla başa çıkabilmek adına, Hükümet su kalitesini ulusal anlamda arttırmak, tüm kırsal ve kentsel yerleşim alanlarının ve endüstriyel alanların içme suyu ve su arıtma tesislerine erişimlerini sağlamak amacıyla kapsamlı bir modernizasyon ve gelişim süreci başlatmıştır. Ancak, mülteciler nedeniyle ortaya çıkan yoğun nüfus artışı bu modernizasyon programı üzerinde beklenmedik bir baskıya sebep olmuştur. Türkiye Hükümeti'nin gelişim programında birincil hedef gösterilen özellikle Türkiye'nin güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan illerde su kıtlığı ve mevcut atık su arıtma tesislerinde yaşanan şiddetli baskı gibi problemlerle karşı karşıya kalınarak negatif etkilerin en büyüğü görülmüştür.

Türkiye'de şebeke ile dağıtım yapan su sistemi kapsamı göreceli olarak yüksek olmasına rağmen, suyun yüzde 60'ından fazlası arıtılmadan dağıtılmaktadır. 2016 yılında TÜİK tarafından hazırlanan Belediye Su İstatistiklerine göre, belediyelerde yaşayan nüfusun %98'i

şebeke ile su teminine erişim sağlamakta, ancak yalnızca %59'u su arıtma tesisinden hizmet alabilmektedir. Ülke genelindeki su ve kanal idarelerinde Gelir Getirmeyen Su (GGS) miktarı ülke genelinde ortalama yaklaşık yüzde 36 oranında fiziksel kayıplar dahil olmak üzere fazladır. Projede hedeflenen illerde yetersiz su arıtma tesisleri ve mevcut sistemlerinin eskimesi ve yetersiz yönetilen iletim ve dağıtım altyapısı nedeniyle yüksek su kayıpları konuları da dahil olmak üzere, önemli su temin hizmeti sıkıntıları ile karşı karşıyadır. Kahramanmaraş ve Osmaniye'deki GGS oranı sırasıyla %70 ve %56 civarında hesaplanmıştır. Bu koşullar mevcut nüfusa sağlanan hizmetlerin kalitesini etkilemiştir. Mülteci akınının getirdiği nüfus artışı nedeniyle oluşan baskı, nüfusa sağlanan suyun kalitesini ve miktarını daha vahim bir duruma getirmektedir.

Türkiye'nin kanalizasyon şebekesine erişim sağlayan nüfusu göreceli olarak yüksek iken, atık suyun önemli bir kısmı arıtılmadan çevreye karışmaktadır. TÜİK'in 2016 Belediye Atık Su İstatistiklerine göre, illerde yaşayan nüfusun %90'ına kanalizasyon ağı hizmeti sunulmaktadır. Ancak il nüfusunun yalnızca %70'i atık su arıtma tesislerinin hizmetlerinden faydalanmaktadır. Bireysel belediyelerde bu kapsam düşük olmakla birlikte kanalizasyon altyapısının kalitesi de yetersizdir, dolayısıyla kanalizasyon sızıntıları çevreyi etkilemesi kaçınılmazdır. Bu koşullar yalnızca çevreyi etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda sistemin işletme ve sürdürülebilirlik maliyetlerinde de önemli miktarda artışa neden olmaktadır.

Yıllık katı atık üretimi rakamları mültecilerden kaynaklı nüfus artışı nedeniyle atıkların kayda değer bir şekilde artış gösterdiğine işaret etmektedir. Örneğin Kilis'teki toplanan atık miktarı mülteci akınından önce düzenli olarak toplanan atıkların miktarından %133 daha fazladır. Bu artış atık alanlarının yanı sıra, atık toplama araçları ve ekipmanlarının kullanım ömrü üzerinde büyük bir etki yaratmaktadır. Mevcut atık toplama kapasiteleri de ayrıca baskı altındadır. Türkiye'deki katı atık toplama oranlarının göreceli olarak fazla olmasına rağmen, atıkların önemli bir kısmı katı atık depolama sahalarında uygun şekilde toplanmamaktadır. 2016 Ulusal Atık Yönetim Planı ve Eylem Planı (UAYP&EP) verilerine göre, kentsel atıkların yalnızca %60'ı düzenli depolama sahalarına gönderilmekte, %28'i belediyenin çöp toplama alanında toplanmakta ve %11'i diğer yöntemlerle geri dönüştürülmüş, gübrelenmiş veya imha edilmiş olarak raporlanmaktadır. Kahramanmaraş gibi mültecilerden etkilenen hedef illerin bazılarında, atık yönetimi ile ilgili ortaya çıkan problemler büyük oranda artış göstermiştir.

Hazırlanan proje, mültecilerin gelişi ile birlikte nüfusun önemli oranda artış gösterdiği bu illerdeki su temini, atık su ve katı atık hizmetlerini iyileştirmeyi hedeflemektedir. Bu illerdeki belediyelerin birçoğu finansal kapasitedeki yetersizlikler ve kurumsal kapasitenin zayıflığı nedeniyle yüksek su kayıpları, yetersiz su arıtma, atık su toplama tesislerine kısıtlı erişim ve yetersiz atık su arıtma gibi operasyonel problemlerle karşı karşıyadır. Ancak, nüfus artışı altyapı ve belediye hizmetleri üzerinde ek bir baskı oluşturmuş ve acil önlem ihtiyacına zemin hazırlamıştır.

Türkiye Hükümeti mültecilerden etkilenen bölgelerde belediye hizmetlerinin desteklenmesi amacıyla hazırlanan bir proje için Türkiye'deki Mülteciler için Mali Yardım Programı (FRIT) kapsamında Avrupa Birliği'nden finansman ödeneği talebinde bulunmuştur.

1.2 Proje Geliştirme Hedefi ve Önemli Sonuçlar

Proje Geliştirme Hedefi, Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli akınından etkilenen hedef belediyelerde; ev sahibi ve mülteci toplulukların güvenli su temini, atık su ve katı atık hizmetlerine daha sağlıklı bir şekilde erişmesini sağlamaktır.

Proje geliştirme hedefleri doğrultusunda söz konusu proje kapsamında aşağıdaki sonuçların elde edilmesi için çalışmalar yapılacaktır:

- (a) hedef illerde güvenli bir şekilde yönetilen su temini hizmetlerine erişimin artırılması;

- (b) hedef illerde güvenli bir şekilde yönetilen atık su toplama / kanalizasyon hizmetlerine erişimin artırılması;
- (c) hedef illerde atık su arıtma faaliyetlerinin iyileştirilmesi;
- (d) hedef illerde katı atık toplama faaliyetlerinin iyileştirilmesi; ve
- (e) belediye ve idarelerindeki belediye hizmetlerini etkili, adil ve sosyal anlamda çözüm odaklı bir yaklaşımla kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi.

1.3 Proje Bileşenleri

Proje, etki altında bulunan illerdeki acil ihtiyaçları ele almak amacıyla su, atık ve katı atık tesisleri için yapım ve rehabilitasyon çalışmalarını finanse edecektir. Sunulan yaklaşım ayrıca tasarımların ve yapım/rehabilitasyon çalışmalarının incelenmesine yönelik yapılacak bağımsız bir kontrollüğü kapsamaktadır. Hedeflenen kapasite güçlendirme faaliyetleri nüfusun tamamına yönelik sürdürülebilir bir hizmet sunumu sağlamak amacıyla ilgili tesislerin işletimi ve sürdürülmesi için aynı zamanda belediyelerde ve su ve kanalizasyon idarelerinin kapasitelerinin güçlendirilmesi adına hazırlanmıştır.

Hazırlanan faaliyetler şunları kapsamaktadır:

- (a) Su temini altyapısının yapımı ve/veya rehabilitasyonu;
- (b) Atık su sistemlerinin yapımı ve/veya rehabilitasyonu;
- (c) Katı atık depolama sahasının yapımı;
- (d) (a), (b), (c) maddelerinde belirtilenlere ilişkin yapım ve/veya rehabilitasyon çalışmalarının gözetimi ve ekipmanların kurulumu; ve
- (e) İLBANK'ın Proje Yönetim Birimi (PYB) ve alt borçlu Belediyeler/İdareler Proje Uygulama Birimlerine (PUB) yönelik proje yönetimi, kontrollük ve kapasite oluşturma konularında teknik desteğin sağlanması.

Projenin iki bileşeni mevcuttur:

1. Bileşen – Çevresel Altyapı Yatırımları: Bu bileşen erişim, hizmet kalitesi ve hizmetlerin devamlılığı konusunda iyileştirilmelerin sağlanması için beş ilde su temini, atık su yönetim ve katı atık yönetim tesislerine yönelik yapım ve rehabilitasyon çalışmalarını finanse edecektir. Su temini yatırımları, su arıtma tesislerinin yapımı ve/veya rehabilitasyonunu, su dağıtım şebeke ve iletim hatlarının rehabilitasyonu veya genişletilmesini, su deposu kapasitelerinin genişletilmesini, SCADA sistemlerinin kurulması gibi GGS azaltım faaliyetlerini ve izole ölçüm bölgeleri (DMA) geliştirilmesini ve tüm abonelerin güvenli su teminine erişimlerini sağlamak amacıyla hane halkı düzeyinde hedeflenen müdahaleleri kapsamaktadır, ancak çalışmalar bunlarla sınırlı değildir. Atık su yatırımları yeni atık su arıtma tesisleri (AAT) yapımını veya mevcut tesislerde kapasite artırımını ve aynı şekilde yeni katı atık toplama ağlarının geliştirilmesi veya mevcut olanların genişletilmesini kapsayacaktır. Katı atık tesisleri, mevcut çöp toplama alanları kapatılarak ve atık toplama ve transfer ekipmanları temin edilerek bir ilde yeni bir atık depolama sahasının yapımını kapsayacaktır.

2. Bileşen - Proje Yönetimi ve Kontrollük, Kapasite Geliştirme, Halkla İlişkiler ve Halkın Katılımına Yönelik Teknik Destek: Bu bileşende proje yönetimi, tasarım incelemesi ve belediye yatırımlarının kontrollüğüne yönelik danışmanlık hizmetleri, halkın katılımı, halkla ilişkiler ve görünürlük aktiviteleri ve katılımcı belediyeleri, su ve atıksu idareleri ve İLBANK'ı hedefleyen kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi faaliyetleri finanse edilecektir. Hedeflenen kapasite geliştirme faaliyetleri önerilme nedenlerinden biri de nüfusun bütününe sürdürülebilir hizmet verilmesi için ilgili tesislerin işletilmesi ve idame ettirilmesi amacıyla Belediyeler ve İdareler içindeki kapasitenin geliştirilmesidir.

1. Bileşen kapsamında finanse edilmesi planlanan alt projelere ilişkin özet bilgiler Tablo 2'de verilmiştir.

TABLO 2. ALT PROJELERE İLİŞKİN ÖZET BİLGİLER

Hedef Bölge	No	Faaliyetin Adı ve Kapsamı
Alt Bileşen 1: Adana	1-1	Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı - Yardımcı yapılar (tahliye ve vantuz vanası odaları) ile birlikte Kozan'a sağlanacak 35.4 km'lik su iletim hattının yapımı (Ø700 mm – Ø1, 400 mm'lik düktül borular)
	1-2	Yedigöze Su Arıtma Tesisi - Günlük 115,776 m ³ kapasiteli bir su arıtma tesisinin yapımı (1.340 l/s)
	1-3	Kozan Pınargözü İçme Suyu İletim Hattı ve Ağı - 310 km'lik su şebeke yapımı ve mevcut iletim hattının yenilenmesi (28.12 km ve Ø300 mm'lik boru) - 8 pompa istasyonu, 8 su deposu, 2 toplama tankının yapımı ve yardımcı yapıların inşası
Alt Bileşen 2: Kahramanmaraş	2-1	Kahramanmaraş Kuzey Bölgeleri Entegre Katı Atık Projesi - Kompost tesisi ve ayırma tesisi dahil olmak üzere Afşin'de yeni bir düzenli katı atık depolama sahasının yapımı ve Elbistan ve Göksun'da 2 aktarma istasyonu yapımı - Atık toplama ekipmanlarının (konteyner ve kamyonet) satın alınması - Mevcut çöp toplama alanlarının kapatılması
	2-2	Kahramanmaraş (Merkez) İçme Suyu Projesi - Su dağıtım şebeke rehabilitasyon ve yapım çalışmaları - SCADA sistemlerinin kurulumu - Mevcut su depoları ve pompa istasyonlarının rehabilitasyonu - Su deposu yapımı
	2-3	Kahramanmaraş (Merkez) Kanalizasyon Projesi - 400 km'lik kanalizasyon şebeke rehabilitasyon ve yapım çalışmaları - 100 km'lik yağmur suyu şebekesi yapımı
	2-4	Ceyhan Havzası Atık Su Arıtma Tesisleri Toplama hatları dahil olmak üzere 4 adet AAT yapımı: - Ekinözü AAT: AAT yapımı (2037'de 12.350 kişi ve günlük 889 m ³ kapasiteli, 2052'de 14.750 kişi ve günlük 1.062 m ³ kapasiteli) ve toplama hattı yapımı (0.95 km'lik Ø400 beton boru, 1.1 km'lik Ø200 beton boru, 23 muayene bacası, 1 pompa istasyonu kapasiteli) - Çağlayancerit AAT: AAT yapımı (2038'de 15.000 kişi ve günlük 1.650 m ³ kapasiteli, 2053'te 17.600 kişi ve günlük 1.936 m ³ kapasiteli) - Andırın AAT: AAT yapımı (2037'de 11.600 kişi ve günlük 1.591 m ³ kapasite, 2052'de 15.000 kişi ve günlük 2.057 m ³ kapasiteli) ve toplama hattı yapımı (4.23 km'lik Ø400 beton boru, 3.51 km'lik Ø200 beton boru, 163 muayene bacası, 1 pompa istasyonu ve 600 m'lik Ø200 HDPE basınçlı hat) - Göksun AAT: AAT yapımı (2037'de 25.000 kişi ve günlük 5.508 m ³ kapasiteli, 2052'de 30.000 kişi ve günlük 6.480 m ³ kapasiteli) ve toplama hattı yapımı (4.617 km'lik Ø600 HDPE Boru, 107rögar)
	2-5	Elbistan İçme Suyu Hattı Projesi - 255 km uzunluğunda su şebekesinin ve ev bağlantılarının (4.128 adet) rehabilitasyonu - 3 km'lik basınç hatlarının yapımı - 6 su deposu yapımı - 5 pompa istasyonu yapımı
	2-6	Elbistan İçme Suyu İletim Hattı - 120 km'lik su iletim hattı ve 6 su deposu yapımı (100-2,000 m ³ hacimli)
Alt Bileşen 3: Kayseri	3-1	Kayseri Atık Su Arıtma Tesisi - Mevcut AAT'ın (2. Aşamasının) günlük 110.000 m ³ kapasiteden günlük 183.000 m ³ kapasiteye çıkarılması ve çamur kurutma tesisinin kurulması
	4-1	Akşehir Su Temin Projesi

Alt Bileşen 4: Konya		- 29 km’lik su iletim hatları ve 97 km’lik su şebekesinin yapımı - 3 su deposu yapımı (3,000 m ³ , 1,000 m ³ , ve 500 m ³ kapasiteli)
	4-2	İlgın Atıksu Arıtma Tesisi Projesi (Alt-Proje detayları Fizibilite Raporu tamamlandıktan sonra sağlanacaktır)
	4-3	Çumra Atıksu Arıtma Tesisi Projesi (Alt-Proje detayları Fizibilite Raporu tamamlandıktan sonra sağlanacaktır)
Alt Bileşen 5: Osmaniye	5-1	Osmaniye (Merkez) İçme Suyu Projesi - 598 km’lik su şebekesi ve 5 su deposu yapımı
	5-2	Osmaniye (Merkez) Kanalizasyon Projesi - 403 km’lik kanalizasyon ağının yapımı

1.4 Uygulayıcı Kurum

Projenin uygulayıcı kurumu İLBANK’tır. İLBANK finansal aracı kurum olup, hedef illere dair belirlenen alt projelerin finanse edilmesine ilişkin Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı kapsamında AB’den gelen ödeniği ve IBRD tarafından verilen krediyi ilgili Belediyelere/İdarelere aktaracaktır. İLBANK Türk ulusal kanunlarına ve yönetmeliklerine tabi olup, Uluslararası Finans Kurumları (IFI) ile yürütülen çalışmalar aracılığıyla çevresel ve sosyal konuların yönetimine yönelik uluslararası standartlar ve politikaları uygulamaktadır. Ancak, İLBANK portföyünün bütününe kapsayan onaylı bir Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemine (ÇSYS) sahip değildir. İLBANK’ın uluslararası finansmanlarla finanse ettiği projeler uluslararası standartlara dayanan projeye özel Ç&S çerçeve dokümanlarıyla yönetilmektedir. Dünya Bankası’nın finanse ettiği çalışmalar için, Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ) uygulanmaktadır.

İLBANK uluslararası anlamda finanse edilen tüm projeleri izleyen ve yöneten bir Uluslararası İlişkiler Dairesi kurmuştur. Bu Daire uluslararası anlamda finanse edilen yatırımlara yönelik önemli prosedürel dokümanlardan faydalanmaktadır. İLBANK, Uluslararası İlişkiler Dairesinde DB’nin teknik, satın alma, çevresel, sosyal ve finansal yönetim ile ilgili prosedürleri konusunda tecrübeli bir kadroya sahiptir. İLBANK personeline Dünya Bankası’nın koruma politikaları ile ilgili birçok eğitim verilmekte olup, yakın zamanda da Borçlu Eğitiminin bir parçası niteliğinde ÇSÇ eğitimi düzenlenmiştir. İLBANK’ın Ç&S ekibi biri çevresel odak noktasında ve diğeri sosyal /arazi istismak odak noktasında görev alan 2 teknik uzmandan oluşmaktadır. İLBANK ve Dünya Bankası Ç&S ekipleri her bir alt projenin çevresel ve sosyal risk tanımı ve takibi için gerekli olduğunda alt borçlular ile birlikte düzenli toplantılar, müzakereler ve müşterek toplantılar yapmaktadır. İLBANK ve Dünya Bankası ekipleri ayrıca alt proje risk tespiti ve uygulaması sırasında alan ziyaretleri gerçekleştirmektedir. İLBANK ekibi Dünya Bankası tarafından finanse edilen geçmiş projelerin uygulanması sırasında önemli tecrübeler edinmiştir.

İLBANK şu ana kadar DB, AYB ve JICA tarafından finanse edilen birçok projeyi yönetmiştir. Dünya Bankası tarafından finanse edilen projeler arasında 1. ve 2. Belediye Hizmetleri Projesi (BHP)’ni ve 1. ve 2. Sürdürülebilir Şehirler Projesi’ni (ŞSP) yer almaktadır. Ayrıca, yakın zamanda 2. ŞSP EK’de onaylanmıştır.

Bu projenin çevresel ve sosyal yönetimi için hazırlanan Ç&S dokümanlar arasında projenin ömrü boyunca uygulanacak ÇSYÇ, Yeniden Yerleşim Çerçevesi (YYÇ), Paydaş Katılım Çerçevesi (PYÇ), alt projeye özel Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) raporları ve/veya Çevresel ve Sosyal Yönetim Planları (ÇSYP), Yeniden Yerleşim Planları (YYP) ve İş Gücü Yönetim Prosedürleri (İYP) yer almaktadır. Ç&S çerçeve dokümanları projenin İşletim Kılavuzu’na dahil edilmekte ve ana unsurlar Kredi Sözleşmesi’nde belirtilmektedir. Dolayısıyla, İLBANK’ın Ç&S dokümanlarının uygun bir şekilde uygulamaya koyulması konusunda kapsamlı bir sorumluluğu bulunmaktadır.

1.5 Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesinin Amacı

DB ÇSÇ uyarınca, mevcut proje için bir ÇSYÇ hazırlanmıştır. Bunun nedeni Proje kapsamında finanse edilecek alt proje türlerinin önceden belirlenmiş olmasına karşın, yerleşimleri, sayıları ve tasarımlarının uygulama sırasında daha sonra belirlenecek olması, dolayısıyla hazırlık aşamasında doğru çevresel ve sosyal ayak izine erişimi imkansız hale getirmesindendir. ÇSYÇ, FRIT II - Belediye hususunda potansiyel çevresel ve sosyal etkileri ele almak amacıyla projenin genel risklerini ve etkilerini incelemekte ve benimsenecek kapsamlı çevresel ve sosyal yönetim yaklaşımının mahiyetini belirlemektedir.

ÇSYÇ, FRIT II için hem DB ÇSS'ye, hem de Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nde belirtilen ulusal yasal çerçeveye (bundan böyle "ÇED Yönetmeliği) (29186 sayılı ve 25 Kasım 2014 tarihli Resmi Gazete) uygun olacaktır. ÇSYÇ, İLBANK'ın ulusal düzenlemelere ve DB ÇSÇ'ye uygun hareket etmek ve uygulama başlamadan önce paydaşlarla paylaşılması için taahhüt ettiği önemli bir dokümandır.

ÇSYÇ, FRIT II - Belediye'nin potansiyel çevresel ve sosyal etkilerinin tanımlanması ve ele alınmasına yönelik benimsenen kapsamlı çevresel ve sosyal yönetim yaklaşımının mahiyetini oluşturmaktadır. ÇSYÇ, proje ile ilgili DB ÇSS'lerinin yanı sıra, Türkiye Hükümeti'nin gerekli tüm politika ve düzenleyici özelliklerinin benimsenmesini teşvik etmekte ve kolaylaştırmaktadır.

ÇSYÇ çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri değerlendirmek amacıyla ilkeleri, kuralları, prensipleri ve prosedürleri oluşturmakta ve alt proje aşamasında sosyal ve çevresel sorunların sistematik olarak ele alınmasını sağlamak için risklerin ve olumsuz etkilerin azaltılması, hafifletilmesi ve/veya dengelenmesi adına alt projenin hazırlanması ve hayata geçirilmesi ile uygulanacak önlem ve planları kapsamaktadır. Dolayısıyla, ÇSYÇ'nin uygulanması ve yürütülmesi, sosyal ve çevresel yaklaşımların alt projelere dair planlama, tasarım, yürütme, işletim ve sürdürülebilirlik ile ilgili tüm aşamalarındaki karar verme süreçlerine entegre edilmesini sağlayacaktır.

2 ÇEVRESEL VE SOSYAL DEĞERLENDİRMEYE İLİŞKİN POLİTİKA VE DÜZENLEYİCİ VE KURUMSAL ÇERÇEVE

2.1 Türkiye'de Çevresel Korumaya İlişkin Kurumsal ve Yasal Çerçeve

Türk çevre yönetmelikleri ulusal ve uluslararası inisiyatif ve standartlar doğrultusunda geliştirilmiş ve bu yönetmeliklerden bazıları Türkiye'nin katılım öncesi çalışmaları kapsamında AB Yönetmelikleri ile uyumlulaştırılmak üzere yakın zamanda gözden geçirilmiştir.

Çevrenin korunması ve himayesine yönelik benimsenen politikaların uygulanmasından ve doğal kaynakların sürdürülebilir gelişiminden ve yönetiminden Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB) sorumludur.

ÇŞB'nin (merkezi kurum) merkezi Ankara'da olup, her ilde il müdürlükleri bulunmaktadır. ÇŞB, AB çevresel müktesebatlarına ilişkin uyumlaştırma süreci dahil olmak üzere Türkiye'deki çevresel politikaların geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik genel bir koordinasyon rolüne sahiptir. Merkezi kurum temelde aşağıda belirtilen genel müdürlük ve daire başkanlıklarından oluşmaktadır:

- AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
- Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü
- Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü
- Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü

- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
- Milli Emlak Genel Müdürlüğü
- Yapı İşleri Genel Müdürlüğü
- Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Mesleki Hizmetler Genel Müdürlüğü
- Mekansal Planlama Genel Müdürlüğü
- Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü
- Yasal Hizmetler Genel Müdürlüğü
- Personel Genel Müdürlüğü
- Yüksek Fen Kurulu Dairesi Başkanlığı
- Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
- Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı
- Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği
- Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü

ÇŞB'nin temel çevresel sorumlulukları aşağıda özetlenmiştir:

- Çevre, kamu çalışmaları ve konut geliştirme konularına ilişkin mevzuatların hazırlanması ve ilgili uygulamaların takibi ve denetimi;
- Çevresel koruma, çevre rehabilitasyonu ve çevre kirliliğinin önlenmesi ile ilgili prensip ve politikaların belirlenmesi, bu bağlamda standartların, kriterlerin ve programların geliştirilmesi, bu standartların ve kriterlerin uygulanması ve izlenmesine ilişkin ilkelerin ana hatlarıyla belirlenmesi ve iklim değişikliği ile ilgili çalışmaların yapılması;
- Katı, sıvı veya gaz atıkların alıcı ortamlara deşarj/bertarafı ile sonlanan faaliyetler nedeniyle çevre kirliliğine yol açan çalışmaların/uygulamaların yarattığı etkilerin değerlendirilmesi; bu çalışmalara/uygulamalara yönelik verilen izinlerin takibi, denetlenmesi ve düzenlenmesi;
- Alıcı ortamlara ilişkin ölçümlerin/analizlerin yapılması ve çalışmaların izlenmesi;
- Küresel iklim değişikliğine ve etkilerine karşı alınacak önlemlere ilişkin plan ve politikaların oluşturulması.

ÇŞB, çevresel konuların yönetimine ilişkin Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (Karayolları Genel Müdürlüğü, Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü), Tarım ve Orman Bakanlığı (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü), Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Çalışma Genel Müdürlüğü) ve Sağlık Bakanlığı (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü) gibi diğer bakanlıklar (ilgili durumlarda il kurumları dahil olmak üzere), devlet daireleri ve ilgili paydaşlar ile işbirliği yapmaktadır.

1983 yılında yürürlüğe giren Türk Çevre Kanunu (Kanun No: 2872; Kabul Tarihi: 1983) oldukça geniş bir kapsamda çevresel konuları ele almaktadır. Çevre Kanunu'nun uygulanmasını yöneten temel ilkelere göre, ayrıca Anayasa'da belirtildiği üzere, devletin yanı sıra vatandaşlar da çevrenin korunması hususunda sorumluluk taşımaktadır. Çevre Kanunu ve yönetmeliklerini tamamlayıcı olarak diğer kanunlar da çevrenin, kaynakların ve kültür ve tabiat varlıklarının korunmasını ve himaye altına alınmasını, kirliliğin önlenmesi ve kontrolünü, kirliliğin önlenmesine yönelik önlemlerin uygulanmasını ve sağlık, güvelik ve çalışma ile ilgili konuları düzenlemektedir. Bu kanunlardan bazıları:

- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (Kanun No: 2863, Kabul Tarihi: 1983)
- Enerji Verimliliği Kanunu (Kanun No: 5627, Kabul Tarihi: 2007)
- Orman Kanunu (Kanun No: 6831, Kabul Tarihi: 1956)
- Yer Altı Suları Hakkında Kanun (Kanun No: 167, Kabul Tarihi: 1960)
- İş Kanunu (Kanun No: 4857, Kabul Tarihi: 2003)
- Toprak Koruma ve Arazi Koruma Kanun (Kanun No: 5403; Kabul Tarihi: 2005)
- Toprak Koruma ve Arazi Koruma Kanunu Değişiklik Metni (Kanun No: 6537; Kabul Tarihi: 2014)
- Belediye Kanunu (Kanun No: 5393, Kabul Tarihi: 2005)
- Büyükşehir Belediye Kanunu (Kanun No: 5216, Kabul Tarihi: 2004)
- Milli Parklar Kanunu (Kanun No: 2873, Kabul Tarihi: 1983)
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (Kanun No: 6331, Kabul Tarihi: 2012)
- Mera Kanunu (Kanun No: 4342, Kabul Tarihi: 1998)
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (Kanun No: 1593, Kabul Tarihi: 1930)
- Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (Kanun No: 5510, Kabul Tarihi: 2006)

2.2 Ulusal Çevre Mevzuatları ve Düzenleyici Gereklilikler

FRIT II - Belediye projesinin 1. Bileşeni kapsamında finanse edilmesi planlanan alt projelerin ilgili yönetim planlarının yanı sıra kapsam dahilinde yürütülen ve yürütülmesi planlanan faaliyetler doğrultusunda birçok Türk çevre yönetmelikleri ile uyumlu olması gerekmektedir. Çevre Kanunu ve diğer tamamlayıcı kanunlar doğrultusunda 1983'ten beri birçok yönetmelik, tebliğ ve kararname yayınlanmıştır. İlgili yönetmelikler, tebliğler ve kararnamelerin kapsamlı (ancak ayrıntılı olmayan) bir listesi aşağıda verilmiştir:

Hava Kalitesi Kontrolü ve Yönetimi

- Sera Gazı Emisyonlarının Takibi hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 31 Mayıs 2017, Sayı: 30082.
- Isınmadan Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 13 Ocak 2005, Sayı: 25699.
- Egzoz Gazı Emisyonu Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 11 Mart 2017, Sayı: 30004.
- Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliğinin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 20 Aralık 2014, Sayı: 29211.
- Hava Kalitesinin Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 6 Haziran 2008, Sayı: 26898.

Çevre Yönetimi, İzni ve Planlaması

- Çevre Denetim Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 21 Kasım 2008 ve Sayı: 27061.
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 25 Kasım 2014 ve Sayı: 29186.
- Çevre Düzeni Planları Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 11 Kasım 2008 ve Sayı: 27051.
- Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 10 Eylül 2014, Sayı: 29115.
- İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatları Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 10 Ağustos 2005, Sayı: 25902.

Sağlık ve Güvenlik

- İş Sağlığı ve Güvenliğine ilişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, Resmi Gazete tarih: 29 Mart 2013, Sayı: 28602.
- İlk Yardım Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 29 Temmuz 2015, Sayı: 29429.
- Ağır ve Tehlikeli işler Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 16 Haziran 2004, Sayı: 25494.
- Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 11 Eylül 2013, Sayı: 28762 (92/58/EEC sayılı ve 24 Haziran 1992 tarihli AB Konsey Yönetmeliğine dayanarak).
- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 2 Temmuz 2013, Sayı: 28695 (89/656/EEC sayılı ve 11 Kasım 1989 tarihli AB Konsey Yönetmeliğine dayanarak).
- Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 23 Ağustos 2013, Sayı: 28744
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 25 Nisan 2013, Sayı: 28628.
- Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 12 Ağustos 2013, Sayı: 28733.
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 15 Mayıs 2013, Sayı: 28648.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 9 Aralık 2003, Sayı: 25311) (89/391/EEC sayılı ve 6 Haziran 1989 tarihli AB Konsey Yönetmeliğine dayanarak)
- Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 24 Mart 2000, Sayı: 23999.

Kimyasallar ve Diğer Tehlikeli Maddelerin Yönetimi

- Tehlikeli Maddelerin ve Karışımların Sınıflandırılması, Ambalajlanması ve Etiketlenmesi hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 11 Aralık 2013, Sayı: 28848, mükerrer.
- Tehlikeli Maddeler ve Karışımlara ilişkin Güvenlik Bilgi Formları hakkında Yönetmelik 3 Aralık 2014, Sayı: 29204.
- Kimyasalların Envanteri ve Kontrolü hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 26 Aralık 2008, Sayı: 27092 (mükerrer).

Doğanın Korunması

- Meraller Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 31 Temmuz 1998, Sayı: 23419.
- Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 4 Nisan 2014, Sayı: 28962.
- Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 24 Ekim 2005, Sayı: 25976.

Gürültü Kontrolü ve Yönetimi

- Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 4 Haziran 2010, Sayı: 27601.
- Açık Alanlarda Kullanılan Ekipmanların Gürültü Emisyonu hakkında Yönetmelik 30 Haziran 2016, Sayı: 29758.

Toprak Kalitesi Kontrolü ve Yönetimi

- Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 15 Aralık 2005, Sayı: 26024.
- Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 8 Haziran 2010, Sayı: 27605.

Atık Yönetimi

- Atık Yönetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 2 Nisan 2015, Sayı: 29314.
- Atıkların Düzenli Depolanmasına dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 26 Mart 2010, Sayı: 27533.
- Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 18 Mart 2004, Sayı: 25406.
- Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 25 Ocak 2017, Sayı: 29959.
- Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 27 Aralık 2017, Sayı: 30283.
- Atık Pil ve Akümülatörlerin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 31 Ağustos 2004, Sayı: 25569.
- Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 30 Temmuz 2008, Sayı: 26952.
- Sıfır Atık Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 12 Temmuz 2019, Sayı: 30829.
- Ömrünü Tamamlamış Lastiklerin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 11 Mart 2015, Sayı: 29292.

Su Kalitesi Kontrolü ve Yönetimi

- Yeraltı Suları Tüzüğü, Resmi Gazete tarih: 8 Ağustos 1961, Sayı: 10875.
- Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 22 Mayıs 2015, Sayı: 29363.
- İçme Suyu Elde Edilen veya Elde Edilmesi Planlanan Yüzeysel Suların Kalitesine dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 29 Haziran 2012, Sayı: 28338.
- İnsani Tüketim Amaçlı Sular hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 7 Mart 2013, Sayı: 28580.
- Tehlikeli Maddelerin Su Ve Çevresinde Neden Olduğu Kirliliğin Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 26 Kasım 2005, Sayı: 26005.
- Lağım Mecrası İnşası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 19 Mart 1971, Sayı: 13783.
- Yüzeysel Su Kalitesi Yönetimi Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 15 Nisan 2015, Sayı: 29327.
- Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 8 Ocak 2006, Sayı: 26047.
- Atıksu Toplama ve Uzaklaştırma Sistemleri Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 6 Ocak 2017, Sayı: 29940.
- Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 31 Aralık 2004, Sayı: 25687.

Genel

- Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği, Resmi Gazete tarih: 18 Mart 2018, Sayı: 30364 (mükerrer).
- Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 7 Nisan 2017, Sayı: 30031.
- Enerji Kaynaklarının ve Enerjinin Kullanımında Verimliliğin Artırılmasına dair Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 27 Ekim 2011, Sayı: 28097.
- Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 18 Ağustos 2010, Sayı: 27676.
- Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulanmasına ilişkin Yönetmelik, Resmi Gazete tarih: 26 Eylül 2009, Sayı: 27358.

2.3 Türkiye ÇED Yönetmeliği

Planlanan faaliyetleri sonucunda çevresel problemler yaratan kurumlar, kuruluş ve tesislerin Çevresel Etki Değerlendirmesi raporunu veya Proje Tanıtım Dosyasını (PTD) hazırlamaları gerektiğine dikkat çekerek, Çevre Kanunu Madde 10 çerçevesinde Türkiye'deki Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) prosedürünün genel kapsamını belirlemektedir. Bu yasal çerçeveye dayanarak, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği (bundan böyle "ÇED Yönetmeliği") ilk kez 21489 sayılı ve 7 Şubat 1993 tarihli Resmi Gazete'de yayınlandıktan sonra yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe girdiğinden beri ilk yönetmelikte birçok değişiklik yapılmış ve yeni ÇED yönetmelikleri yürürlükteki eski yönetmeliklerini feshederek 2008 ve 2013 yıllarında yayınlanmıştır. En güncel ÇED Yönetmeliği 2013 yılında yürürlüğe giren ÇED Yönetmeliği'ni feshederek 25 Kasım 2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

ÇED Yönetmeliği bu hususta AB Yönetmeliğine büyük oranda uygundur. Türkiye ÇED prosedürünün eleme, halkın görüşünün alınması, kapsamın belirlenmesi, halkı bilgilendirme ve izleme gibi bazı kilit aşamaları saptanan gerçekleşme sıralarına göre aşağıda özet olarak incelenmiştir.

2.3.1 İzleme

ÇED Yönetmeliği projeleri iki kategoriye ayırmaktadır:

- *Ek I projeleri.* Önemli potansiyel etkileri bulunan ve ÇED gerektiren projelerdir. ÇED Yönetmeliği Ek I bu proje türlerini listelemektedir, dolayısıyla proje sunucularından herhangi başka bir eleme süreci olmaksızın ÇED prosedürünü başlatmaları beklenmektedir; ve
- *Ek II projeleri.* ÇED yönetmeliği Ek II çevre üzerinde önemli etkileri olabilecek veya olmayabilecek projeleri kapsamaktadır. Ek II proje sunucularının Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na (ÇŞB) Proje Tanıtım Dosyasını (PTD) sunmaları gerekmektedir. PTD, ÇED Yönetmeliği Ek IV'te verilen PTD için Genel Format doğrultusunda hazırlanmaktadır aşağıdakilere ilişkin bilgileri içermektedir: (i) proje özellikleri; (ii) proje bölgesi ve etki alanının çevresel özellikleri; ve (iii) projenin önemli etkileri ve projenin yapımı ve işletimi aşamalarında alınacak önlemler. Yukarıda verilen maddelerin teknik olmayan özeti de PTD'ye eklenecektir. PTD incelenmesi ve değerlendirilmesi için ÇŞB'ye sunulur. İl Müdürlüğü projeye ilişkin "ÇED Gerekli" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararını verir. İl Müdürlüğü'nün kararı uygun şekilde (örn. reklam panoları, internet aracılığıyla) halkı bildirilir.

Tablo 3, ÇED Yönetmeliği'ne göre proje kapsamında sağlanan finansmana ilişkin değerlendirilecek proje türlerinin listesini ve kategorilerini göstermektedir. Ulusal ÇED

yönetmeliğinde eleme sürecinde sosyal etkilerin tespiti zorunlu olmamakla birlikte genellikle özet bilgi şeklinde verilir veya hiç bahsedilmeyebilir.

TABLO 3. GENEL PROJE TÜRLERİ VE KATEGORİZASYONU (TÜRKİYE ÇED YÖNETMELİĞİ’NE GÖRE)

Yatırım bölgesi	Ek I	Ek II
Su ve Atık Su	150.000 eşdeğer nüfus ve/veya günlük 30,000 m³ kapasiteli AAT’lar	50.000 - 150.000 eşdeğer nüfus ve/veya günlük 10,000 – 30,000 m³ kapasiteli AAT’lar
Katı Atık Yönetimi	Yıkıntı ve hafriyat toprağı tasfiye alanları hariç, günlük ≥ 100 ton alım veya ≥ 10 ha alan kapasiteli Atık Depolama, Geri Dönüşüm veya Çöp Yakma tesisleri (oksijen, piroliz, gazlaştırma yöntemleriyle yakma çalışmalarına ilişkin termal süreçler).	Yıkıntı ve hafriyat toprağı tasfiye alanları hariç, günlük ≥ 100 ton alım kapasiteli Geri Dönüşüm, Gübreleme veya Yakma tesisleri (oksijen, piroliz, gazlaştırma yöntemleriyle yakma çalışmalarına ilişkin termal süreçler).

Kaynak: Türkiye Cumhuriyeti, ÇED Yönetmeliği (Resmi Gazete No. 29186, tarih 5 Kasım 2014)

2.3.2 Halkın Bilgilendirilmesi

ÇED hazırlığı gerektiren projeler için, Valiliğin proje uygulamasının belirlenen bölgede kabul edildiği, ÇED sürecinin başlatıldığı ve halkın görüş ve önerilerini Valilik veya ÇŞB’ye sunabileceği konusunda halkın bilgilendirmesi gerekmektedir. Duyurular İnternet, ilan panoları ve anons dahil olmak üzere birçok yöntemle yapılabilir. ÇŞB halkı internet aracılığıyla bilgilendirir.

Resmi halkın katılımı toplantısı ÇED’e tabi olan projeler için eleme sürecinden sonra ve kapsamın belirlenmesinden önce yapılır. Projeyi sunan, etkilenen yerel grupların kolay ulaşım sağlayabileceği bir yerde ÇŞB il müdürünün başkanlığını yaptığı bir “halkın katılımı toplantısı” düzenler. Toplantı daveti toplantıdan en az on gün öncesinde ulusal ve yerel bir gazetede yayınlanır. Halka toplantının konusu dışında proje ile ilgili önceden herhangi bir bilgi verilmesi hususunda zorunluluk yoktur. Ancak, ÇED Yönetmeliği’nde, ÇŞB il müdürü veya komisyon üyesi tarafından başkanlık edilecek toplantı sırasında halkın proje hakkında bilgilendirilmesi ve proje ile ilgili görüş ve önerilerinin alınması gerektiği belirtilmektedir. Toplantı başkanı yorumları yazılı şekilde de isteyebilir. Toplantı tutanakları tutulur ve ÇŞB ve Valiliğe sunulur. Valiliğin halkın görüş ve önerilerinin sunulması ile ilgili süre hakkında halkı bilgilendirmesi gerekmektedir. Bu görüş ve öneriler ÇED komisyonuna sunulur.

2.3.3 Kapsamın Belirlenmesi

Projeyi sunan, ÇŞB temsilcilerinden ve ÇŞB tarafından belirlenen ilgili kuruluşların temsilcilerinden oluşan bir komisyona proje dosyasını (Ek II projelerine ilişkin PTD veya Ek I projeleri için ÇED yönetmeliği Ek III’de verilen taslak kullanılarak) teslim eder. Komisyon sunulan bilgilere dayanarak ÇED kapsamını ve “proje özel format”ı belirler. Ayrıca, sunulan projenin proje özgü özelliklerine bağlı olarak bazı maddeleri çıkarabilir veya ekleyebilir. Komisyon aynı zamanda projeye özgü çevresel etkilere göre her bir başlık altında detay düzeyini belirler. Bu süreçte komisyon halkın katılımı toplantı sırasında dile getirilen görüşleri göz önünde bulundurur.

2.3.4 ÇED raporunun incelenmesi ve onaylanması

Daha önce belirtildiği üzere, komisyon ÇED raporunun taslağını inceler. İnceleme sürecinde, komisyon (i) ÇED raporu ve eklerinin yeterliliğini; (ii) ilgili veriler ve dokümantasyon ile analizlerin, değerlendirmelerin veya hesaplamaların yeterli oranda kanıtlanıp kanıtlanmadığını; (iii) projenin potansiyel çevresel etkilerinin yeterli kapsamda ve derinlikte değerlendirilip değerlendirilmediğini; (iv) negatif çevresel etkileri önlemek veya hafifletmek için gereken önlemlerin tespit edilip edilmediğini; (v) belirlenen prosedürlere uygun olarak halkın katılım toplantısının yapıp yapılmadığını ve toplantı sırasında ortaya konulan konulara raporda yeterli oranda yer verilip verilmediğini değerlendirir. ÇED projenin çevresel etkilerini ve Etki Azaltıcı Tedbirlerini tanımlarken, bu Etki Azaltıcı Tedbirleri ile ilgili maliyet ve kurumsal sorumlulukları belirtmemektedir. Ayrıca ÇED bir izleme planı da içermemektedir.

Komisyon değerlendirmelerini içeren nihai ÇED raporu daha sonra son olarak incelenmesi için ÇŞB’ye sunulur. ÇŞB’nin “ÇED Olumlu” kararının ardından projeyi sunan projeyi hayata geçirebilir, ancak “ÇED Olumlu Değildir” şeklinde verilen bir kararda proje uygulama aşamasına geçemeyecektir.

2.3.5 Halkın Bilgilendirilmesi

ÇED Raporu taslağı, değerlendirilmesi için ÇŞB Merkezi veya il müdürlüğünde halkın bilgisine sunulur. ÇŞB’nin nihai ÇED raporunu değerlendirmesinin ardından, Valilik ÇŞB’nin kararını haklı sebeplerle birlikte halka duyurur. Nihai ÇED raporunun halkın bilgisine sunulması hakkında ÇED Yönetmeliği’nde herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

2.3.6 İzleme ve Denetim

ÇED Yönetmeliği’ne göre, ÇŞB sırasıyla PTD veya ÇED’de belirtilen hükümlere dayanarak “ÇED Gereklidir” veya “ÇED Gerekli Değildir” şeklinde değerlendirilen projeleri izler eder ve denetler. Ayrıca, proje sunucusu proje ilerleme raporunu ÇŞB’ye sunmakla yükümlüdür. ÇŞB’nin uygunsuzluk tespit etmesi durumunda Valilik bir ihtarname çıkarır. Tanınan süre bittikten sonra uygunluğun sağlanamaması durumunda, Valilik ilgili tesisin işletimini askıya alabilir.

2.4 Sosyal Etkiler Hakkında Ulusal Kanunlar

Türkiye ÇED Yönetmeliği, sosyal etkiler ve paydaş katılımı bakımından uluslararası standartların gerekliliklerini bütünüyle yerine getirmemesine rağmen birçok sosyal etkinin ve yönetilmesine ilişkin bazı yasal hükümler bulunmaktadır. Bu hususta, aşağıda belirtilen kanun ve yönetmelikler bu proje için uygulanabilir sosyal ve yasal çerçeveye ilişkin kısmi bir liste olarak belirlenmiştir:

- 25134 sayılı ve 10 Haziran 2003 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan İş Kanunu (No. 4857)
- 28339 sayılı ve 30 Haziran 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (No. 6331)
- 27010 sayılı ve 27 Eylül 2008 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Alt İşverenlik Yönetmeliği
- 25269 sayılı ve 24 Ekim 2003 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Bilgi Edinme Kanunu (No. 4982)
- 29186 sayılı ve 25 Kasım 2014 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği

Arazi istimlak ve gönülsüz yeniden yerleşim konularına ilişkin Türkiye'nin uyguladığı yasal düzenlemeler aşağıda özet olarak verilmiştir:

- 18215 sayılı ve 8 Kasım 1983 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Kamulaştırma Kanunu
- 24393 sayılı ve 5 Mayıs 2011 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Kamulaştırma Kanununda Değişiklik Yapılması hakkında Kanun

2.4.1 Ulusal İş Gücü ve Çalışma Koşulları Kanunları

İş Sağlığı ve Güvenliği

Türkiye, 1981 tarihli (No. 155) ILO İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere mesleki risklerin önlenmesine yönelik olarak birçok uluslararası ve bölgesel standardı ulus düzeyinde kendi gerekliliklerine uyarlayarak ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) sistemini geliştirmek adına son yıllarda bir reform yapmıştır. Sözleşme Türkiye tarafından 1985 tarihli (No. 161) İş Sağlığı Hizmetleri Sözleşmesi ile birlikte 2005 yılında kabul edilmiştir. Türkiye, ayrıca 1951 yılından bu yana 1945 tarihli (No. 81) İş Teftişi Sözleşmesi'ne taraftır. 2014 yılında ise Türkiye 2006 tarihli (No.187) İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi'ni kabul etmiştir.

2012 yılında bağımsız bir İSG Kanunu (No. 6331) yürürlüğe girmiştir (20 Haziran 2012). İSG Kanunu, yarı zamanlı çalışanlar, stajyerler ve çıraklar dahil tüm işçi sınıflarının yanı sıra, iş yeri ortamları ve sektörler ile ilgili koşulları (kamu ve özel) düzenlemektedir. Kanun oldukça kapsamlı olup genel olarak tüm sektörlerde ve birçok endüstri alanında uygulanmaktadır.

İş Gücü ve Çalışma Koşulları

Türkiye, çalışanlara eşit muamele, cinsiyet eşitliği, çocuk işçiliği, zorla çalıştırma, İSG, dernek kurma hakkı ve asgari ücret gibi konular hakkında yapılan sözleşmeler dahil, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere birçok ILO sözleşmesinin tarafıdır. Bu doğrultuda, yürürlükteki Türk İş Kanunu (No. 4857) geniş ölçüde ÇSS2 gerekliliklerine uygundur.

Projeye uygulanabilecek yıllık izin, çalışma saatleri, mesai, asgari ücret, kadın ve çocuk işçiler gibi hususlara ilişkin yönetmelikleri kapsayan ikincil mevzuatlar da bulunmaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İş Kanunu'nun uygulanmasına ilişkin esasları belirleyen, aynı zamanda proje uygulaması sırasında referans olarak da alınabilecek birçok tebliğ ve genelge yayınlamıştır.

2.4.2 Ulusal Arazi İstimlak Kanunları

Türkiye'nin yasal çerçevesi kapsamında, arazi istimlak/kamulaştırma ile ilgili konular 2942 sayılı (2001 yılında 4650 sayılı Kanun ile tadil edilen) Kamulaştırma Kanunu'nda ele alınmaktadır.

Kamulaştırılacak ilgili mülk/varlıklara ilişkin tazminat hususu Kanunun 8. 10. ve 11. Maddelerinde belirtilen prosedür ve ilkelere göre belirlenmektedir. 27. Madde'de normal kamulaştırma prosedüründe gereken süreden daha önce proje için gereken varlıklara el koyması için bir kamulaştırma kuruluştan tayin edilmesi hususuna yer verilmektedir. Bu süreçte elbette mülk sahiplerinin belirlenen bedellere itiraz etmesi sonucunda ortaya çıkabilecek problemler kaçınılmazdır.

2.5 Uluslararası Anlaşmalar ve Sözleşmeler

Türkiye'nin çevresel koruma, kültürel miras ve biyolojik kaynakların korunmasına ilişkin ulusal politikası yine Türkiye tarafından imzalanan veya kabul edilen ilgili uluslararası sözleşmelere dayanarak geliştirilmiştir. Türkiye tarafından kabul edilen ilgili çevresel, İSG ve uluslararası iş anlaşmaları ve sözleşmeleri aşağıda verilmiştir:

- Tehlikeli Atıkların Sınır Ötesi Taşınması ve Bertaraf Edilmesinin Kontrolüne ilişkin Basel Sözleşmesi
- Avrupa'nın Yaban Hayatı ve Doğal Yaşama Ortamlarının Korunması Bern Sözleşmesi
- Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine ilişkin Sözleşme (CITES)
- Uzun Menzilli Sınır Aşan Hava Kirliliği Sözleşmesi
- Arkeolojik Mirasın Korunmasına dair Avrupa Sözleşmesi
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi
- Kuşların Korunması hakkında Uluslararası Sözleşme
- Ozon Tabakasını İncelten Maddelere dair Montreal Protokolü
- Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına dair Paris Sözleşmesi
- Özellikle Su Kuşlarının Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öne Sahip Sulak Alanlara dair Ramsar Sözleşmesi
- Kalıcı Organik Kirleticilere ilişkin Stockholm Sözleşmesi
- Özellikle Afrika'da Ciddi Kuraklık ve/veya Çölleşmeye Maruz Ülkelerde Çölleşmeyle Mücadele için Birleşmiş Milletler Sözleşmesi
- Birleşmiş Milletler (BM) İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (Kyoto Protokolü)
- BM (Rio) Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi
- Ozon Tabakasının Korunmasına dair Viyana Sözleşmesi
- ILO İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi
- İş Sağlığı Hizmetleri Sözleşmesi
- İş Teftişi Sözleşmesi
- İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi
- En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına ilişkin Acil Eylem Sözleşmesi

2.6 Dünya Bankası'nın Çevresel ve Sosyal Standartları

ÇSÇ'de yer verilen Çevresel ve Sosyal Standartlar (ÇSS) Yatırım Projesi Finansmanı aracılığıyla Banka tarafından desteklenen projelere ilişkin sosyal ve çevresel risklerin ve etkilerin tanımlanması, değerlendirilmesi ve hafifletilmesine dair Borçlular tarafından yerine getirilecek gereklilikleri belirlemektedir. On ÇSS'nin dokuzu (ÇSS 7 uygulanmayacağı için) proje yaşam döngüsü boyunca Borçlunun ve projenin yerine getireceği standartları oluşturmaktadır. Bu standartlar aşağıda verilmiştir:

- ÇSS1: Çevresel ve Sosyal Risklerin ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi;
- ÇSS2: İş Gücü ve Çalışma Koşulları;
- ÇSS3: Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi;
- ÇSS4: Toplum Sağlığı ve Güvenliği;
- ÇSS5: Arazi İstimlak, Arazi Kullanımı Kısıtlamaları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim;
- ÇSS6: Biyoçeşitliliğin Korunması ve Yaşayan Tabi Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi;
- ÇSS8: Kültürel Miras;
- ÇSS9: Finansal Aracılar; ve
- ÇSS10: Paydaş Katılımı ve Bilgi İfşası.

ÇSS'ler uyarınca, Dünya Bankası Grubu'nun Çevre, Sağlık ve Güvenlik (ÇSG) Kılavuzları projeye uygulanmalıdır. Dolayısıyla, bu proje ÇSG Kılavuzlarının ilgili gerekliliklerini yerine getirecektir. Türkiye yasal düzenlemelerinin ÇSG Kılavuzlarında belirtilen düzey ve ölçütlerden farklı olduğu durumlarda, projenin uygulanmasına ilişkin daha bağlayıcı (en bağlayıcı tasfiye ve emisyon standartları gibi) olan dikkate alınacaktır.

Bu proje için geçerli olan ÇSG Prensipleri aşağıda verilmiştir:

- Dünya Bankası Grubu'nun Genel ÇSG Kılavuzları;
- Dünya Bankası Grubu'nun Su ve Sanitasyona ilişkin ÇSG Kılavuzları; ve
- Dünya Bankası Grubu'nun Atık Yönetim Tesislerine ilişkin ÇSG Kılavuzları.

2.6.1 ÇSS1 Çevresel ve Sosyal Risklerin ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi

Dünya Bankası, projelerin çevresel ve sosyal açıdan uygun ve sürdürülebilir olmasını sağlamak amacıyla Banka tarafından desteklenen projelerin çevresel ve sosyal risklerinin ve etkilerinin değerlendirilmesini, yönetilmesini ve takibini zorunlu kılmaktadır. ÇSS1; (i) ÇSS'lere uygun bir şekilde projenin çevresel ve sosyal risklerini ve etkilerini tespit etmeyi, değerlendirmeyi ve yönetmeyi; (ii) (a) riskleri ve etkileri tahmin etmek ve önlemek, (b) önlemenin mümkün olmadığı durumlarda riskleri ve etkileri kabul edilebilir seviyelere indirmek veya hafifletmek, (c) risk ve etkiler minimuma indirildikten veya azaltıldıktan sonra ortadan kaldırmak ve (d) önemli etkilerin hala devam ettiği durumlarda bu etkileri telafi etmek veya dengelemek amacıyla hafifletme hiyerarşisi yaklaşımı benimsemeyi, (iii) negatif etkilerin doğrudan dezavantajlı veya hassas gruplar üzerinde yoğunlaşmaması ve projeden kaynaklanan kalkınma faydaları ve fırsatlarının paylaşılmasına dezavantajlı olmamaları için farklılaştırılmış önlemler almayı, (iv) uygun olduğu durumlarda projelerin değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik olarak ulusal çevresel ve sosyal kurumlardan, sistemlerden, kanunlardan, yönetmeliklerden ve prosedürlerden faydalanmayı ve (v) Borçlunun kapasitesini bilen ve arttıran yöntemlerle çevresel ve sosyal performansı geliştirmeyi amaçlamaktadır.

ÇSS1 gereklilikleri uyarınca, Borçlu: (i) sunulan alt projelerin çevresel ve sosyal değerlendirme sürecini yürütecek; (ii) ÇSS10'a uygun olarak paydaş katılımını üstlenecek ve uygun bilgileri paylaşacak; (iii) Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı (ÇSTP) geliştirecek ve ÇSTP'yi içeren yasal düzenlemede belirtilen tüm önlem ve eylemleri uygulayacak ve (iv) ÇSS'ler uyarınca projenin çevresel ve sosyal performansına ilişkin izleme ve raporlamaları yürütecektir.

2.6.2 ÇSS2 İş Gücü ve Çalışma Koşulları

ÇSS2: (i) iş yerinde sağlık ve güvenliği sağlamayı; (ii) proje çalışanları için adil muamele, ayrımcılık yapmama ve eşit fırsat ortamını oluşturmamayı; (iii) kadınlar, engelli bireyler, çocuklar (ÇSS2'ye göre çalışabilecek yaşta olanlar) ve göçmen işçiler, taşeron işçiler, toplum hizmeti çalışanları ve birincil tedarik çalışanları gibi hassas gruplar dahil olmak üzere tüm çalışanları korumayı; (iv) zorla çalıştırma ve çocuk işçiliğinin tüm şekillerini önlemeyi; (v) ulusal kanuna uygun bir şekilde proje çalışanlarının dernek kurma ve toplu sözleşme özgürlüğü ile ilgili ilkeleri desteklemeyi; ve (vi) işyeri aidiyetinin artması için proje çalışanlarına uygun araçları sağlamayı amaçlamaktadır. ÇSS2'nin uygulanabilirliği ve uygulama kapsamı ÇSS1'de belirtilen çevresel ve sosyal değerlendirmeye ve Borçlu ile proje çalışanları arasındaki istihdam ilişkisinin türüne bağlıdır.

ÇSS2 gereklilikleri projeye uygulanacak yazılı işgücü yönetimi prosedürlerinin geliştirilmesini ve uygulanmasını kapsamaktadır. Bu prosedürler proje çalışanlarının ulusal kanunun ve ÇSS'nin gereklilikleri uyarınca yönetileceği yöntemi belirleyecek ve (i) istihdamın şart ve koşulları, ayrımcılık yapmama ve eşit fırsat ve işçi kurumları dahil olmak üzere (projeye uygulanabilir işgücü yönetimi ve prosedürlerinin geliştirilmesi ve uygulanması gibi) çalışma

koşulları ve çalışan ilişkileri; (ii) çalışanlar için asgari ücretin belirlenmesi, çocuk işçiliğinin ve zorla çalıştırmanın yasaklanması dahil olmak üzere işgücünün korunması; (iii) (işçiler için) şikayet mekanizması; (iv) iş sağlığı ve güvenliği; (v) taşeron işçiler; (vi) toplum hizmeti çalışanları; ve (vii) birincil tedarik çalışanları ile ilgili açıklamaları içerecektir.

2.6.3 ÇSS3 Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi

ÇSS3: (i) enerji, su ve ham maddeler dahil olmak üzere kaynakların sürdürülebilir kullanımını arttırmayı; (ii) proje faaliyetlerinden kaynaklanan kirliliği önleyerek veya minimum seviyeye indirerek insan sağlığı ve çevre üzerindeki olumsuz etkileri ortadan kaldırmayı veya hafifletmeyi; (iii) kısa ve uzun ömürlü iklim kirleticilerinin proje ilişkili emisyonlarını ortadan kaldırmayı veya en aza indirmeyi; (iv) tehlikeli ve tehlikeli olmayan atıkların oluşumunu önlemeyi veya minimum seviyede tutmayı; ve (v) pestisit kullanımından kaynaklanan risk ve etkileri azaltmayı ve yönetmeyi amaçlamaktadır. ÇSS3'ün uygulanabilirliği ÇSS1'de belirtilen çevresel ve sosyal değerlendirmeye bağlıdır.

ÇSS3 gereklilikleri: (i) enerji, su ve ham madde kullanımı dahil olmak üzere kaynak verimliliğini; ve (ii) hava kirliliğinin, tehlikeli ve tehlikeli olmayan atıkların, kimyasalların ve tehlikeli maddelerin ve pestisitlerin yönetimi dahil olmak üzere kirliliğin önlenmesini ve yönetilmesini kapsamaktadır.

2.6.4 ÇSS4 Toplum Sağlığı ve Güvenliği

ÇSS4, hassas bireylere özel bir ilgi göstererek, projeden etkilenen toplumlar üzerindeki potansiyel sağlık ve güvenlik risklerini ve etkilerini, ayrıca bu risk ve etkilerin ortadan kaldırılması için Borçluların ilgili sorumluluklarını ele almaktadır. ÇSS4: (i) gerek rutin, gerekse rutin olmayan durumlarda projenin yaşam döngüsü boyunca projeden etkilenen toplumların sağlık ve güvenliği üzerindeki olumsuz etkileri tahmin etmeyi ve ortadan kaldırmayı; (ii) kaliteyi ve güvenliği, ayrıca barajlar dahil olmak üzere altyapının tasarımı ve yapımında iklim değişikliği ile ilgili konuları iyileştirmeyi; (iii) toplumun projeyle ilgili trafik ve yol güvenliği risklerine, hastalıklara ve tehlikeli maddelere maruziyetini önlemeyi veya en aza indirmeyi; (iv) acil durumlara müdahale etmek için etkili önlemleri yerinde almayı; ve (v) personelin ve mülkiyetin korunmasının projeden etkilenen toplumlara yönelik riskleri ortadan kaldıracak veya en aza indirecek şekilde sağlamayı amaçlamaktadır. ÇSS4'ün uygulanabilirliği ÇSS1'de belirtilen çevresel ve sosyal değerlendirmeye bağlıdır.

ÇSS4 gereklilikleri: (i) altyapı ekipmanlarının tasarımı ve güvenliği dahil olmak üzere (barajların güvenliği de dahil) toplum sağlığı ve güvenliğini, hizmetlerin güvenliğini, trafik ve yol güvenliğini, ekosistem hizmetlerini, toplumun sağlık sorunlarına maruziyetini, tehlikeli maddelerin yönetimi ve güvenliğini ve acil durumlara hazırlıklı olma ve yanıt verme kapasitesini; ve (ii) güvenlik personellerini kapsamaktadır.

2.6.5 ÇSS5 Arazi İstimlak, Arazi Kullanımı Kısıtlamaları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim

ÇSS5: (i) proje tasarım alternatiflerinin keşfedilmesi ile gönülsüz yeniden yerleşimi önlemeyi veya önlenemediği durumlarda en aza indirmeyi; (ii) zorla tahliyeyi önlemeyi; (a) değişim maliyetlerindeki varlık kaybına ilişkin zamanında telafi imkanı sağlayarak ve (b) evinden edilen bireylerin geçim kaynaklarını ve yaşam standartlarını iyileştirmelerinde veya hangisi daha uygun olursa en azından evlerini terk etmek zorunda kalmadan önce sahip oldukları yaşam koşulları seviyelerine veya projenin uygulanmaya başlamadan önceki seviyelere getirmeye çalışmalarında onlara yardımcı olarak arazi istimlak veya arazi kullanımı kısıtlamalarından kaynaklanan kaçınılmaz olumsuz sosyal ve ekonomik etkileri hafifletmeyi; (iv) yeterli barınmanın, hizmetlere ve imkanlara erişimin ve teminatın sağlanması ile fiziksel

olarak evsiz kalan yoksul veya hassas bireylerin yaşam koşullarını daha iyi bir hale getirmeyi; (v) proje kapsamında da taahhüt edildiği üzere, evsiz bireylerin projeden doğrudan fayda sağlayabilmeleri adına yeterli yatırım kaynakları sağlayarak sürdürülebilir kalkınma programları gibi yeniden yerleşim faaliyetlerini tasarlamayı ve uygulamayı; ve (vi) yeniden yerleşim faaliyetlerinin doğru bilgi paylaşımı, faydalı istişare ve etkilenen bireylerin bilinçli katılımı ile planlanmasını ve uygulanmasını sağlamayı amaçlamaktadır. ÇSS5'in uygulanabilirliği ÇSS1'de belirtilen çevresel ve sosyal değerlendirmeye bağlıdır ve ÇSS5'te belirtilen proje uygulaması ile ilgili olarak uygulanan veya zorunlu tutulan çeşitli arazi istimlak veya kısıtlamaları nedeniyle kalıcı veya geçici fiziksel ve ekonomik yer değiştirme için uygulanmaktadır.

ÇSS5 gereklilikleri, (i) elverişlilik uygunluk sınıflandırması, proje tasarımı, etkilenen bireylere yönelik telafi ve faydalar, toplum katılımı, şikayet mekanizması, planlama ve uygulama gibi genel koşullara; (ii) fiziksel ve ekonomik yer değiştirme; (iii) diğer yetkili kurumlar veya yerel makamlar ile işbirliğine; ve (iv) teknik ve finansal desteğe yönelik dayanak teşkil edecek bir yeniden yerleşim çerçevesi veya planının hazırlanmasını ve uygulanmasını kapsamaktadır.

2.6.6 ÇSS6 Biyoçeşitliliğin Korunması ve Yaşayan Tabi Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

ÇSS6: (i) biyoçeşitlilik ve habitatların korunması ve koruma altına alınmasını; (ii) biyoçeşitliliği etkileyebilecek projelerin tasarımı ve uygulanmasında azaltma hiyerarşisini ve önleyici yaklaşımı uygulamayı; (iii) yaşayan tabii kaynakların sürdürülebilir yönetimini sağlamayı; ve (iv) koruma ihtiyaçlarını ve kalkınma önceliklerini birleştiren uygulamaların benimsenmesi ile Yerli Halk dahil olmak üzere yerel toplumların geçim kaynaklarını desteklemeyi amaçlamaktadır. ÇSS6'nın uygulanabilirliği ÇSS1'de belirtilen çevresel ve sosyal değerlendirmeye bağlıdır.

ÇSS6 gereklilikleri: (i) risk ve etkilerin değerlendirilmesi, biyoçeşitliliğin ve habitatların (müdahale edilmiş, doğal ve önemli habitatlar), yasal olarak koruma altında bulunan ve uluslararası alanda tanınan biyoçeşitlilik değeri yüksek alanların, yabancı istilacı türlerin korunması ve yaşayan tabii kaynakların sürdürülebilir yönetimi dahil olmak üzere genel koşulları; ve (ii) birincil tedarikçileri kapsamaktadır.

2.6.7 ÇSS8 Kültürel Miras

ÇSS8 proje faaliyetleri nedeniyle kültürel miras üzerindeki risk ve etkilere ilişkin genel koşulları belirlemektedir. ÇSS8: (i) kültürel mirası proje faaliyetlerinin olumsuz etkilerinden korumayı ve korunmasını desteklemeyi; (ii) kültürel mirası sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak ele almayı; (iii) kültürel mirasa yönelik olarak paydaşlar ile faydalı istişareyi desteklemeyi; ve (iv) kültürel mirasın kullanımdan elde edilecek faydaların eşit bir şekilde paylaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. ÇSS8'in uygulanabilirliği ÇSS1'de belirtilen çevresel ve sosyal değerlendirmeye bağlıdır.

ÇSS8 gereklilikleri: (i) genel koşulları, (ii) paydaş danışmanlığını ve gizlilik ve paydaşların erişimi dahil olmak üzere kültürel mirasın tespitini; (iii) yasal olarak koruma altında bulunan kültürel miras alanlarını; (iv) arkeolojik alanların ve materyaller, inşa edilmiş miraslar, kültürel öneme sahip doğal güzellikler ve taşınabilir kültürel miraslar dahil olmak üzere kültürel mirasın özel türlerine ilişkin hükümleri; ve (v) kültürel mirasın ticari kullanımını kapsamaktadır.

2.6.8 ÇSS9 Finansal Aracı

Finansal Aracıların (FA), finanse ettikleri projelerin çevresel ve sosyal risklerini ve etkilerini izlemeleri ve yönetmeleri gerekmektedir. ÇSS9: (i) FA'nın finanse ettiği alt projelere ilişkin

çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri nasıl değerlendireceğini ve yöneteceğini belirlemeyi; (ii) FA'nın finanse ettiği alt projelerde uygun çevresel ve sosyal yönetim uygulamalarını geliştirmeyi; ve (iii) FA bünyesinde uygun çevre ve insan kaynakları yönetimini oluşturmayı amaçlamaktadır. ÇSS9, kamu ve özel sektördeki finansal hizmet sağlayıcıları dahil olmak üzere Banka'dan sağlanan finansal desteği alan FA'lar için geçerlidir.

ÇSS9 gereklilikleri: (i) çevresel ve sosyal politika, çevresel ve sosyal prosedürler, organizasyonel kapasite ve yetkinlik ve izleme ve raporlama dahil olmak üzere çevresel ve sosyal yönetim sistemini; ve (ii) paydaş katılımını kapsamaktadır.

2.6.9 ÇSS10 Paydaş Katılımı ve Bilgilendirme

Borçlu ile proje paydaşları arasındaki açık ve şeffaf ilişki uluslararası anlamda iyi bir uygulamanın temel unsurlarından biridir ve etkili paydaş katılımı projelerin çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilirliğini geliştirmektedir. ÇSS10: (i) özellikle projeden etkilenen taraflarda Borçlunun paydaşları belirlemesine ve onlarla yapıcı bir ilişki kurmasına ve bu ilişkiyi sürdürmesine yardımcı olacak paydaş katılımına yönelik sistematik bir yaklaşım oluşturmayı; (ii) paydaşların ilgi düzeyini ve projeye yönelik sağladıkları desteği değerlendirmeyi ve paydaşların görüşlerinin proje tasarım ve çevresel ve sosyal uygulamalarda göz önünde bulundurulmasını sağlamayı; (iii) projeden etkilenen taraflar ile projenin yaşam döngüsü boyunca potansiyel olarak onları etkileyebilecek konulara ilişkin etkili ve kapsayıcı bir katılımı desteklemeyi ve bu katılım için uygun araçlar sağlamayı; (iv) çevresel ve sosyal riskler ve etkilere ilişkin doğru proje bilgilerinin paydaşlara zamanında ve anlaşılır, erişilebilir ve uygun bir şekilde ve formatta verilmesini sağlamayı; ve (v) projeden etkilenen taraflara problemleri ve şikayetleri dile getirebilmeleri için erişilebilir ve kapsayıcı araçlar sağlamayı ve Borçluların bu şikayetlere yanıt vermesine ve yönetmesine olanak tanımayı amaçlamaktadır. ÇSS10 Yatırım Projesi Finansmanı ile Banka tarafından desteklenen tüm projeler için geçerlidir.

ÇSS10 gereklilikleri (i) paydaş tespiti ve analizi, paydaş katılım planı, bilgilerin yayınlanması ve faydalı istişare dahil olmak üzere proje hazırlığı boyunca katılımı; (ii) projenin uygulanması ve dış raporlama sırasında katılımı; (iii) şikayet mekanizmasını; ve (iv) organizasyonel kapasite ve yükümlülüğü belirleyecek paydaş katılım çerçevesi ve/veya planının geliştirilmesini kapsamaktadır.

2.6.10 Dünya Bankası Koruma Politikaları

ÇSÇ'nin yürürlüğe girmesinin ardından, Dünya Bankası'nın çevresel ve sosyal koruma politikaları yürürlükten kaldırılmış, ancak bazıları uygulanmaya devam etmiştir. Bunlardan biri OP 7.50 - Uluslararası Su Yolları Projeleridir. Politika, ilgili su yolları ve projelerin türlerini ve projelerin ve uluslararası su yollarının finanse edilmesine ilişkin gereklilikleri ve koşulları açıklamaktadır. OP 7.50 ile ilgili olarak, İLBANK finanse edilen alt projelerin tespit edilmesini ve yalnızca ulusal su yollarına bağlı olmasını sağlamaktan sorumludur. Türkiye'deki uluslararası su yolu sınıflandırmasına GİRMEYEN (OP 7.50'nin geçerli olmadığı) su yolları aşağıda verilmiştir: Susurluk, Kuzey Ege, Gediz, Küçük Menderes, Büyük Menderes, Batı Akdeniz, Antalya, Sakarya, Batı Karadeniz, Yeşilırmak, Kızılırmak, Konya Kapalı, Doğu Akdeniz, Seyhan, Ceyhan, Doğu Karadeniz, Burdur, Afyon, Orta Anadolu ve Van.

2.7 Türkiye ÇED Yönetmeliği ile DB ÇSS'leri arasındaki Önemli Farklar

Türkiye ÇED prosedürleri bazı istisnalar ile DB'nin ÇSS'leri ile uyumludur. Temel istisnalar proje kategorizasyonu, çevresel ve etki değerlendirmesi kapsamı ve halkın görüşünün alınmasında kendini göstermektedir. Türk mevzuatlarının ÇSS'lerden farklı olduğu durumlarda, projenin uygulanmasına ilişkin daha bağlayıcı olan dikkate alınacaktır.

Proje kategorizasyonu

Dünya Bankası'nın Ç&S Politikası'na göre, projeler örneğin proje türü, yeri, hassasiyeti ve ölçeği gibi ilgili potansiyel riskler ve etkiler, potansiyel Ç&S riskleri ve etkilerinin kapsamı ve büyüklüğü; Borçlunun kapasitesi ve taahhütleri ve Ç&S Etki Azaltıcı Tedbirleri ve sonuçlarının sağlanması ile ilgili olabilecek diğer risk alanları göz önünde bulundurularak **Yüksek Riskli, Önemli Derecede Riskli, Orta Derecede Riskli ve Düşük Riskli** projeler olarak dört kategoriye ayrılmaktadır.

Projelerin sınıflandırılmasında belirgin ayırt edici özellikler veya (projelerin Ek I ve Ek II projeleri olarak iki kategoriye ayrıldığı) Türkiye ÇED Yönetmeliği'nden farklı olarak sınıflandırmaya yönelik proje türleri ile ilgili hazır bir liste bulunmamaktadır; bunun yerine projeler DB'nin çevresel ve sosyal risk sınıflandırmasında durum bazlı izlenmektedir.

Çevresel ve Sosyal Değerlendirme Kapsamı

ÇSS1'e göre zorunlu tutulan Ç&S değerlendirmesinin kapsamı ve türü oransal olarak projenin potansiyel risklerine ve etkilerine göre değişkenlik göstermektedir ve entegre bir şekilde projenin yaşam döngüsü boyunca ilgili doğrudan ve dolaylı ve kümülatif çevresel ve sosyal riskler ve etkiler ÇSS 2-10'a uygun olarak değerlendirilmektedir.

ÇSED raporu ve ÇSYP'ye ilişkin belirleyici koşullar Ek 2'de açıklanmıştır.

ÇSED için DB tarafından gerekli görülen belirleyici koşulların Türkiye ÇED'inin genel formatı ile karşılaştırılması birçok önemli farklılığı göstermektedir. Bu farklılıklar aşağıdaki gibidir:

- Türkiye ÇED'inde yasal ve kurumsal çerçeveye ilişkin yönetici özeti ve bilgilerin bulunmaması (Türkiye ÇED'inde şart koşulan teknik olmayan bilgilerde teknik bilgi düzeyi DB gerekliliklerini yerine getirememektedir);
- projenin çevresel ve sosyal etkileri, proje alternatifleri ve projenin etkilerine ilişkin Etki Azaltıcı Tedbirlerinin belirtildiği seviyeye ilişkin muhtemel farklılıklar (kalıntı etkilerine ilişkin tartışmaların yetersizliği, direkt dolaylı etkilere ilişkin kısıtlı kapsam, kaynakların kullanımı ve Sera Gazı emisyonlarına ilişkin sınırlı değerlendirme gibi);
- sosyal etki değerlendirmesinin Türkiye ÇED'inde bütünüyle entegre edilmemiş olması, dolayısıyla uygun sosyal tabanın oluşturulmasındaki dezavantajlı veya hassas gruplar ve cinsiyet ile ilgili konular üzerindeki etkiler dahil olmak üzere, projeden kaynaklanan sosyal etkilerin tespiti ve değerlendirilmesindeki yetersizlikler;
- (i) toplum sağlığı ve güvenliği; (ii) iş sağlığı ve güvenliği; ve (iii) işgücü ve çalışma koşulları ile ilgili riskleri ve etkileri kapsayacak gerekliliklerin sınırlı olması;
- Türkiye ÇED'inde diğer projelerle ilgili kümülatif etkileri kapsayacak gerekliliklerin sınırlı olması veya bu gerekliliklere yer verilmemesi; ve
- Türkiye ÇED'inde ilgili tesise yönelik yapılan vurguların sınırlı olması.

Tüm bunlara rağmen, Türkiye ÇED'ine ilişkin projeye özel format, genel formatta belirtilen bu başlıkların bazılarında daha ayrıntılı bilgiler içerebilir. Sonuç olarak, DB gereklilikleri ile açıkların tespit edilmesi için Türkiye ÇED'lerinin durum bazlı incelenmesi gerekmektedir.

Halkın görüşlerinin alınması ve halkın bilgilendirilmesi

ÇSS1 uyarınca, paydaş katılımı Ç&S'nin ayrılmaz bir parçasıdır ve ÇSS10'a göre uygulanması gerekmektedir. Borçlular bu kapsamda Banka'nın danışmanlığı ile projenin kapsamı ve ölçeği ve potansiyel riskleri ve etkileri ile orantılı olarak farklı paydaşları (projeden etkilenen taraflar ve dezavantajlı ve hassas gruplar dahil olmak üzere diğer ilgili taraflar) belirlemeli ve bir

Paydaş Katılım Planı (PKP) geliştirmeli ve uygulamalıdır. PKP projenin yaşam döngüsü boyunca paydaşların katılıma ilişkin zamanlama ve metotları belirlemeli, aynı zamanda taraflardan alınacak bilgi türlerinin yanı sıra, onlara sağlanacak bilgilerin de tür ve zamanlamalarını tespit etmelidir. Borçlu, paydaşların projenin riskleri ve etkilerini, potansiyel imkanları anlamasını sağlamak amacıyla proje tasarımına ilişkin paydaşlarla yürütülecek faydalı istişareye imkan tanıyan bir zaman diliminde proje ile ilgili bilgileri paylaşmalıdır.

Türkiye ÇED Yönetmeliği, yalnızca ÇED gerektiren projeler için çevresel değerlendirmenin gerekçelendirilmesi ile birlikte “ön kapsamının belirlenmesi” için halkın görüşüne açılmasını gerektirmektedir. Ancak, ÇSS10 halkın katılımı toplantısı ve bilgilerin yayınlanmasına dair tam bir sayı vermemekte ve metot belirlememektedir, bunun yerine standart, projenin yaşam döngüsü boyunca projenin kapsamı, ölçeği ve yarattığı etkinin büyüklüğü ile orantılı olarak karar verilecek sürekli bir paydaş katılımı yaklaşımı gerektirmektedir.

2.8 Çevresel ve Sosyal Risk Sınıflandırması ve ÇSS'lerin Alt Projelere Uygulanması

2.8.1 Genel Risk Değerlendirmesi

Projenin genel riskleri “**Önemli**” olarak derecelendirilmektedir. Temel risklerden biri önemli olarak derecelendirilen paydaş riskidir. Bu risk, iç siyasi ve finansal hususlar nedeniyle Belediyelerin/İdarelerin müzakerelerden hemen önce veya kredi sözleşmesinin imzalanmasını müteakiben benzer projelerden çekildiği geçmiş dönemleri hatırlatmaktadır. Bu riski azaltmak için, Belediyelerin/İdarelerin projeye katılımlarının desteklenmesinde Belediye Yönetim Kurulu/İdarelerin Yönetim Kurulu Kararlarını alması, aynı zamanda alt projenin ve belediyenin finansal değerlendirmesini içeren fizibilite çalışmalarını hazırlaması gerekmektedir. Risk derecelendirme ayrıca belirli yatırımlara karşı muhtemel toplum direncini yansıtmaktadır. Bu riski azaltmak için, her bir alt proje yatırımına yönelik olarak ÇSED'ler ve/veya ÇSYP'ler hazırlanacak ve proje bünyesinde şikayet mekanizması oluşturulacaktır. İlgili alanda hem ev sahibi toplumlara hem de mültecilere fayda sağlaması için Proje kapsamında finanse edilecek alt projeler tasarlanacaktır. Ayrıca, Paydaş Katılım Planı (PKP), bu dengeli fayda paylaşımını her bir alt proje için iki nüfus grubuna da uygulayacaktır. Ek olarak, diğer vatandaş katılım mekanizmaları da hazırlık sürecinde incelenecektir.

2.8.2 Çevresel Risk Sınıflandırması

Çevresel risk, Banka ekibi tarafından gerçekleştirilen alan ziyaretlerinden sonra Konsept aşamasının ardından “**Önemli**” seviyesine indirgenmiştir. Alt projelerin insan sağlığını ve/veya çevreyi olumsuz yönde etkilemesi ve projenin kayda değer olumsuz kümülatif ve sınır ötesi etki yaratması beklenmemektedir. Bunun yanı sıra, projeden etkilenmesi ihtimali olan alanların değer ve hassasiyet seviyesi yüksek değildir. Projenin 1. Bileşeni 5 hedef ilde henüz değerlendirme aşamasında olan 15 çevresel altyapı yatırımından oluşmaktadır. 8 su temini alt projesi, su arıtma tesisi yapımını, yeni su dağıtım ağları ve iletim hatları yapımını ve mevcut olanların genişletilmesini, su deposu kapasitelerinin genişletilmesini ve SCADA sistemlerinin kurulumu ve su ölçüm alanlarının geliştirilmesi gibi GGS azaltımı faaliyetlerini kapsayacaktır. 6 atık su yatırımı yeni AAT'lar yapımını veya mevcut tesislerde kapasite artırımını ve aynı şekilde yeni katı atık toplama ağları yapımını veya mevcut olanların genişletilmesini kapsayacaktır. Katı atık tesislerine yapılacak yatırımlar Kahramanmaraş'ın Afşin İlçesinde yeni atık toplama ve aktarma ekipmanlarının teminini ve iki aktarma istasyonu ve düzenli katı atık depolama sahası yapımını (kompost ve mekanik ayırma tesisleri) ve mevcut çöp toplama alanlarının rehabilitasyonunu veya kapatılmasını kapsayacaktır. Özetle proje, hem yapım hem de işletim aşamalarında ortaya çıkabilecek orta ve önemli derecede çevresel riskler taşıyan birçok alt projeyi finanse edecektir. AAT'ların ve katı atık depolama sahalarının yapımı ve işletimi ile ilgili meydana gelebilecek potansiyel çevresel riskler: (i) yapım aşamasında gürültü,

toz, atık su, fazla malzeme ve diğer atıkların oluşmasını, (ii) atıkların toplanması ve taşınması sırasında toz, biyoaerosol, koku ve araç egzozu emisyonunu, (iii) kirli yüzey akışı, sızıntı suyu oluşumu ve depolama sahasındaki gaz emisyonlarını; yer altı suyu kirliliğini, (iv) atık işleme ekipmanlarının çalışmasından kaynaklanan gürültü ve titreşimi, (v) atık depolama gazları nedeniyle ortaya çıkan yangın ve patlama risklerini, (vi) egzoz gazının çıkarılmasıyla ilgili etkiler ile fiziksel, kimyasal ve biyolojik tehlikelerin yanı sıra görsel sıkıntılar, toz ve koku problemleri gibi toplum sağlığı ve güvenliği üzerindeki etkileri, (vii) kazalar ve yaralanmalar, kimyasallara, gürültü ve titreşim ve patojen ve vektörlere maruz kalma gibi iş sağlığı ve güvenliği üzerindeki etkileri, (viii) atık depolama sahalarının kapatılması ile ilgili süreçlerin ve kapatıldıktan sonraki süreçlerin yönetimini, (ix) arıtılmış atık suyun alıcı ortama deşarjını, (x) atık su arıtma tesislerinde ortaya çıkan çamur ve katı maddeleri, (xi) AAT'ların dezenfekte edilmesi için kullanılan hidrojen sülfür, metan, ozon, gazların veya uçucu kimyasalların emisyonunu ve (xii) yakın çevredeki alıcılar üzerindeki ekolojik etkileri kapsamaktadır. İLBANK'ın-projenin uygulayıcı kuruluşu-1. ve 2. BHP ve 1. ve 2. SŞP kapsamında Banka'nın koruma politikalarının uygulanmasına ilişkin oldukça tecrübeli olmasına rağmen, Hassasiyet-Çatışma-Şiddet (HÇŞ) bağlamlarında karmaşık ve yüksek risk taşıyan projeleri yönetmedeki tecrübesi azdır.

2.8.3 Sosyal Risk Sınıflandırması

Sosyal risk, Konsept aşamasını müteakiben **“Önemli”** derecesine indirgenmiştir. Proje, kent yerleşimlerinde geniş bir mülteci nüfusu barındırdığı bilinen illerdeki belediye altyapısının iyileştirilmesi üzerinde genel olarak pozitif sosyal etkilere sahiptir. Projeye ilişkin sosyal riskler ve etkiler, İLBANK ile gerçekleştirilen **“Orta Derecede Risk Taşıyan”** olarak değerlendirilen 1. ve 2. Sürdürülebilir Şehirler Projesi'nin finansmanını sağlayan Banka'nın kontrolünde gerçekleştirilen diğer belediye yatırımları ile karşılaştırılabilir. Proje kapsamında finanse edilecek bağlamsal risklerin yönetimine olanak sağlayan alt projelerin uyruk ve herhangi bir hassasiyeti dikkate alınmaksızın geniş bir nüfusa fayda sağlamak üzere tasarlanmış olmaları nedeniyle bu riskler Önemli olarak derecelendirilmiştir, aksi takdirde Yüksek olarak sınıflandırılacaktır. Uygulayıcı kurumun (İLBANK) kapasitesine ilişkin riskler, İLBANK'ın ÇŞÇ'yi ilk kez uygulayacak olması nedeniyle **“Önemli”** olarak derecelendirilmektedir. Arazi kullanımı gerektiren alt projelerin birçoğu istimlak çalışmalarını önceden tamamlamıştır, ancak şu anda inceleme altında olan tasarımlar da projenin ayak izini, dolayısıyla arazi istimlak kapsamını değiştirebilir. Proje sonunda gerçekleştirilecek sosyal denetimler, ilgili alt projeler uygulanmaya başlamadan önce doldurulacak ÇSS5 doğrultusunda ele alınması gereken açıkları veya eksikleri tespit edecektir. İlk izleme çalışmalarının önceden tespit edilmiş bir alt proje kapsamında rehabilite edilecek çöp toplama alanlarında gerçekleştirilecek bir atık toplama faaliyeti organize edilmediğini göstermesine rağmen, yalnızca uygulama sırasında gerçekleştirilecek alana özgü Ç&S çalışmalarında doğrulanacak geçim kaynağını etkileyen geçici atık toplama faaliyeti yapılabilir.

Proje için borçlu belediyelerde Suriyeli mültecilerin akın etmesinden sonra hizmetlere erişimde toplumun problem yaşadığı rapor edilmemiştir. Ancak, borçlu belediyeler ve idareleri , proje alanlarındaki ev sahibi ve mülteci toplumlar arasında paydaşların katılımı ile Proje için hazırlanan PKP'leri zamanında ve uygun şekilde uygulayarak potansiyel sosyal gerilimlere azami önemi gösterecektir.

Proje tasarımında risk Etki Azaltıcı Tedbirlerinin entegrasyonu ve birçok ÇŞÇ araçları ile sağlanan ek önlemlerin ardından, kalan diğer sosyal riskler Önemli olarak derecelendirilmektedir.

2.8.4 ÇSS'lerin Alt Projelere Uygulanması

ÇSS1 Çevresel ve Sosyal Risklerin ve Etkilerin Değerlendirilmesi ve Yönetimi

Proje, su temini, atık su toplama ve arıtma ve katı atık yönetimi gibi çevresel altyapı yatırımlarının sağlanması için tahsis edilen belediye yatırımlarını kapsayacaktır. Bu yatırımlar temelde pozitif çevresel etkilere sahiptir, ancak spesifik alt projelerin de aynı zamanda bazı önemli çevresel ve sosyal riskleri taşıması beklenmektedir. Riskler yatırımların hem yapım hem de işletim aşamaları ile ilgilidir.

Yapım çalışmaları ile ilgili etkiler habitatın bozulması, hava ve gürültü emisyonları, toplum sağlığı ve güvenliği (trafik yönetimi ile ilgili riskler ve cinsiyete dayalı şiddet riskleri, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili riskler, işgücü akını, arsa istismak, geçim kaynaklarının kaybı, vb. durumları kapsamaktadır. Aynı zamanda kültürel ve doğal anlamda hassas olan alanları da olumsuz yönde etkileme riski taşımaktadır.

İşletme aşamasındaki etkiler arıtılmış atık suyun oluşumu ve deşarjı, sızıntı suyu ve katı atık depolama sahası gazlarının oluşumu ve bertarafı, atık su arıtma tesisi ve katı atık depolama sahasının faaliyetlerinden kaynaklanan koku oluşumu gibi durumları kapsamaktadır.

Alt projelerin bu aşamada tespit edilmiş ve ön fizibilite/taahhüt tasarımların gözden geçirilmiş olmasına rağmen, hazırlık ve uygulama sırasında proje listesinde değişiklik yapılabilir, böyle bir durumda bu proje çerçeve projesi olarak değerlendirilmektedir. Bu amaçla, her türden alt projenin yapımı ve işletimi ile ilgili çevresel ve sosyal hususlar projenin ÇSYÇ ve YYP dokümanlarında ayrıntılı olarak açıklanmaktadır. Alana özgü konular/etkiler ÇSYÇ'de açıklandığı üzere, izleme süreci esnasında İLBANK tarafından belirlenecektir. Ek olarak İLBANK, Arazi İstimlak ve Yeniden Yerleşim Çerçevesi, ÇSS2'nin İLBANK çalışanlarına ve taşeron işçilerine yönelik uygulamalara dahil edilmesi için İş Gücü Yönetimi Prosedürleri ve Paydaş Katılım Çerçevesi hazırlayacaktır (bu ÇSYÇ'ye ek olarak). Ayrıca, Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı oluşturulacaktır.

Tüm projeler için alana özgü çevresel ve sosyal değerlendirme dokümanları (örn. ÇSED/ÇSYP, YYP/Sosyal Denetim Raporu) hazırlanacak ve bu dokümanlar uygulama sırasında tamamlanacaktır. Alana yönelik tüm çevresel ve sosyal değerlendirme dokümanlarının her bir alt projenin ilgili teklif süreçlerinden önce tamamlanması, Banka tarafından onaylanması ve paylaşılması gerekecektir. Belediyeler bu dokümanları alt projelerin çevresel ve sosyal risk kategorizasyonuna göre düzenleyecektir. Alt projeye ilişkin Ç&S dokümanlarının hazırlanması sırasında, ulusal mevzuat gerekliliklerinin yanı sıra, DBG ÇSG Genel Kılavuzları ile Atık Yönetimi Tesisleri, Su ve Sanitasyon Kılavuzları kullanılacaktır. Proje spesifikasyonlarında en bağlayıcı deşarj ve emisyon standartları uygulanacaktır.

Sosyal etkiler ve riskler, uygulama sırasında bu çevresel ve sosyal dokümanlarda alt proje düzeyinde detaylı olarak değerlendirilecektir. Bu etkiler ve riskler gönülsüz arazi edinimi, potansiyel arazi dışı gelir kayıplarını, işgücü akını ve Cinsel Sömürü ve Suistimal (CSS) risklerini, toplum sağlığı ve güvenliğini, kültür varlıkları ve mirası üzerindeki etkileri, hassas grupları, paydaşlarla ilişkileri ve sosyal uyum risklerini kapsamaktadır. Beklenen pozitif sosyal etki, belediye hizmetlerine erişimin iyileştirilmesi sonucunda yerel istihdam ve satın alma imkanlarını ve sosyal refah etkilerini kapsamaktadır. Hassas ve dezavantajlı gruplar (örn. yaşlı, okuma-yazma bilmeyen, ev sahibi toplumun dilinden anlamayan, kadın, engelli, vb. bireyler) ÇSED'ler, YYP'ler/Sosyal Denetim Raporları ile tespit edilecektir. Projenin ayrıca ev sahibi ve Suriyeli mülteci toplumlarına fayda sağlayarak ve onları uygun şekilde bilgilendirerek bu iki toplum arasındaki sosyal uyumun sürdürülmesine katkıda bulunması beklenmektedir. Ek olarak, yerel STK'lar, topluluk liderleri ve proje alanlarında ikamet eden veya çalışan yerel hükümet temsilcileri de paydaş olarak değerlendirilecektir.

Kümülatif etkilerin yanı sıra, alana özgü Ç&S değerlendirmelerinde ilgili tesisler göz önünde bulundurulacaktır (Yedigöze İçme Suyu İletim Hattının bir parçası olan tüneller gibi, ancak bu tünellerin yapımı ASKİ tarafından finanse edilecektir).

ÇSS2 İş Gücü ve Çalışma Koşulları

Proje çalışanları doğrudan istihdam edilen çalışanları, taşeron işçileri ve birincil tedarik çalışanlarını kapsamaktadır. İLBANK PYB çalışanları kamu personelleri ve bu projenin doğrudan istihdam edilen çalışanlarıdır. Mühendislik işleriyle ilgilenen yükleniciler taşeron işçilerdir. Birincil tedarik çalışanları alt projelerin Ç&S çalışmaları kapsamında belirlenecektir. İLBANK, taşeron çalışanlar dahil olmak üzere farklı çalışma kategorilerine ilişkin gereklilikleri kapsayacak bir İş Gücü Yönetim Prosedürü (İYP) hazırlayacaktır.

Projenin uygulanması sırasında, mühendislik işleri için teklif yapılacağı zaman İYP teklif dokümanlarına dahil edilecektir. İhaleyi kazanan yükleniciler daha sonra proje için (Davranış Kuralları dahil olmak üzere) İYP oluşturacaktır. Ana yükleniciler alt yüklenicilerinin yönetilmesinden sorumlu olacaktır.

İYP, İLBANK ve İLBANK'ın Proje Ortakları ve Yüklenicilerinin nazik çalışma ortamını sağlayarak temel prensipleri ve çalışan haklarına saygı göstermelerini ve bu hakları korumalarını sağlamak amacıyla İLBANK tarafından uygulanacak temel prosedür ve gereklilikleri belirleyecektir. Bu prosedür:

- adil muameleyi;
- çalışanlara ayrımcılık yapılmamasını ve eşit imkanları;
- uygun çalışan-yönetim ilişkisinin kurulmasını, sürdürülmesini ve geliştirilmesini;
- ulusal iş ve istihdam kanunları ve davranış kurallarına uygunluğu;
- özellikle güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları sağlanarak çalışanların güvenliğinin ve sağlığının korunmasını ve iyileştirilmesini;
- zorla çalıştırma ve çocuk işçiliğinin önlenmesini (DB ve Türkiye mevzuatı ile tanımlandığı üzere)
- davranış kuralları, İSG ve DB gerekliliklerine ilişkin çalışanlara yönelik iş yeri intibak eğitimini kapsamaktadır.

İYP, tüm tarafların ve yüklenicilerin istihdamın yönetilmesine ilişkin İhale dokümanlarında belirtilen gereklilikleri yerine getirmelerinde yardımcı olacaktır. Tüm proje çalışanları için ŞM Bölüm 6'da ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

ÇSS3 Kaynak Verimliliği ve Kirliliğin Önlenmesi ve Yönetimi

Alt projelerin fizibilite çalışmaları, alt projelerin ÇSS3 bakış açılarını belirlemek amacıyla proje hazırlığı aşamasında detaylı olarak değerlendirilecektir. Ayrıca atık su arıtma tesisleri için deşarj yeri ve uygun deşarj standartlarının tespiti hususunda değerlendirilecektir. Ancak, arıtılan atık suyun atık kalitesinin Türkiye mevzuatı (AB Yönetmeliklerinden uyarlanan) ve DBG'nin ÇSG Prensipleri'ne uygun olması zorunludur.

Sızıntı suyu ve katı atık gaz yönetimi, alıcı çevrelerin özümseme kapasitesi, çamur yönetimi, koku, gürültü, hava kalitesi hususları alt projeye özgü Ç&S dokümanlarında detaylı olarak değerlendirilecektir. Ayrıca sızıntı suyu yönetimi yeraltı suyu kalitesinin korunması için önemlidir ve ulusal ve DBG'nin ÇSG prensipleri uygulanacaktır.

SG emisyonları yapım çalışmalarından kaynaklanacaktır, ancak mekansal ve nicelik olarak sınırlı olacaktır. Daha ciddi SG katı atık depolama gazlarından ve atık su çamur oluşumundan kaynaklanabilir; ancak, uygun teknolojiler ile SG'ler en etkili şekilde toplanıp yönetilebilir ve ayrıca enerji üretim kaynağı olarak da kullanılabilir. Çamur ve katı atık depolama sahası gaz yönetimine ilişkin alternatifler alt projeye özgü Ç&S değerlendirmelerinde ele alınacaktır.

Proje tasarım çalışmalarında su pompaları, AAT birimleri, borular, vanalar, vb. gibi enerji ve kaynak tasarruflu ekipmanlar tercih edilecektir.

ÇSS4 Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Sızıntı suyunun toprağa karışması nedeniyle oluşan potansiyel kirliliğe karşı yeraltı suyunun izlenmesi önemli bir meseledir ve uygun hafifletme ve izleme düzenlemeleri alt projeye özgü Ç&S dokümanlarında ele alınacaktır.

Sunulan alt projeler yarı kentsel ve kentsel alanlarda konumlanacaktır (su ve atık su şebeke sistemleri için). Katı atıkların depolama sahalarına ve ayrıca arıtma çamurunun AAT'tan bertaraf tesislerine taşınması nedeniyle trafik de önemli bir sorun olacaktır. Yakın yerlerde yaşayan nüfusun proje alanlarına girişini önlemek amacıyla uygun şekilde çit çekilerek tüm alt projeler için yapım alanlarının etrafı çevrilecektir. Alt projelerin tümü için trafik yönetim planları hazırlanmalı ve Ç&S dokümanlarına entegre edilmelidir.

Her çalışmadan önce yapım faaliyetleri ve sonuçlarına ilişkin yakınlarda yaşayan toplumlar ve yerleşim yerleri zamanında bilgilendirilecektir. Alan bütünlüğü için alana özgü ÇSYP'lere sel, toprak kayması ve depreme karşı spesifik önlemler entegre edilecektir.

Uygun önlemlerin günlük rutinlerde geliştirilmesi ve alt projelerin sebep olduğu sağlık ve güvenlik sorunların ortadan kaldırılması için atık toplayıcıları dahil olmak üzere yakın yerlerde yaşayan toplumların geçim kaynağı modelleri ve yaşam koşulları alt proje ÇSED/ÇSYP'leri esnasında araştırılacaktır.

Toplum sağlığı ve güvenliğine ilişkin farklı belediye altyapı projelerinin (veya benzer kamu malı projeleri) yapım aşamalarından kaynaklanan kümülatif etkiler alt projeye özel ÇSED/ÇSYP'lerde değerlendirilecektir. Ayrıca işgücü akınının ve CSS risklerinin potansiyel olumsuz etkileri de DB gereklilikleri uyarınca ÇED'ler ve ÇSYP'lerde belirtilen sosyal problemler arasında değerlendirilecektir.

Alt projelere ilişkin acil durumlara hazırlıklı olma ve çözüm planları alana özgü Ç&S dokümanlarının bir parçası olarak hazırlanacaktır.

Adana'da yürütülen bir alt proje Yedigöze barajı/hidroelektrik santrali üzerinden Yedigöze kaynağı ile beslenecek 35 km uzunluğunda Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı'nı kapsamaktadır. Dünya Bankası Baraj Güvenliği Uzmanı, proje hazırlığının bir parçası olarak Yedigöze barajına yönelik olarak baraj güvenliği konularına hakkında bir durum tespiti oluşturmuştur. Hem işletmeci, hem de devlet denetleme görevlisi tesislerin güvenlik ve idamesinin öneminin farkında olduğu için, Banka tarafından gönderilen uzmanın genel izlenimi pozitif yönde olmuştur. İlgili dokümanlar Dünya Bankası'na sunulup değerlendirildikten sonra değerlendirme süreci tamamlanacaktır.

ÇSS5 Arazi İstimlak, Arazi Kullanımı Kısıtlamaları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim

Alt projelerin arazi istimlak gereklilikleri çoğunlukla bilinmekte ve proje YYP'sinde verilmektedir. Mevcut verilere göre, arazi istimlak gerektiren projelerin birkaçı için süreç başlatılmış veya tamamlanmak üzeredir. Bu gibi durumlarda, detaylı tasarımlar hazırlandıktan sonra, ancak süreç ve sonuçlar bakımından ÇSS5'e karşı ortaya çıkabilecek açıkların tespit edilmesi için yapım çalışmaları başlamadan önce Sosyal Denetimler gerçekleştirilecektir. Nihai tasarımda değişiklik gerektiren alt projeler için, YYP arazi kaynaklı etkilerin ve telafi önlemlerinin nasıl ele alınacağı hususunda kılavuz doküman görevi görecektir. Arazi dışı kaynaklı geçim kaynağı kayıpları olması durumunda, bu etkiler alt projeye özel ÇSED/ÇSYP'ler kapsamında ÇSS1 gereklilikleri çerçevesinde ele alınacaktır. Her bir alt projenin yapımı ve işletimi ile ilgili arazi kaynaklı sosyal etkiler ile görevlendirme ve hafifletme

faaliyetleri İLBANK tarafından düzenlenen ve Dünya Bankası tarafından onaylanan YYP'de ayrıntılı olarak açıklanmıştır. YYP ayrıca İLBANK ile borçlu belediyeler arasındaki kurumsal uygulama/izleme düzenlemelerini detaylı olarak belirtmektedir.

Alt projelerde muhtemelen geçici (şebeke boru hatları için) ve/veya kalıcı arazi istimlakı (arıtma tesisleri ve atık depolama sahaları için) yapılacaktır. Önceki projelerde İLBANK ve borçlu belediyeler, yatırım gerektiren arazileri için kamu arazilerini ve mevcut yolları kullanmak için çalışmalar yapmaktadır. Kamu alanlarının elverişli olmadığı durumlarda, arazi istimlakı proje tasarımı sırasında minimuma indirilecektir. Arazi edinimi kaçınılmaz olduğu durumlarda, İLBANK borçlu belediyelerin Banka standartlarına uygun olarak değişim maliyetlerindeki kayıpları telafi ettiğini garanti altına alacaktır. Tüm alt projelerde fiziksel değişim önlenecektir, ancak ekonomik değişim gerçekleşmesi muhtemeldir. Ekonomik değişime ilişkin görevlendirme matrisi YYP'de verilmiştir ve alt projeye özgü YYP'lerde ve Sosyal Denetimlerde kullanılacaktır. Katı atık depolama sahası, proje hazırlığı esnasında değerlendirilecek gayri resmi atık toplayıcılarıyla karşılaşabilir. Böyle bir durumda, geçim kaynağı kayıplarına yönelik önlemler ÇSYP'de değerlendirilecektir.

İLBANK ve ilgili belediyeler alana özel etkilerin tespitinden sorumludur, ancak YYP'ler/Sosyal Denetimler belediyeler tarafından hazırlanacak, uygulanacak ve izlenecektir. İLBANK, YYP/Sosyal Denetim Raporu hazırlığı sırasında belediyelere yakından destek sağlayacak ve YYP'lerin uygulanmasını denetleyecektir. Genellikle su ve kanalizasyon şebeke projelerinin umumi yolları kullanma izinleri vardır ve geçiş hakları bulunmaktadır, böylelikle hem fiziksel hem de ekonomik değişim minimum düzeye indirilmektedir. Belediyeler tarafından alt projeye özel hazırlanan her bir YYP ve Sosyal Denetim Raporu İLBANK tarafından incelenecek ve Dünya Bankası'nın kabulüne sunulacaktır.

ÇSS6 Biyoçeşitliliğin Korunması ve Yaşayan Tabi Kaynakların Sürdürülebilir Yönetimi

Alt proje alanları Önemli Doğa Alanları (ÖDA), Önemli Kuş Alanı (ÖKA), ulusal olarak korunan alanlar, önemli habitatlar ve IUCN listeleri göz önüne alınarak değerlendirilecektir. İlk tercih tüm hassas habitat türlerinin korunması olacaktır. Alana özel Ç&S dokümanı hayvan ve bitki türleri, habitatları ve bunlar üzerindeki etkilerin önem derecesine ilişkin detaylı bir analiz içerecektir. Alt projelerden herhangi birinin biyoçeşitlilik değerlerine etki etmesi durumunda, hafifletme ve izleme tedbirlerini içeren ayrı bir biyoçeşitlilik yönetim planı hazırlanacaktır. Belirlenen alt projelerin fizibilite çalışmaları İLBANK tarafından değerlendirilecek ve önemli doğal habitatların, doğal habitatların ve değiştirilmiş habitatların varlığı belirlenecektir (ÇSS6'da verilen tanımlara göre). Aynı zamanda Dünya Bankası uzmanları da ÇSYP ve Biyoçeşitlilik Yönetim Planlarına ilişkin Şartnamelerin hazırlanmasında İLBANK'a destek sağlayacaktır (gerekli olması durumunda).

ÇSS8 Kültürel Miras

Alt proje alanlarında bilinen herhangi bir kültürel miras alanı bulunmamaktadır. Ancak proje seçilen 5 ildeki büyük ölçekli yapım çalışmalarını kapsadığı için, kazı çalışmalarında buluntulara rastlama ihtimali yüksektir. Dolayısıyla, alt projeye özgü Ç&S dokümanlarının minimum oranda buluntularla karşılaşma ihtimallerine ilişkin prosedürleri içermesi gerekmektedir. Bu prosedürler mühendislik işleri sözleşmelerine de dahil edilmelidir.

ÇSS9 Finansal Araçlar

Proje İLBANK – Finansal Aracı tarafından uygulanacaktır ve İLBANK, AB IPA ve IBRD tarafından verilen fonları hedef belediyelerin net bir şekilde belirlenen alt projelerine aktaracaktır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın bağlı bir kuruluşu olarak, İLBANK Türkiye'nin ulusal kanun ve yönetmeliklerine tabidir. Dolayısıyla İLBANK, finanse ettiği veya alt kredi sözleşmesi imzaladığı alt projeler için Çevre Kanunu, Kamulaştırma Kanunu, İskan Kanunu,

vb. birçok kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasından sorumludur. İLBANK'ın kredi değerlendirme süreci, ilgili kredilerin teknik, ekonomik ve finansal açıdan değerlendirmesini kapsamaktadır. Ancak, teknik değerlendirme kapsamında tanımlanan herhangi bir belirli çevresel ve sosyal değerlendirme kriteri bulunmamaktadır.

İLBANK'ın DB, AYB ve JICA gibi uluslararası finans kurumları aracılığıyla finanse ettiği projeler, uluslararası anlamda finanse edilen yatırımlara ilişkin önemli prosedürel dokümanları kullanan Uluslararası İlişkiler Dairesi tarafından ele alınmaktadır. Alt projelere ilişkin projenin çevresel ve sosyal izleme, inceleme ve takip prosedürlerini yöneten önemli prosedürel dokümanlar, projelerin ömrü boyunca uygulanan ÇSYÇ ve YYÇ'dir. İLBANK belediyeler ile alt kredi sözleşmeleri imzalamaktadır ve ÇSYÇ bu sözleşmelerin bir parçası olacaktır. İLBANK, belediyelerin ÇSYÇ'ye tam anlamıyla uygun bir şekilde çalışmasını ve alt projeye özgü Ç&S dokümanlarının ÇSC doğrultusunda hazırlanıp uygulanmasını sağlamaktadır. ÇSYÇ ve YYÇ projenin İşletim Kılavuzlarına dahil edilmekte ve ana unsurlar Proje Değerlendirme Dokümanı (PDD) ve Kredi Sözleşmelerinde belirtilmektedir. Dolayısıyla, İLBANK'ın çerçeve dokümanlarının uygun bir şekilde uygulamaya koyulması konusunda kapsamlı bir sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, ÇSYÇ ve YYÇ alt projelere ilişkin alana özgü Ç&S dokümanlarının hazırlanmasını gerektirmektedir ve bu dokümanlar İLBANK ile alt borçlular arasında yapılan alt kredi sözleşmelerinin bir parçasıdır. İLBANK ve Dünya Bankası bu alt kredi sözleşmeleri aracılığıyla alt projeleri Dünya Bankası'nın çevresel ve sosyal gerekliliklerine uygun olarak yönetmekte ve takip etmektedir. ÇSYÇ, Dünya Bankası'nın gerekliliklerine göre alt proje izleme kriterlerini açıklamakta ve Dünya Bankası'nın gereklilikleri ve standartlarını ulusal standartlar doğrultusunda karşılaştırmaktadır. ÇSYÇ ile benzer olarak, YYÇ'de arazi istismak konusunda ulusal kanun ile Dünya Bankası politika gerekliliklerini karşılaştırmakta ve en iyi arazi istismak süreci uygulamalarına ilişkin prensipleri belirlemektedir. Pratik olarak, tüm çevresel ve sosyal standartlara ilişkin, projelerde en bağlayıcı standartlar geçerli olacaktır.

Alt projelerin izlenmesi, projenin Ç&S risklerinin tespit edilmesi amacıyla öncelikle İLBANK PYB ile alt borçlular arasında değerlendirilmektedir. Ç&S riskleri hakkında nihai bir anlaşmaya varmadan önce, İLBANK PYB nihai karar için Dünya Bankası'nın Ç&S ekibine danışır. Ç&S risklerinin karşılıklı olarak kabul edilmesi üzerine uygun Ç&S aracı belirlenir. İLBANK ayrıca Ç&S araçlarının ilk değerlendirmesini yapar, ancak önemli oranda risk barındıran alt projeler ön incelemeye ve DB'nin onayına tabi olacaktır.

Alan ziyaretleri ve Ç&S dokümanlarının incelenmesinden sonra, İLBANK ekibi DB için alt projelerle ilgili çevresel ve sosyal uygulamaları da içeren altı aylık ilerleme raporlarını hazırlar.

ÇSC ile İLBANK'ın mevcut Ç&S yönetim kriterleri arasındaki açıklar detaylı olarak değerlendirilecek ve açıkların kapatılmasına ilişkin çalışmalar ÇSTP'de belirtilecektir.

ÇSS10 Paydaş Katılımı ve Bilgilerin Yayınlanması

Şu anda alt projelerin potansiyel etkileri çoğunlukla bilinmektedir. Bazı alt projelerin hassasiyeti ve karmaşıklığı nedeniyle, alana özel paydaş katılım planları alt borçlu belediyeler tarafından hazırlanacaktır. İLBANK ayrıca alt projeye özgü PKP'lerin hazırlanmasına ilişkin bir kılavuz doküman olarak Paydaş Katılım Çerçevesi (bkz. Ek 3) hazırlamıştır. İLBANK tarafından her bir Belediye/İdareler için altı farklı Paydaş Katılım Planı ve atık depolama sahası projesi için ek bir plan hazırlanır. PYÇ 6 Aralık 2019 tarihinde düzenlenen halkın bilgilendirme toplantısı ile açıklanmıştır. PKP'ler ayrıca belediyeler tarafından yerel paydaşların katılımı ile yerel düzeyde yapılan halkın bilgilendirme toplantıları ile açıklanacaktır.

Birçok alt proje paydaş katılımını gerektirmektedir ve özellikle projeden etkilenen bireyler ile yürütülen istişare çalışmaları önem taşımaktadır. Belediyelerin büyük bir kısmı halkın katılımını ve şikayet çözüm mekanizmalarını desteklemektedir, buna ek olarak bazı belediyeler

mültecilerin özel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve sosyal uyumlarını geliştirebilmeleri için (örn. psikososyal danışmanlık, Türkçe eğitimi, çocuk bakım hizmetleri, yaşamsal ve mesleki beceriler eğitimi) toplum merkezleri kurmuştur. Proje Ç&S riski Önemli olarak derecelendirildiği için, belediye yatırımlarına karşı oluşturulan toplum direnci riskini minimuma indirmek amacıyla proje hazırlığı esnasında İLBANK’ın ve borçlu belediyelerin paydaş katılımını yönetme kapasitelerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Mültecilerin yoğun olduğu illerde daha önceden yürütülen projelerdeki uygun katılım stratejilerinin eksikliği, ev sahibi toplumlar arasında sosyal anlamda huzursuzluğa neden olmuştur, dolayısıyla proje ÇSS10 uyarınca proje süresi boyunca özenli bir katılım stratejisi benimseyecektir. Alt projelere ilişkin iletişim, bilgi paylaşımı ve danışmanlık faaliyetlerinin yönetilmesi amacıyla iletişim ve paydaş katılım uzmanlarının görevlendirilmesiyle borçlu belediyelerin mevcut kapasiteleri güçlendirilecektir. AB’nin iletişim ve görünürlük ilkeleri rehberleri uyarınca, belediyeler ev sahibi toplumlar ve mülteciler arasında sosyal gerginliğin ortadan kaldırılması ve net, kültürel açıdan uygun ve zaman açısından yerinde bilgilerin paylaşılması için PKP’lerinde belirtildiği üzere paydaş katılım çalışmalarını uygulayacaktır. Paydaş katılım planları uyarınca, hedef mülteci grupları ile ev sahibi toplumlara yönelik iletişim faaliyetlerinin kalitesini arttırmak ve farklı paydaş gruplarının endişelerinin ortaya çıkarılması ve çözümlenmesi için mekanizma oluşturmak amacıyla alt borçlu belediyeler ilgili diğer paydaşlar ve yerel devlet makamları ile birlikte çalışacaktır.

Hassas ve dezavantajlı gruplar (örn. yaşlı, okuma-yazma bilmeyen, ev sahibi toplumun dilinden anlamayan, kadın, engelli, vb. bireyler) ÇSED’ler, YYP’ler aracılığıyla ve alt projeye özgü PKP’ler süresince tespit edilecektir. Ek olarak, yerel STK’lar, (özellikle sosyal uyum hususları hakkında mültecilerle birlikte çalışan) topluluk liderleri ve proje alanlarında ikamet eden veya çalışan yerel hükümet temsilcileri de paydaş olarak değerlendirilecektir.

Şikayet Mekanizması: Genel olarak tüm belediyeler yerel halkın şikayetlerini ve taleplerini toplayan “Beyaz Masa” adı altında bir hizmet oluşturmuştur. İLBANK’ın devam eden projeleri kapsamında, 1. ve 2. SŞP ve ŞM’ler işlevseldir ve yerel toplumlardan gelen şikayetleri almaktadır. İLBANK şimdiye kadar DB tarafından finanse edilen belediye projeleri bünyesinde kayda değer bir şikayet almamıştır. Şikayetlerin çoğunluğu genellikle yapım çalışmalarından kaynaklı gürültü, toz, trafik sıkışıklığı veya arıtma tesislerinden yayılan kokular ile ilgili yapılmaktadır. Ek önlemlerin gerektiği durumlarda borçlu belediyeler kendi ŞM’lerinden yararlanarak alt projelerden kaynaklı şikayet ve problemleri minimum seviyeye getirmek amacıyla proje tasarımı, katılım stratejisi, vb. hususlara ilişkin gerekli düzenlemeleri yapacaktır. Belediye düzeyindeki ŞM’ler, yabancı diller dahil olmak üzere mülteci toplumlarından gelen taleplerin ve şikayetlerin uygun şekilde alınıp değerlendirildiğini tespit etmek amacıyla İLBANK tarafından değerlendirilecektir. Gerektiği durumlarda, şikayetlerin hem Türkçe hem de mültecilerin konuştuğu diğer dillerde toplanmasını sağlamak amacıyla projeye özgü düzenlemeler aracılığıyla “Beyaz Masa” mekanizmasının mevcut uygulamalarını desteklemeyi ve geliştirmeyi amaçlayacaktır. Bir alt projeye yönelik yapılan şikayet öncelikle belediye bünyesinde kayıt altına alınacak ve önceden belirlenen süre zarfında bu konuda görevlendirilen personeller tarafından ele alınacaktır. Şikayetin şikayet çözümü ile giderilmemesi durumunda, konu daha üst seviyelere taşınacaktır (İLBANK, ulusal ŞM, vb.) Şikayetler, vatandaşlara sunulan ücretsiz telefon hattı, online formlar ve belediyelerin sosyal medya kanalları gibi farklı araçlarla da dile getirilebilecektir. Arıtma tesislerine yönelik gerçekleştirilecek mühendislik çalışmaları diğer doğrusal altyapılarda yapılan çalışmalardan işgücü bakımından daha yüksektir. Alt projeler için her türlü potansiyel CSS riski değerlendirilecek ve gerekli olduğu durumlarda CSS ile ilgili problemlerin/durumların ele alınması için toplum seviyesinde bir ŞM oluşturulacaktır.

Uluslararası Sular hakkında Dünya Bankası’nın Tedbir Politikası OP/BP 7.50 Projeleri

İLBANK, finanse edilen projelerin yalnızca ulusal suların sınırları içerisinde gerçekleştirilmesini sağlamaktan sorumludur. Türkiye'deki uluslararası su yolu sınıflandırmasına GİRMEYEN (OP 7.50'nin geçerli olmadığı) su yolları aşağıda verilmiştir: Susurluk, Kuzey Ege, Gediz, Küçük Menderes, Büyük Menderes, Batı Akdeniz, Antalya, Sakarya, Batı Karadeniz, Yeşilırmak, Kızılırmak, Konya Kapalı, Doğu Akdeniz, Seyhan, Ceyhan, Doğu Karadeniz, Burdur, Afyon, Orta Anadolu ve Van. OP 7.50'nin geçerli olduğu herhangi bir alt proje Banka finansmanı için uygun olmayacaktır.

3 MEVCUT DURUM ANALİZİ

Hazırlanan proje, mültecilerin gelişi ile birlikte nüfusun önemli oranda artış gösterdiği bu illerdeki su temini, atık su ve katı atık hizmetlerini iyileştirmeyi hedeflemektedir. Hedef belediyeler Anadolu'nun orta ve güneydoğu kısmında yer almaktadır. Bu proje finansmanına ilişkin mülteci akınından etkilenen illerdeki hedef belediyeler arasında Adana, Kahramanmaraş, Kayseri, Konya ve Osmaniye bulunmaktadır.

Bu illerdeki belediyelerin birçoğu sınırlı finansal kaynaklar ve yetersiz kurumsal kapasiteden kaynaklanan yüksek su kayıpları, yetersiz su arıtma, atık su toplama tesislerine kısıtlı erişim ve yetersiz atık su arıtma gibi operasyonel problemlerle karşı karşıyadır. Ayrıca nüfustaki ani artış altyapı ve belediye hizmetleri üzerinde ek bir baskı oluşturmuş ve acil önlem ihtiyacına zemin hazırlamıştır.

Aşağıda verilen tablo, proje illerindeki nüfusun yaklaşık %5-10'unu oluşturan sırasıyla 540.000'i aşkın Suriyeli mülteci nüfusunu göstermektedir.

İl	Nüfus (2018'de yapılan adrese dayalı nüfus sayımı)	Suriyeli Mülteci Nüfusu 2017
Adana	2.220.125	204.200
Kahramanmaraş	1.144.851	100.403
Kayseri	1.389.680	74.612
Konya	2.205.609	107.664
Osmaniye	544.415	54.175
Toplam	7.504.680	541.054
*Kaynak : "Türkiye'deki Mülteciler için AB Mali Yardım Programına ilişkin Teknik Destek (2017/393359/1) raporu Ek 2 - Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyeliler ile ilgili İstatistiksel Veriler Tablo 46		

Alt projeler mülteci nüfusunun yüksek olduğu ve belediye altyapılarına erişimin iyileştirilmesi gerektiği yarı kentsel ve kentsel alanlarda gerçekleştirilecektir.

Aşağıdaki bölümlerde beş ilin sosyal ve ekonomik yapısıyla birlikte coğrafi özelliklerine ilişkin genel bir özetleme yapılmıştır.

Aşağıdaki tablo illerin sosyal yapısına genel bir bakış niteliğindedir;

İl	İşsizlik Oranları (%) (2013 TÜİK)	Okuryazarlık Oranları (%) (TÜİK 2018)
Adana	13.2	96.48
Kahramanmaraş	11.6	95.12
Kayseri	9.9	97.51
Konya	4.7	97.84
Osmaniye	14.0	95.31

3.1 Adana

Adana doğu Akdeniz bölgesindedir ve Türkiye'nin güneyinde yer almaktadır. Adana'nın güney sınırında Hatay (ve Suriye'nin komşusudur) ve doğusunda Kahramanmaraş bulunmaktadır.

Adana Akdeniz'in Batı'da tarihsel olarak Kilikya ovası olarak bilinen Çukurova'ya geçiş kapısı görevi gören kuzey doğu kenarında yer almaktadır. Bu genişçe uzanan düz ve verimli arazi Sıradağlarının güneydoğusuna kadar uzanmaktadır. Adana'dan Çukurova'nın batıya bakan kısmından geçerek Tarsus'tan gelen yol Torosların eteklerine ulaşmakta, en yüksek kısmı ise yaklaşık 4.000 m rakıma kadar çıkmaktadır. Gülek Geçidi'nin kayalık bölümlerinden geçer ve Anadolu ovasına doğru devam eder.

Şehrin kuzeyi Seyhan havzası ile çevrilidir. Yapımı 1956 yılında tamamlanan Seyhan Barajı hidroelektrik enerjinin sağlanması ve Çukurova'nın aşağı bölümlerinin sulanması için inşa edilmiştir. Şehirdeki iki sulama kanalı doğudan ve batıdan şehir merkezinin içinden geçerek ovaya akmaktadır. Şehrin güneydoğusunda bulunan Yüreğir ovasının sulanması için başka bir kanal daha bulunmaktadır.

Şehirde genel olarak Akdeniz iklimi görülmektedir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ile ılık ve yağışlı geçmektedir. Meteoroloji Bölge Müdürlüğü'nün kayıtlarına göre yıllık ortalama yağış miktarı 644.6 mm'dir. Baskın rüzgar yönü kuzeydoğu ve kuzeybatıya doğrudur. Merkezde yazlar çok sıcak ve kurak geçtiği için, bu dönemde nüfusun önemli bir bölümü daha yüksekte bulunan kuzey bölgelerine göç etmektedir.

Adana, Türkiye'nin ekonomik anlamda gelişmiş şehirlerinden biri olmanın yanı sıra sanayileştirilmiş ilk şehirlerinden biridir. Seyhan Barajının yapımı ve tarımsal tekniklerin geliştirilmesiyle birlikte, 1950'lerde tarım alanında, ardından tüm ekonomik faaliyetlerde büyük gelişmeler kaydedilmiştir.

Adana, faaliyetlerinin büyük bir bölümü tarıma dayalı bir sanayi şehridir. Gıda işleme ve fabrika üretimi metal ürünler Adana'nın üretiminin yüzde 27'sini oluşturan en önemli sektörlerdir. Adana'nın otomotiv üreticisi olan en büyük şirketi Temsa Global 2.500'den fazla çalışana sahip olup yıllık 4.000 otobüs üretmektedir. Marsan-Adana ise Türkiye'nin en büyük margarin ve bitkisel yağ fabrikasıdır. Advansa Sasa Avrupa'nın en büyük polyester üreticisidir. Adana'nın Organize Sanayi Bölgesi bünyesinde çoğunluğu orta ölçekli olan 300 tesisi barındırdığı 1.225 hektarlık bir alana sahiptir.

Çukurova alüvyonların sağladığı verimli toprakları sayesinde Türkiye'nin uzun yıllardır bir cazibe merkezi haline gelmiş en verimli ovalarından biridir. Ovada buğday, ayçiçeği, zeytin, nar, mısır, turuncgiller (portakal, narenciye, mandalina ve limon), muz, kivi, baklagiller, şeker kamışı, patates, domates, biber, kıvrıcık, lahana, soğan, pirinç, soya fasulyesi, pamuk, üzüm, yer fıstığı, bakla, börtölce, fasulye, salatalık, badem, karpuz, kavun ve daha birçok ürün yetiştirilmektedir. Bölgedeki en önemli ürün ise hiç şüphesiz pamuktur. Adana'nın tüm bölgelerinde yapılan tarım, hayvan yetiştiriciliğinin (sığır/koyun) yanı sıra, Yumurtalık ve Karataş ilçelerinde yapılan deniz mahsulü üretimi de Adana ekonomisine katkı sağlamaktadır. Adana'daki hayvan türleri şehrin coğrafi konumuna, iklim koşullarına ve tarımsal özelliklerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Adana ve çevresinde krom, kurşun, mangan ve demir gibi metaller, kömür, kuvarsit, barit ve kireç taşı gibi endüstriyel ham maddeler bulunmaktadır.

Yedi yıl önce Suriye'de savaşın patlak vermesinin ardından, Adana Suriyelilerin en çok tercih ettiği varış noktalarından biri olmuştur. Bunun nedeni Adana'daki benzer sosyolojik ve coğrafi koşullar ve Adana'nın Türkiye'deki diğer komşu şehirleri ile kıyaslandığında ekonomik

faaliyetlerinin daha iyi olmasıdır. Son zamanlarda, Suriyeli mülteciler Adana ve ilçelerinde çalışmaya, iş kurmaya ve gayrimenkul satın almaya başlamıştır. Durum böyle iken, su ve atık su yönetim sistemleri dahil olmak üzere şehirdeki belediye ve altyapı hizmetlerine yönelik ek bir talep ortaya çıkmıştır. 2018 yılında yapılan adrese dayalı nüfus sayımına göre şehrin toplam nüfusu 2.216.475 kişidir. Bildirilen resmi kayıtlara göre (İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 16.08.2018) Suriyeli mültecilerin sayısı 223.026 (Adana'nın toplam nüfusunun %10.1'i) olarak belirlenmiştir ve yeni Suriyeli mültecilerin de Adana'ya gelmesi beklenmektedir.

Adana'nın bazı yerleşim yerlerindeki su kıtlığı problemlerini çözmek amacıyla ASKİ Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı, Yedigöze Su Arıtma Tesisi ve Kozan Pınargözü İçme Suyu İletim Hattı ve Ağı için proje tasarısı oluşturmuştur. Bu projeler baraj kullanımını ortadan kaldıracak Yedigöze Baraj Deposu'ndan 4 ilçe merkezine ve 137 mahalleye (toplam 141 yerleşim yeri) su tedarikinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

3.2 Kahramanmaraş

Kahramanmaraş Türkiye'nin doğusunda, yani Akdeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. Kahramanmaraş'a kuzeyden Sivas, kuzeydoğudan Malatya, doğudan Adıyaman, güneyden Gaziantep, batıdan Adana ve Osmaniye ve kuzeybatıdan da Kayseri komşuluk etmektedir.

Şehir merkezi Ahir Dağı'nın eteklerinde ve Maraş ovası üzerinde konumlanmıştır. Şehir merkezinin topografisi kuzeyden güneye eğimli bir yapıya sahiptir. Kahramanmaraş'ta herhangi bir doğal göl oluşumu bulunmamaktadır. Bataklık şeklindeki Gavur gölü DSİ tarafından kurutulmuştur. Şehir merkezinin kuzeyine uzanan Ahir Dağlarında tektonik-karstik özelliklere sahip Karagöl ve Küçük Göl bulunmaktadır. Bölgede küçük bir göl ve sazlıklar vardır.

Elbistan ilçesi yeraltı suyu ve yüzey suları bakımından zengindir. Ceyhan Nehri, Elbistan'ın Pınarbaşı Bölgesi olarak bilinen ilçe merkezinden yükselmektedir. Söğütlü Çayı'na bağlanmakta ve Elbistan'dan kuzeybatıdan doğru ayrılmaktadır. Arazi genellikle Güney'den Kuzey'e eğimli bir yapıya sahiptir. İmar planının kuzey kısımlarında ise arazi Güney'e, Söğütlü Çayı'na doğru eğimlidir. Arazinin rakımı Ceyhan Nehri ve Söğütlü Çayı'na doğru hafifçe azalmaktadır.

Kahramanmaraş'ta karasal iklime benzer bir Akdeniz iklimi hakimdir. Kahramanmaraş üç farklı bölgeye (Akdeniz Bölgesi, Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi) yakın olan bir alan üzerinde konumlanmıştır. Kahramanmaraş'ın coğrafi konumu ve diğer faktörler nedeniyle, şehirde üç farklı iklim arasında Akdeniz iklimi baskındır. Kahramanmaraş'ta yazlar sıcak ve kışlar soğuk geçmektedir. Merkezde hakim olan iklimin aksine, rakım nedeniyle şehrin kuzey bölümünde karasal iklim baskın hale gelmektedir. Merkezdeki yıllık ortalama sıcaklık 16.9°C'dir. Karasal iklimin etkileri nedeniyle güneyden kuzeye ve batıdan doğuya doğru sıcaklık azalmaktadır. Yağışlar genellikle kış aylarında görülmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 710 mm civarındadır. Rüzgar baskın olarak kuzeye doğru esmektedir.

Kahramanmaraş, tarım ve sanayileşme arasındaki gerilimin gözle görülebildiği bir ildir. Nüfusun yaklaşık %46'sı kırsal bölgelerde yaşamakta ve çoğunlukla tarımla uğraşmaktadır. İlin sosyoekonomisinde sektörel sıralama tarım, sanayi, ticaret, taşımacılık, iletişim ve inşaat şeklindedir. Kahramanmaraş'taki sanayileşme ağırlıklı olarak Merkez ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Kahramanmaraş'taki asıl sektör gelişimi 1980'lerde başlamıştır. Sanayileşme genel olarak tekstil alanında görülmektedir. Tekstili hızlı bir gelişme kaydeden bir başka sektör olarak çelik endüstrisi takip etmektedir. Kahramanmaraş'ta tekstil sektörü, metal aletler,

elektrik üretimi, kağıt hamuru ve kağıt endüstrisi ve çimento sektörüne yönelik büyük ölçekli yatırımlar yapılmıştır.

Şehrin “Türkiye'nin en büyük 1000 sanayi şirketi” listesine giren 22 şirketi bulunmaktadır. 2016 yılında, Kahramanmaraş %10'luk bir büyüme oranına ulaşmış ve 280 ihracat şirketi ile toplamda 870 milyon \$ değerinde bir ihracat hacmi elde etmiştir. 2016'da Kahramanmaraş'ın ekonomi lokomotifleri olan tekstil sektörü %10.27 oranında artış göstermiş ve tekstil ihracatında 586 milyon dolar seviyesine ulaşılmıştır. 2016 yılında metal sektörü 97.8 milyon \$ ile aynı şekilde seyretmiş; hazır giyim sektörü %24.2'lik bir büyüme oranı yakalamış ve 61.2 milyon \$ ihracat hacmine ulaşmıştır; son olarak kağıt sektörü ihracatı ise %3'lük bir artış göstererek 43.5 milyon \$'a ulaşmıştır. 2016'da Kahramanmaraş'ta 924 şirket açılmış ve kapanan şirketlerin sayısı bir önceki yıla oranla %9 gerilemiş ve 248 olarak kaydedilmiştir. İlin genel istihdam rakamları bir önceki yılın aynı ayı ile kıyaslandığında %2.5 artış göstermiş ve 139.693'e ulaşmıştır.

Türkiye'nin diğer benzer gelişen şehirleri gibi, Kahramanmaraş'ta da göç, kentleşme ve nüfus artışı ile ilgili spesifik problemler yaşanmaktadır. Sanayileşmenin şehrin sosyoekonomik yapısını değiştirmesine rağmen, bölgenin özellikle bazı spesifik alanlarında sanayileşmenin yoğunlaşmasıyla bazı problemler ortaya çıkmıştır. Kahramanmaraş'taki sosyoekonomik durumun en belirgin göstergeleri arasında hızlı nüfus artışı, kentleşme, endüstriyel yatırımlar ve gelir dağılımındaki bölgeler arası dengesizlik yer almaktadır. Şehirdeki endüstri ve ticaret yoğunluğu köy nüfusunun şehir merkezlerine göçüyle hızlanma göstermiştir. Bunun bir sonucu olarak, şehir merkezleri ile köyler arasındaki sosyal ve kültürel farklılık kademeli olarak artmıştır. Son yıllarda Kahramanmaraş'ta yüksek oranda hava ve çevre kirliliği problemleri konut altyapısındaki yetersizlikler şehrin kendisini ve Türkiye'yi etkileyen problemleri açığa çıkarmaya başlamıştır. Kahramanmaraş'ın genelde Akdeniz Bölgesi ve Türkiye'deki sanayileşme bakımından büyük bir önceliğe sahip olmasına rağmen, şehri ve geleneksel bir tarım toplumu olarak nüfusu öne çıkaran birçok belirti vardır. Türkiye Kalkınma Bakanlığı tarafından yapılan İllerin Sosyoekonomik Gelişmişlik Sıralamasına göre, Kahramanmaraş Türkiye'nin 81 ili içerisinde sosyoekonomik gelişmişlik bakımından 60. sırada yer almaktadır.

Kahramanmaraş, Türkiye'nin en yoğun Suriyeli nüfusuna sahip 10 şehirden biridir. Kahramanmaraş'ın toplam nüfusu 1.127.623'tür. 2016 yılında Kahramanmaraş'ta 86.347 Suriyeli mülteci bulunmaktadır, bu da şehrin 1.096.610 kişilik yerel nüfusunun %7.9'una tekabül etmektedir. 2018'de ise Kahramanmaraş'ta yaşayan Suriyeli mülteci sayısının 117.907'ye yükseldiği kaydedilmiş, dolayısıyla 1.127.623 olan toplam nüfusun %9.6'sını Suriyeli mültecilerin oluşturduğu belirlenmiştir. Şehirdeki Suriyeli mültecilerin sayısı 2012 ve 2018 yılları arasındaki son altı yıllık dönemde %78 oranında artış göstermiştir.

Kahramanmaraş'ta son yıllarda artan Suriyeli göçü altyapı ve üstyapı tesislerinin iyileştirilmesine yönelik talebin artmasına zemin hazırlamıştır. Bölgedeki sağlık standartlarının iyileştirilmesi ve tabii kaynakların korunması amacıyla Kahramanmaraş Belediyesi ve KASKİ tarafından öncelikli konular belirlenmiştir. Bu öncelikli konular entegre katı atık yönetimi, su temini kapasitesinin artırılması, atık suların toplanması ve arıtılmasını ve yağmur sularının toplanmasını içermektedir.

3.3 Kayseri

Kayseri, İç Anadolu'nun Güney Bölümü ile Toros Dağları'nın kesişme noktasında yer almaktadır. Kayseri'ye: doğu ve Güneydoğu'dan Sivas, kuzeyden Yozgat, batıdan Nevşehir, güneybatıdan Niğde ve güneyden Adana ve Kahramanmaraş komşuluk etmektedir. Kayseri'nin yüz ölçümü 17,109 km² olup, rakımı 1.050 m'dir.

Şehirdeki en yüksek ve en önemli dağ Erciyes Dağı'dır (3.916 m). Erciyes, sönmüş volkan dağlarının bir kümesidir. Kayseri'de Yay (94.4 km² yüz ölçümlü) ve Tuzla (23.3 km² yüz ölçümlü) adında iki büyük göl bulunmaktadır. Şehir sınırları içerisinde bulunan büyük göller: Camız, Çöl, Sarıgöl, Yay ve Tuzla gölleridir. Şehirdeki nehirler Kızılırmak, Zamantı Irmağı (Seyhan Nehri'ne karışmaktadır) ve Sarız Çayı'dır (Ceyhan Nehri'ne karışmaktadır).

Kayseri'de soğuk yarı kurak bir iklim hakimdir. Yazlar genellikle sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve karlı geçmektedir. Kayseri'nin bitki örtüsü step/bozkırdır. Şehrin güneyinde melez ağacı, kızılçam, köknar, alaçam ve meşe ağaçlarından oluşan bazı küçük ormanlık araziler bulunmasına rağmen, bu arazilerin büyük bir bölümü insanlar tarafından tahrip edilmiştir.

Şehirdeki 577.000 hektarlık arazi tarım için kullanılmaktadır. Bu alan şehir arazilerinin %34'üne tekabül etmektedir. Tarımsal arazi kullanımındaki en büyük pay %85 ile tahıl ürünlerine aittir, bu ürünleri şeker pancarı takip etmektedir. Geriye kalan tarım arazileri baklagiller, yağlı tohumlar, yumru bitkiler, meyveler ve sebzeler için ayrılmıştır.

Kayseri, Türkiye genelinde hayvan üretim değeri bakımından 13. sırada, hayvansal ürünler bakımından ise 21. sırada yer almaktadır. Şehirde, özellikle sığır yetiştiriciliği başta olmak üzere kuluçka kümes hayvancılığı ve kültür balıkçılığı önemli alt ekonomik faaliyetlerdir. Şehir genelinde toplamda 286.299 (2016) sığır ve 647.070 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Sığırların %98'i danadır. Sığır başına ortalama süt verimliliği yılda 3.2 tondur. Özellikle Develi ilçesindeki manda yetiştiriciliği için uygun iklim koşullarının bulunması ve manda sütünden litre başına elde edilen gelirin sığır sütünün iki katı olması manda yetiştiriciliğine yönelik yatırım talebini arttırmaktadır. Ancak diğer bir yandan, kuruluşların yetersizliği 2010 yılına kıyasla hayvan yetiştiriciliğinde bir düşüşe neden olmuştur.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Endüstri Sicil Kayıtlarına göre (2014), Kayseri endüstrisi Türkiye'deki toplam sanayi kuruluşlarının %3'ünü oluşturması nedeniyle gelişmişlik bakımından 6. sırada yer almaktadır. 1950'i yıllardan sonra artan özel sektör yatırımlarının etkisi ve geçmiş yıllardaki ticaret tecrübeleri Kayseri'yi makine – yedek parça, tekstil, metal aletler ve elektrikli aletler üretimine yöneltmiştir. Kayseri mobilya sektörünün yükselmesi koltuk, sandalye ve yatak üretimleriyle başlamıştır. Teknolojik gelişmeler ve yeni yatırımlar ile mobilyanın tüm dallarında üretim yapan şirketleri ile, Kayseri Türkiye'nin önemli bir mobilya merkezi haline gelmiştir.

Sivas ve Kayseri'deki rezervler göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin demir cevherinin %50'sinden fazlası TR72 bölgesinde bulunmaktadır. Bölgenin bir diğer önemli metalik minerali ise kromdur. Kayseri'deki madencilik ruhsatlarının %17'si krom madenine aittir. Kayseri, endüstriyel ham maddeler arasında ponza bakımından zengindir. Keşfedilmemiş alanların olmasına rağmen, madencilik ruhsatlarının sayısı ve üretim miktarı bakımından ponza diğer madenlerden daha üst bir konumdadır. Kayseri'de genel olarak demir ve krom gibi metalik madenler öne çıkmaktadır.

İller İdaresi Genel Müdürlüğü'nün açıklamalarına göre, Kayseri'de 2016 yılında kayıt altında bulunan 58.430 Suriyeli vardır. Bu rakam Kayseri'nin 1.358.980 kişilik toplam nüfusu ile kıyaslandığında, Suriyelilerin şehrin toplam nüfusunun %4.3'ünü oluşturduğu görülmektedir. KASKİ'nin 2005 yılında atık su arıtma tesisinin işletimini devralmasıyla hedef yıl 2001 tasarı hedeflerine hızlı bir şekilde ulaşılmıştır. Böylelikle, tasarı değerlendirmeleri ile kıyaslandığında, öngörülemeyen Suriyeli göçü tahmin edilen hedef yıl 2025'teki rakama ulaşarak hızlanmakta ve 1.400.000 e.n ve özellikle günlük 183,000 m³ kuru hava akış oranına çok yakın bir zamanda ulaşılacaktır. Bu bahsedilen hususlar, karşılaşılan operasyonel karmaşıklıklar nedeniyle miktarın tahmin edilenden daha fazla olduğu düşünülürken, katı içerikli çamurun kurutulmasını hızlandırmak amacıyla AAT ve güneş enerjisiyle kurutma tesislerinin genişletilmesine ilişkin aciliyeti gözler önüne sermektedir.

Ek olarak, alt projenin bir diğer amacı da alıcı ortamdaki ekolojik dengenin daha fazla zarar görmesini engellemek ve çaydaki ekolojik dengeyi rehabilite etmek amacıyla hem Türkiye hem de AB standartlarını karşılayacak Kayseri atık su arıtma tesisini genişletmektir.

3.4 Konya

Akşehir

Akşehir, Konya'nın bir ilçesidir ve İç Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Hem Ege Bölgesi'ne hem de Akdeniz Bölgesi'ne 15 km uzaklıktadır ve doğu gölleri bölgesinde üç bölgenin kesişme noktasında yer almaktadır. Kuzeydoğudan Ankara'ya, kuzeyden Eskişehir'e, kuzeybatıdan Afyon'a, doğu ve güneydoğudan Konya'ya, batıdan Isparta'ya komşudur ve Akşehir ilçe merkezi kuzeyde Akşehir Gölü ile çevrilidir. İlçenin yüzölçümü 1.142 km²'dir. Akşehir deniz seviyesinden 1050 m yüksektir.

İlçenin güneyindeki Sultan dağı zinciri ve Kuzey'de Akşehir Gölü'nün su toplama havzası bölgenin morfolojik yapısını belirlemektedir. Kuzeybatı-güneybatı yönündeki Sultan Dağı zincirinde 1664 m'lik Tekkale zirvesi, 1731 m'lik Çamlık zirvesi ve tepe noktasında 2610 m'lik Gelincikana zirvesi bulunmaktadır. Akşehir Gölü deniz seviyesinden 958 m yüksekliktedir.

En önemli akarsuyu Doğanhisar yönünden gelen ve Akşehir'in 5-6 km kuzeybatısındaki Akşehir Gölü'ne karışan Adıyan Çayı'dır. Akşehir çayı Sultan Dağları'ndan başlamakta ve ilçeyi ikiye bölerek içinden geçmektedir. Yaz mevsiminde çay tamamen kurumaktadır.

Bölgede karasal iklim görülmektedir. Ayrıca, İç Anadolu ile İç Batı Anadolu arasındaki geçiş bölgesidir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve yağmurlu geçmektedir. Yıllık yağış miktarı 690 mm'dir. Yağışlar genellikle kış ve ilkbahar dönemlerinde meydana gelmektedir. Akşehir ve çevre ilçeleri İç Anadolu Bölgesi'nin en çok yağış alan bölgeleridir.

Akşehir'de sulu ve kuru çiftçilik yapılmaktadır. Sebze ve meyve üretimi gelişmiştir. Tahıl, pancar, baklagiller, endüstriyel bitki ve hayvan yemi üretimi önemli bir rol oynamaktadır. İlçedeki işlenen tarımsal alanların toplam hacmi 318.543 da'dır. Akşehir ilçesinin total et üretimi Konya'nın toplam et üretiminin %4.09'unu oluşturmaktadır ve ayrıca ilçenin yüksek kümes hayvancılığı potansiyeli vardır. İlçede mermer, tuğla ve seramik toprağı ve barit rezervleri bulunmakta ve mermer ocağı işletilmektedir. Bölgede meyve ve süt işleme faaliyetleri ve ayrıca un, yem, nişasta ve pastacılık ürünleri üretimi yapılmaktadır.

Akşehir'in şu anki nüfusu 5.000 Suriyeli mülteci dahil olmak üzere yaklaşık 65.000'dir. Mültecilerin sayısı Akşehir'in toplam nüfusunun %8'ini oluşturmaktadır. Ayrıca Konya şehir merkezinde geçici olarak yaşayan 20.000'den fazla Suriyeli bulunmakla birlikte bu mültecilerin Akşehir gibi Konya'nın ilçelerine yerleşmesi beklenmektedir. 2010-2011 yılları arasında kaydedilen hızlı artış, adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre sayım sisteminin değiştirilmesine dayalıdır. Dolayısıyla, 2040 yılı için öngörülen nüfusa beklenenden daha kısa sürede ulaşılmıştır. Bu durum gelecek yıllarda tamamlanması planlanan ek su temini boru hattı projelerine yönelik acil ihtiyacın haklı nedenlerini ortaya koymaktadır.

3.5 Osmaniye

Osmaniye Akdeniz Bölgesi'nin doğusunda yer alır. Akdeniz ikliminin özelliklerine sahiptir. Orta Toroslar ile batıdan kuzeye ve Amanos Dağları ile doğudan güneydoğuya kadar uzanmaktadır. Batısında Adana, güneyinde Hatay, doğusunda Gaziantep ve kuzeyinde Kahramanmaraş yer almaktadır.

Yüzey ovaları ve dağlık alanlar olarak iki bölgeye ayrılmaktadır. Dağlık alanların yüzey şekilleri oldukça inişli çıkışlı olup, sarp kayalık bölgelere sahiptir. Genel olarak kuzeybatı bölgesi bayırlı olmakla birlikte diğer yönlerde bayırlar ve vadiler bulunmaktadır. Başlıca akarsuları; Karaçay, Hamus Çayı ve Ceyhan Nehri'dir. Başlıca dağları: Koyuntepe (2.168 m), Dumanlıdağı (2.102 m), Yağlıpınar Dazı Tepe (2.085 m), Topbarnaz Tepe (2.067 m), Cerleme Tepesi (1.965 m), Binboğa Dağları.

Şehirde yazları sıcak ve kurak, kışları ise ılık ve yağışlı geçen Akdeniz İklimi hakimdir. Ayrıca vadilerde Karadeniz İklimine benzer bir nem oranıyla mikroklimatik iklim koşulları görülmektedir. Alanların büyük bir bölümünü kaplayan ormanlar yazları havayı serinletmekte, kışları ise ısıtmaktadır. Amonos Dağları'nın Akdeniz'e paralel uzanması nedeniyle yağışlar kısa süreli olabilmektedir. Şehrin yüksek kısımlarında kışın kar görülürken, daha alçak kesimlerde yağmur daha etkili olmaktadır.

Şehirlerin kentleşme oranları ile ilgili olarak, Osmaniye %72 kentleşme oranıyla 17. sırada yer almaktadır. 2008-2009 arasındaki %15.2 oranında nüfus artış oranı ile, şehirdeki nüfus artışı Türkiye'nin nüfus artış hızının üzerindedir. TÜİK istatistiklerine göre, 2008'deki işsizlik oranı %16.3'tür. Şehrin endüstriyel istihdamın genel istihdama oranı Türkiye ortalamasının altında olup tarım istihdamının genel istihdama oranı ise Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Osmaniye pamuk, yer fıstığı ve portakal üretimi ve sığır, koyun ve keçi yetiştiriciliği ile bir tarım bölgesidir. Osmaniye, bölgenin yerleşik nüfusunun %70'ine tekabül eden ana kentsel yerleşimdir.

Sosyoekonomik kalkınma bakımından, Devlet Planlama Teşkilatı 2011 yılında yapılan "Seçilmiş Göstergelerle Osmaniye" araştırması, Osmaniye şehrindeki işsizlik oranının %14.4 (2010'da Türkiye illeri arasında en yüksek orana sahip 7. il) olduğunu ve çalışanların %35.5'ini tarım alanında, %39.7'sini Kamu Hizmeti alanında ve kalan %24.8'ini ise diğer sektörlerde çalışan işçilerin oluşturduğunu göstermiştir. Bunun yanı sıra, TÜİK '2006-2010 Gelir & Yaşam Standartları Anketi', 2010 yılı için Osmaniye şehrinin de yer aldığı Akdeniz NUTS-II bölgesinin 'ortalama yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri'nin ulus ortalamasının biraz altında olduğunu göstermektedir.

Osmaniye'nin 2004 yılında düşük olan ihracat oranı 2008 yılından itibaren yükselmeye başlamıştır. Başlıca ihracat sektörü sanayidir. İlgili sektörlerin ihracat oranındaki dağılımı ise %22 tarım, %77 sanayi ve %1 madencilik olarak sıralanabilir.

Suriyeli mültecilerin zorunlu göçü, Türk Hükümeti'nin mülteci nüfusunu farklı bölgelere/şehirlere dağıtma stratejisi uygulamaya yöneltmiştir. Osmaniye, Suriyeli mülteciler için seçilen kamp bölgelerinden biridir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden alınan (11 Kasım 2018 tarihli) verilere göre, Osmaniye'de 14.174'ü geçici konaklama merkezinde bulunan toplamda 48.055 Suriyeli mülteci bulunmaktadır. Mültecilerin büyük bir bölümü toplam nüfusun %20.6'sını oluşturmakta ve çoğunlukla şehir merkezinde yaşamaktadır. Nüfustaki bu beklenmeyen artış nedeniyle mevcut altyapı ciddi bir baskı altında kalmıştır.

Mültecilerin sayısı arttıkça, su ve atık su hizmetlerine yönelik talepler de artmaktadır. Hem ev sahibi toplumlara, hem de Suriyeli mültecilere yeterli oranda su ve atık su hizmetlerinin sağlanması için mevcut sistemlerin genişletilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, Osmaniye için içme suyu ağı ve depoları ve kanalizasyon ağı yapımını kapsayan iki altyapı projesi başlatılmıştır.

4 SUNULAN ALTPROJELERİN POTANSİYEL ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİLERİNİN ANALİZİ

4.1 Sunulan Projelerin Çevresel ve Sosyal Risk Kategorizasyonu

DB ve İLBANK ekibi her projenin çevresel ve sosyal risk kategorizasyonunu Tablo 4'teki gibi belirlemiştir.

TABLO 4. SUNULAN ALT PROJELERİN Ç&S RİSK KATEGORİZASYONU

No	Alt Proje	Ç&S Risk Kategorizasyonu	Ç&S Değerlendirme Gereklilikleri
1-1	Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı	Önemli	Alt proje 1-2 için ÇSYP; PKP; Baraj güvenliği değerlendirmesi; Sosyal Denetim Raporu
1-2	Yedigöze Su Arıtma Tesis		
1-3	Kozan Pınargözü İçme Suyu İletim Hattı ve Ağı		
2-1	Kahramanmaraş Kuzey Bölgeleri Entegre Katı Atık Projesi	Önemli	ÇSED; PKP; YYP ve Sosyal Denetim Raporu
2-2	Kahramanmaraş (Merkez) İçme Suyu Projesi	Orta	Alt proje 2-2 için ÇSYP; PKP(alt proje 2-2, 2-3, 2-4, 2-5 ve 2-6'yı kapsayan)*; Sosyal Denetim Raporu
2-3	Kahramanmaraş (Merkez) Kanalizasyon Projesi		
2-4	Ceyhan Havzası Atık Su Arıtma Tesisleri - Ekinözü AAT ve Kolektörler - Çağlayancerit AAT - Andırın AAT ve Kolektörler - Göksun AAT ve Kolektörler	Önemli	ÇSED; PKP (alt projeler 2-2, 2-3, 2-4, 2-5 ve 2-6'yı kapsayan)*; YYP
2-5	Elbistan İçme Suyu Hattı Projesi	Orta	ÇSYP; PKP (alt projeler 2-2, 2-3, 2-4, 2-5 ve 2-6'yı kapsayan)*; YYP ve Sosyal Denetim Raporu
2-6	Elbistan İçme Suyu İletim Hattı		
3-1	Kayseri Atık Su Arıtma Tesisinin Genişletilmesi	Önemli	ÇSED; PKP
4-1	Akşehir Su Temin Projesi	Orta	ÇSYP; PKP
4-2	İlgın Atıksu Arıtma Tesis Projesi	Çevre ve Sosyal risk kategorizasyonu Proje dokümanlarının tamamlanmasını takiben gerçekleştirilecektir. Hazırlanması gereken ilgili Ç&S dokümanları, ÇSYÇ ile uyumlu risk tanımlamasını takiben kararlaştırılacaktır.	
4-3	Çumra Atıksu Arıtma Tesis Projesi		
5-1	Osmaniye (Merkez) İçme Suyu Projesi	Orta	ÇSYP; PKP
5-2	Osmaniye (Merkez) Kanalizasyon Projesi		

* Kahramanmaraş'ta yürütülecek alt projeler için biri 2-1 No'lu alt proje ve diğeri 2-2, 2-3, 2-4, 2-5 ve 2-6 No'lu olanlar için olmak üzere toplamda 2 PKP hazırlanacaktır.

Tablo 4'de gösterilen Ç&S değerlendirme gerekliliklerine ek olarak, tüm belediyeler için İLBANK tarafından bir yeniden yerleşim çerçevesi (YYÇ) hazırlanmıştır. ÇSS2 alt projelerin tümüne uygulanacağı için, ayrıca bu kapsamda ayrı bir işgücü yönetim prosedürü (İYP) hazırlanmıştır.

4.2 Sunulan Alt Projelerin Potansiyel Çevresel ve Sosyal Etkileri

Bu bölümde yapım aşamasında ve operasyonel aşamada alt proje faaliyetlerinden kaynaklanabilecek potansiyel çevresel ve sosyal etkiler tanımlanmaktadır.

Öncelikle, geniş kapsamlı alt projelerin birçoğunda önemli etkiler göze çarpmakta ve tahmin edilmektedir. Her bir alt projeye ilişkin belirli potansiyel etkiler tamamlanan çevresel etki izleme raporlarına dayanarak aşağıda ayrı bir bölümde verilecektir.

Ancak, alt projelere ilişkin daha detaylı potansiyel çevresel ve sosyal riskler alt projeye özel ÇSED veya ÇSYP hazırlandığı sırada değerlendirilecektir. Bu tür faaliyetlerin etkilerini ortadan kaldırmak, azaltmak veya telafi etmek için sunulan etki azaltıcı tedbirleri bu raporlarda tanımlanacaktır.

4.2.1 Geniş Kapsamlı Potansiyel Etkiler

Uygulanacak normal proje faaliyetleri kapsamlı olarak aşağıdaki aşamalara ayrılmıştır:

- Yapım aşaması ve
- İşletim aşaması.

Alt projelerin tümü için beklenebilecek genel ve kapsamlı potansiyel çevresel etkiler aşağıda belirtilmiştir.

Yapım Aşaması

Çevresel Etkiler

Toprak erozyonu

Altyapıların inşası sırasında kazılan toprak çoğunlukla su ve rüzgar olmak üzere erozyon koşullarına maruz kalabilir. Bu etki önem derecesi ve büyüklük bakımından düşük olacaktır. Yapım aşamasında meydana gelen erozyon asgari olacak ve yalnızca kazının yapıldığı alanlarda görülecektir. Etki süresinin yalnızca yapım aşamasında hissedilmesi beklenmektedir.

Bitki Örtüsü Kaybı

Her bir alt proje için yapım aşamasında ulaşım veya asıl proje yapım alanı için yol döşemek amacıyla ağaç ve diğer bitki örtüsü kaybı meydana gelebilir. Bitki örtüsü, yapım çalışmasının gerçekleştirileceği alanın yapım faaliyetleri için temizlenmesi amacıyla zarar görebilir. Yapım çalışmaları verimli mera ve tarım arazilerinin doğrudan kullanımını, çalı temizliğini, toprak tabakasının alınmasını, kazı ve taşıma işlerini kapsayacaktır. Bu faaliyetler ayrıca araziye rüzgar ve su gibi erozyon unsurlarına maruz bırakacak, dolayısıyla arazi degradasyonu sürecini tetikleyecektir.

Toz ve egzoz gazı emisyonları ve gürültü kirliliği

Yapım çalışmaları sırasında, proje alanında yapım ekipmanlarının sürekli hareketi olacaktır. Hafriyat makineleri ve kamyonlar ile beton mikserleri, damperli kamyonlar gibi diğer iş makineleri ile yapılan toprak kaldırma faaliyetleri nedeniyle gürültünün yanı sıra hava

kirliliğine de neden olabilen toz ve egzoz emisyonları beklenebilir. Bu etki yalnızca yapım aşamasında proje alanında meydana geleceği için büyüklük, süre ve mekansal mahiyet açısından düşük olarak değerlendirilebilir.

Su kirliliği

Proje alanındaki mühendislik işleri çimentolu ve çamurlu suların veya toprak hareketinin etkisiyle temiz nehir suyunu kirlletme riski taşıyabilmektedir. Yapım çalışmaları nedeniyle asılı taneciklerin artması, inşaat kamplarından kaynaklanan insan kirliliği riski ve çalışanların sebep olduğu atık su oluşumu özellikle alt projelerin doğal su kaynaklarına yakın olduğu yerlerde yüzey suları ve yeraltı sularının kalitesini etkileyebilir. Bu etki önem derecesi, büyüklük ve mekansal mahiyet açısından düşüktür. Yalnızca yapım aşamasında ve yağmurlu dönemlerde meydana gelebilir.

Katı Atık

Katı atık, çöplerin/inşaat malzemelerinin alanda bırakılması, yolu kullananların ve inşaat ekibinin plastik konteyner/torba kullanımı ve yüklenici tarafından kütleme için polietilen levhaların kullanımı sonucunda ortaya çıkabilecek potansiyel bir çevre riskidir. İnşaat sahaları katı atıkların oluşumunda daha büyük bir etkiye sahip olabilir.

Sosyal Etkiler

İş Sağlığı ve Güvenliği ve İş Gücü

Önlemler etkin bir şekilde alınmazsa, yapım çalışmaları sağlık ve güvenliği tehdit edebilecek durum ve kazalara neden olabilir.

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Malzemelerin elleçlenmesi,
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestler,
- Elektrik,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Alan çalışmaları sırasında detaylar ve alana özel riskler belirlenecek ve dokümanların sosyal etki bölümleri çerçevesinde değerlendirilecektir. Hafifletici önlemleri ve iş sağlığı ve güvenliği konuları İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu (Kanun Sayısı: 6331, Yürürlük Tarihi: 20/06/2012), Dünya Bankası ÇSS2 ve Dünya Bankası Grubu Genel Çevresel Sağlık ve Güvenlik Kılavuzları doğrultusunda yönetilmektedir.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Bölgede en nihayetinde yerel iş fırsatlarını ve yeni altyapı imkanlarını iyileştirebilecek belediye hizmetlerine daha iyi erişim sağlayabilmek açısından, proje hem ev sahibi toplumlara hem de Suriyeli mültecilere fayda sağlamalıdır. Ancak, işgücü akını, yapım çalışmalarının doğal kaynaklar üzerindeki etkisi ve hastalığa maruz kalma nedeniyle ortaya çıkan kazalar, strüktürel kusurlar, tehlikeli maddelerin salınımı, su kalitesi ve miktarı üzerindeki etkiler, mevcut sosyal altyapı üzerindeki baskılar ve CSS riskinden kaynaklanan etkiler olabilir. Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel Toplum Sağlığı ve Güvenlik Standardı (TSGS) etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Bulaşıcı hastalıkların yayılma riski,
- Temiz ve sürdürülebilir su kaynaklarına erişim,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Gürültü ve Titreşim,
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması,
- İş Gücü akını ve geçici işçilerin ev sahibi toplumlarla münasebeti ile cinsel yoldan bulaşan hastalıklar (CYBH) gibi bulaşıcı hastalıkların oluşma riski ve CSS riskinin artması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının potansiyel hassas gruplar üzerindeki etkisi ve
- Proje alanındaki potansiyel atık toplayıcıları üzerindeki etkileri (varsa).

Trafik

Yatırımların yapım çalışmalarından kaynaklanan trafik yoğunluğu ve geçici kesintiler ekonomik etkilerin yanı sıra potansiyel olarak rahatsızlığa, huzursuzluğa ve sağlık ve güvenlik etkilerine neden olabilir. Proje alanlarında ağır hareketli inşaat araçları ve makinelerin kullanımının genel olarak trafiğin yavaşlamasına sebebiyet verdiği bilinmektedir. Bundan kaynaklı olarak kazaların sıklığı ve şiddetinin de artış göstermesi muhtemeldir.

Arazi ve Geçim Kaynağı Kayıpları

Proje alanının mevcut arazi kullanımı erişim yollarının, inşaat kamplarının inşaatı ve malzeme ve taş ocağı alanlarının açılması gibi çalışmalardan etkilenmektedir. Bu çalışmalar araziye kısıtlayacak, bitki örtüsü kaybına yol açacak, dolayısıyla toprak erozyonuna zemin hazırlayacaktır. Yerel toplumlarda projeden etkilenen halk, yatırımların yapım çalışmaları ihtiyaçları nedeniyle arazilerini, mülklerini ve geçim kaynaklarını kaybedebilir. Bu etkiler etkilenen arazilerde resmi veya gayri resmi mülk sahibi kişiler arasında tarım arazilerinin, otlakların, işletmelerin ve yapıların kaybedilmesi gibi durumlardır.

Hassas gruplar

Proje bölgelerindeki engelli bireyler, çocuklar veya yaşlılar, mülteciler, geçim kaynağı sıkıntısı çekenler gibi bazı hassas gruplar yapım aşamasından kaynaklı sorunlardan etkilenebilir. Alt proje seviyesinde yürütülecek bir çevresel ve sosyal etki değerlendirmesi ilgili alt projelere ilişkin hassas grupları tespit edecektir. Ev sahibi toplumlar arasında alt projelerin yalnızca mülteci toplumlara yönelik gerçekleştirildiği şeklinde bir algı oluşmasına müsaade etmeden alt projelerin Suriyeli mültecilerin adil ve eşit fırsatlardan yararlanabileceği şekilde tasarlanması için özen gösterilecektir. Bu ortam paylaşılan faydaları proje yatırımlarının hedeflediği her iki topluma açık bir şekilde bildiren PKP'nin iletişim stratejisi aracılığıyla sağlanacaktır.

Alt projeye özel ÇSED/ÇSYP'ler potansiyel hassas grupların günlük yaşam rutinleri (örn. okul çağındaki çocukların servisle okula gitmesi) üzerinde mühendislik çalışmaları nedeniyle meydana gelebilecek her türlü etkiyi değerlendirecektir. Yine benzer olarak, kadınlar başta olmak üzere sunulan alt proje alanlarının yakınında ikamet eden toplumlar üzerindeki işgücü akımından kaynaklanan risklerin ortadan kaldırılması için önlemler alınacaktır.

İşletim Aşaması

Çevresel Etkiler

Koku ve Gürültü

Su ve atık su arıtma tesislerinin yanlış işletilmesi nedeniyle koku problemleri ortaya çıkabilir. Yakınlarda bir yerleşim alanı bulunuyorsa konu ile ilgili şikayetler artacaktır. Pompa istasyonu ve arıtma tesislerinden kaynaklanan gürültü problemleri de baş gösterebilir. Koku ve gürültü problemleri özellikle yanlış işletme uygulamaları nedeniyle düzenli çöp depolama sahalarının işletimi sırasında da meydana gelebilir.

Toprak ve Su Kirliliği

Arıtma tesislerinde kullanılan kimyasalların yakın çevredeki toprağa veya su kaynaklarına karışması kirliliğe yol açabilir. Aynı zamanda fazla çamurun uygun şekilde yönetilmemesi de yakın çevreyi olumsuz yönde etkileyebilir. Düzenli çöp depolama sahalarının işletimi sırasında kamyonlardan dökülen atıklar yolları ve çevreyi kirlitebilmektedir. Sızıntı suyunun yeraltı sularına kontrolsüz bir şekilde akmasından kaynaklanabilecek potansiyel etkiler yeraltı suyu kalitesinin düşmesi, toprak kirliliği oluşumu ve yüzey suyu kalitesinin olumsuz yönde etkilenmesi gibi durumları kapsamaktadır.

İklim Değişikliği

Metan gazı bir SG emisyonu olarak katı atık depolama sahalarından atmosfere yayılabilir ve iklim değişikliğine sebep olabilir. Benzer şekilde atık su arıtma tesislerinde ortaya çıkan arıtma çamuru da iklim değişikliği sorunları üzerinde negatif etkiye sahip olabilir.

Sosyal Etkiler

Sağlık ve Güvenlik

Su ve atık su arıtma tesisleri ve düzenli çöp depolama sahalarının operatörleri işletim ve bakım sırasında çeşitli tehlikelere maruz kalabilir.

Trafik

Arıtma tesislerinden alınan çamurları düzenli çöp depolama sahalarına taşıyan kamyonlar önemli trafik problemleri, hava kirliliğinin artması, karayollarının bozulması, vb. durumlara neden olabilir.

4.2.2 Alt Projeye Özel Potansiyel Riskler

Alt Proje 1 -1: Kozan İmamoğlu Yedigöze İçme Suyu İletim Hattı

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Su iletim hattının mevcut yollar üzerinde inşa edilecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Buna ek olarak, peyzaj da su tünelleri nedeniyle kısıtlanacak ve etkilenecektir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere yapım çalışmaları sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir. Yine işletim aşamasında pompa istasyonları da gürültü kaynağı olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Doğal eğim ve mevcut yağmur suyu tahliye sistemi sayesinde, sel veya heyelan riski bulunmamaktadır.

Koku Riski

Su iletim hattının yapımı ve işletilmesi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer bulunmamaktadır. Ancak, Yedigöze Baraj alanı içerisinde doğrudan herhangi bir yapım çalışması yapılmayacaktır, bu baraj projenin su kaynağı olacaktır.

Bunun yanı sıra, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

İş Sağlığı ve Güvenliği

Önlemler proaktif bir şekilde alınmazsa, yapım çalışmaları sağlık ve güvenliği tehdit edebilecek durum ve kazalara neden olabilir.

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir:

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,

- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

İletim hattının Yedigöze barajı/hidroelektrik santrali üzerinden Yedigöze havzasından beslenecek olması nedeniyle, Dünya Bankası Baraj Güvenliği Uzmanı proje hazırlığının bir parçası olarak Yedigöze barajına yönelik olarak baraj güvenliği konuları hakkında bir durum tespiti oluşturmuştur. İlgili dokümanlar Dünya Bankası'na sunulup değerlendirildikten sonra değerlendirme süreci tamamlanacaktır.

Trafik

Su iletim hattının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Su iletim hattının rotası mevcut yollar üzerindedir ve kamulaştırmaya ihtiyaç duyulmamaktadır.

Kültürel Miras

Proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 1 -2: Yedigöze Su Arıtma Tesisi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Su arıtma tesisinin ASKİ mülkiyetinde yapılacak olmasına rağmen, arıtma tesisinin ayak izi nedeniyle görsel etkiler meydana gelebilir.

Gürültü

Yapım çalışmaları sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir. Yine işletim aşamasında kullanılan ekipmanlar da (pompalar, vantilatörler) gürültü kaynağı olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Yapım çalışmaları sırasında şiddetli yağış nedeniyle sel meydana gelebilir.

Koku Riski

Su arıtma tesisinin yapımı ve işletimi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Su arıtma tesisinin yapımı sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Su arıtma tesisinin yapılacağı alan yaklaşık bir yıl önce ASKİ tarafından satın alınmıştır. Ek bir kamulaştırma yapılmasına gerek duyulmayacaktır. ESS5 çerçevesinde tamamlanan arazi istimlak sürecinin değerlendirilmesi ve gerekli olduğunda açık kapatma önlemlerinin alınması için Proje Sonrası Denetim gerçekleştirilecektir. Önemli açıkların bulunması halinde, CSS5 gereklilikleri ile, geçmişteki arazi istimlak çalışmalarının maddi açıdan sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla düzeltici eylem planı geliştirilecektir.

Kültürel Miras

Proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 1 -3: Kozan Pınargözü İçme Suyu İletim Hattı ve Ağı

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Su iletim hattının ve ağının mevcut yollar üzerinde inşa edilecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Buna ek olarak, peyzaj da su tünelleri nedeniyle kısıtlanacak ve etkilenecektir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere yapım çalışmaları sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir. Yine işletim aşamasında pompa istasyonları da gürültü kaynağı olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Mevcut yağmur suyu boşaltma sistemi sayesinde, sel veya heyelan riski bulunmamaktadır. Su iletim hattının yapım çalışmaları sırasında şiddetli yağış nedeniyle sel meydana gelebilir.

Koku Riski

Su iletim hattı ve ağının yapımı ve işletimi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Su iletim hattı ve ağının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Su iletim hattı ve ağlarının rotaları mevcut yollar üzerinde bulunmaktadır ve su havzası alanları ASKİ'nin mülkiyetindedir. Dolayısıyla kamulaştırmaya gerek duyulmamaktadır. Arazi istimlakının bulunmaması hususu detaylı tasarım sürecinin bir parçası olarak onaylanacaktır.

Kültürel Miras

Su iletim hattı ve ağının proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 2 -1: Kahramanmaraş Kuzey Bölgeleri Entegre Katı Atık Projesi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Projenin yapım ve işletim aşamaları sırasında peyzaj üzerinde geçici veya kalıcı bozulmalar meydana gelebilir. Katı atık depolama sahasının işletimi tamamlandığında, peyzaj üzerindeki bozulmaları minimum seviyeye getirmek için atıklar ilgili yönetmelik uyarınca nihai örtü ile kaplanacaktır.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere katı atık depolama sahası alanının yapım ve işletim aşamaları sırasında ekipmanların ve makinelerin (hafriyat makineleri, dozer, yükleyici, greyder, kamyon, yol silindiri, sulama taşıtı) kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Kahramanmaraş sınırları içerisinde bir Doğa Koruma Alanı (Körçoban, Andırın) ve 2 Tabiat Parkı (Kapıçam, Kahramanmaraş ve Yavşan, Kahramanmaraş) bulunmaktadır. Söğütova, göçmen kuşların yaşadığı, endemik bitkilerin yoğun bir şekilde görüldüğü ve doğal mağara evlerinin bulunduğu önemli bir platodur Onikişubat ve Göksun arasında yer almaktadır.

Türkiye'nin yaklaşık 300 nadir görülen ve endemik bitkilerin görüldüğü altı Önemli Bitki Alanı (ÖBA) Kahramanmaraş'ta bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, Uluslararası Bern Sözleşmesi kapsamında köknar, sedir, karaçam, kızılçam, ardıç ve meşe ormanları; step ve bozkır kayalık bitki toplulukları gibi tehlike altında bulunan toplamda 10 habitat kayıt altına alınmıştır. Bu önemli bitki alanlarının ikisi Göksun sınırları içerisinde yer almakta (Berit Dağı ve Keklikoluk ÖBA) ve bir tanesi de Göksun ile Afşin arasında bulunmaktadır (Binboğa Dağı).

Zengin bitki çeşitliliğine sahip Binboğa Dağlarındaki stepler endemik bitki türleri bakımından önemli bir yere sahiptir. Binboğa Dağları bitkiler için önemli bir alandır ve birçok endemik bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Bölgedeki 44 bitki taksonu “önemli doğa alanı” kriterlerini sağlamaktadır. Bu türler arasında bulunan ve bir sümbül türü olan Muscari macbeathianum'un ise bilinen dünya dağılımı sadece Binboğa Dağları ile sınırlıdır Türkiye'ye endemik bir sürüngen türü olan Eirenis barani de bu alanda görülmektedir. Bölge nesli tehlike altında olan bavius (Pseudophilotes bavius) ve Anadolu zıpzıpı (Muschampia proteides) gibi kelebek türlerinin yanı sıra bitki türleri açısından da önemlidir.

Ancak yukarıda bahsedilen alanların hiçbiri projeden etkilenen alanlarda bulunmamaktadır ve proje alanına en yakın korunaklı alan 10 km güneydoğuda yer alan Hançerdersi Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'dır.

Sel Riski

Projenin yapım aşamasında şiddetli yağış nedeniyle sel meydana gelebilir. Kuşaklama kanalları ve yüzey suyu boşaltma kanalları sırasıyla yağmur suyunun tesis çevresine ve yollara akmasını önleyecektir.

Koku Riski

Katı atık depolama sahalarında koku emisyonlarının oluşumu kaçınılmazdır. Ancak, bazı işletme prensipleri ve bertaraf önlemleri ile koku emisyonlarının etkisi azaltılabilir, hatta ortadan kaldırılabilir.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Katı atık depolama sahasındaki çevre kirliliğine ilişkin en önemli problemlerden biri çatlaklardan sızan sızıntı suyunun yüzeye sızması edeniyle doğal su kaynaklarının kirlenme riskidir. Katı atık yığınının içine sızan yağmur suları suda çözünebilen maddeleri katı atık kompozisyonuna taşımaktadır, dolayısıyla bu maddeler yüzey suları ve yeraltı sularına karışarak su kirliliğine neden olmaktadır.

Harman Nehri proje alanının yaklaşık 10 km doğusunda yer almaktadır. Proje bölgesindeki Türkiye ÇED çalışması alanında herhangi bir akarsu bulunmamaktadır. Türkiye ÇED çalışması alanında önemli bir su toplama kapasitesine sahip herhangi bir yüzey suyu bulunmamaktadır.

Yeraltı suyu kaynaklarına sızan sızıntı sularını takip etmek amacıyla ÇSED bir yeraltı suyu izleme sistemi oluşturmaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Katı atık depolama sahasında yapılacak kazı ve doldurma çalışmaları ve atıkların sahaya aktarılması sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Katı atık depolama sahası Belediyeler Birliği tarafından kamulaştırılmıştır. Dolayısıyla Sosyal Denetim hazırlığı yapılmalıdır. Göksun aktarma istasyonu alanı Orman Bölge Müdürlüğü tarafından Belediyeler Birliği'ne tahsis edilmektedir ve bu alanın kullanımına ilişkin bir izin süreci olacaktır. Elbistan aktarım istasyonu hazine arazisi üzerinde bulunan mevcut Elbistan çöp toplama alanının içindedir. Ek arazi gerekebilir, dolayısıyla YYÇ'ye göre bir YYP hazırlanacak ve projenin arazi gereksinimlerine ilişkin detaylar YYP'de ele alınacaktır.

Geçim Kaynağı Kaybı

Gelir kaynağı olarak katı atık depolama sahasından geri dönüştürülebilir atıkları toplayan atık toplayıcıları ÇSED hazırlama sürecinde araştırılacak ve uygun Etki Azaltıcı Tedbirleri sunulacaktır.

Kültürel Miras

1. derece arkeolojik alanlar Göksün'daki Yeniyapan Mahallesi Taşlıgedik Tepesi ile (yaklaşık 18 km) ve Yoğunluk Mahallesi Çamlamaca Yaylası'dır (yaklaşık 16 km). Yapım ve işletim çalışmaları sırasında herhangi bir arkeolojik bulguya rastlanması durumunda, çalışma derhal durdurulacaktır.

Alt Proje 2 -2: Kahramanmaraş (Merkez) İçme Suyu Projesi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

İçme suyu hattı için boruların mevcut yollar üzerine döşenecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Bunun yanı sıra, planlanan su

depoları yer altında olacaktır, buna rağmen yapım çalışmaları sırasında geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere içme suyu ağı ve depolarının yapımı sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Mevcut yağmur suyu boşaltma sistemi sayesinde, içme suyu ağı ve depolarında sel veya heyelan riski bulunmamaktadır.

Koku Riski

İçme suyu ağı ve depolarının yapımı ve işletilmesi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

İçme suyu ağı ve depolarının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

İçme suyu ağlarının rotaları mevcut yollar üzerinde bulunmaktadır ve havzaları ASKİ'nin mülkiyetindedir. Ancak, iki depo alanı alınmıştır. ÇSS5 çerçevesinde tamamlanan arazi istimlak sürecinin değerlendirilmesi ve açık kapatma önlemlerinin tespiti için Proje Sonrası Denetim gerçekleştirilecektir. Önemli açıkların bulunması halinde, ÇSS5 gereklilikleri ile, geçmişteki arazi istimlak çalışmalarının maddi açıdan sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla düzeltici eylem planı geliştirilecektir.

Kültürel Miras

İçme suyu projesinin proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 2 -3: Kahramanmaraş (Merkez) Kanalizasyon Projesi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Kanalizasyon ağı için boruların mevcut yollar üzerine döşenecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Bunun yanı sıra, planlanan kanalizasyon pompa istasyonlarının yapım çalışmaları sırasında da geçici süreliğine rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere kanalizasyon ağı ve kanalizasyon pompa istasyonlarının yapımı sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir. Yine işletim aşamasında kanalizasyon pompa istasyonları da gürültü kaynağı olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Mevcut yağmur suyu boşaltma sistemi sayesinde, kanalizasyon ağı ve kanalizasyon pompa istasyonları üzerinde sel veya heyelan riski bulunmamaktadır.

Koku Riski

Kanalizasyon ağı ve kanalizasyon pompa istasyonlarının yapım çalışmaları sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır. Ancak, kanalizasyon ağı ve kanalizasyon pompa istasyonlarının işletimi sırasında beklenmeyen atık su birikmesi nedeniyle geçici süreliğine koku riski bulunabilir.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,

- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Kanalizasyon ağı ve kanalizasyon pompa istasyonlarının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Kanalizasyon ağının rotaları mevcut yollar üzerinde bulunmaktadır ve kanalizasyon pompa istasyonlarının alanları ASKİ'nin mülkiyetindedir. Arazi istimlakının bulunmaması hususu detaylı tasarım sürecinin bir parçası olarak onaylanacaktır.

Kültürel Miras

Kanalizasyon projesinin proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 2 -4: Ceyhan Havzası Atık Su Arıtma Tesisleri

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Andırın AAT'ın Andırın ilçesinin güneyinde bulunan ormanlık alanda inşa edilmesi planlanmaktadır. Kahramanmaraş Orman Genel Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmaktadır. Verilen taahhütlere uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Arıtma tesisinin korunması ve görsel açıdan memnun edici bir ortamın oluşturulması için Andırın AAT projesinde peyzaj çalışmaları yapılmalıdır.

Göksun AAT, tarım alanı olan bir olan hazine arazisi üzerinde inşa edilecektir. Arıtma tesisinin korunması ve görsel açıdan memnun edici bir ortamın oluşturulması için Göksun AAT projesinde peyzaj çalışmaları yapılmalıdır.

Ekinözü AAT Ekinözü ilçe merkezinin Çiftlikale köyünde inşa edilecektir. Arıtma tesisinin korunması görsel açıdan memnun edici bir ortamın oluşturulması için Ekinözü AAT projesinde peyzaj çalışmaları yapılmalıdır.

Çağlayancerit AAT arazisi, Çağlayancerit Belediyesi'ne ait olup park olarak sınıflandırılmaktadır. Arıtma tesisinin korunması ve görsel açıdan memnun edici bir ortamın oluşturulması için Çağlayancerit AAT projesinde peyzaj çalışmaları yapılmalıdır.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere yapım çalışmaları sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir. Yine işletim aşamasında kullanılan ekipmanlar da (pompalar, vantilatörler) gürültü kaynağı olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Kahramanmaraş sınırları içerisinde bir Doğa Koruma Alanı (Körçoban, Andırın) ve 2 Tabiat Parkı (Kapıçam, Kahramanmaraş ve Yavşan, Kahramanmaraş) bulunmaktadır.

Ayrıca, Berit Dağı'nın güneydoğusunda ve Ahir Dağı'nın kuzeyinde Engizek Dağları bulunmakta ve batıda Ceyhan Nehri ile kesişmektedir.

Körçoban Doğa Koruma Alanı ile Andırın'da yapılması planlanan AAT (Boztopraklı) alanı arasındaki uzaklık yaklaşık 20 km'dir. Ancak, Andırın AAT uluslararası standartlarla tanınan Andırın Önemli Doğa Koruma Alanı içerisinde yer almaktadır. Bu alanın belirleyici hayvan türleri arasında *Barbatula tschaiyssuensis* (EN) olarak bilinen çöpçü balığı ve potansiyel endemik bitki türlerinden *Ornithogalum sorgerae*'dir. Andırın'dan toplanan atık suyun şu anda doğrudan Andırın Çayı'na tahliye edildiği göz önünde bulundurularak, AAT'ın *Barbatula tschaiyssuensis* türünü pozitif yönde etkilemesi beklenmektedir. *Ornithogalum sorgerae*'nin bölgedeki varlığına ilişkin detaylı bir saha çalışması yapılmalı ve alana özel çevresel ve sosyal değerlendirme çalışmaları kapsamında AAT'ın bu tür üzerindeki etkileri değerlendirilmelidir.

Göksun AAT, hazine arazisi olarak sınıflandırılan bir tarım arazisi üzerinde inşa edilecektir.

Engizek Dağları ile Ekinözü AAT arasındaki uzaklık yaklaşık 18 km'dir. Ancak, AAT yapımı ve işletilmesi sırasında önemli bir etki beklenmemektedir.

Engizek Dağları ile Çağlayancerit arasındaki uzaklık yaklaşık 25 km'dir. Ayrıca, Boylu Mahallesi (yaklaşık 12 km), Çağlayancerit'te bulunan bir sümbül türü (*Hyacinthus orientalis* subsp. *Chionophilus*) tehlike altındadır. Ancak, AAT yapımı ve işletilmesiyle ilgili önemli bir etki beklenmemektedir.

Sel Riski

Atık su arıtma tesislerinin yapım aşamasında şiddetli yağış nedeniyle sel meydana gelebilir.

Koku Riski

AAT'ların yapımı sırasında herhangi bir koku riski bulunmamaktadır. Ancak, işletim aşaması sırasında AAT'ların giriş ve çamur ünitelerinden kaynaklı koku meydana gelebilir.

Andırın AAT ve Göksun AAT'ın en yakın alıcıları sırasıyla 250 metre ve 650 metre civarındadır. Ekinözü AAT ve Çağlayancerit AAT'ın en yakın alıcıları sırasıyla 1.000 m ve 300 m civarındadır. 28712 sayılı ve 19 Temmuz 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Koku Oluşturan Emisyonların Kontrolü hakkında Yönetmelik'e göre, şikayet olması durumunda kaynak emisyonu ve ortam koku konsantrasyonları incelenecektir. Düzenleyici limitlerin aşılması durumunda, ek Etki Azaltıcı Tedbirleri alınmalıdır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır. Ayrıca, bu bölgelerde oluşan atık sular şu anda arıtılmadan doğrudan çevreye tahliye edildiği için, AAT'ların su kaynakları üzerinde olumlu bir etkisi olacaktır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,

- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Atık su arıtma tesislerinin kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Atık madde kolektörleri rotalarının ve atık su arıtma tesisleri alanlarının kamulaştırılması gerekmektedir. Ek olarak, şu anda AAT alanlarına doğrudan anayoldan ulaşım sağlanmamaktadır. Ayrıca, civarda atık su arıtma tesislerinin yapımı ve işletilmesine yönelik kullanılacak elektrik kaynakları bulunmamaktadır. Ek arazi istimlak ihtiyacı YYP düzenlemesini zorunlu kılacaktır. Her bir AAT alanına ilişkin arazi istimlak bilgilerine hazırlanacak YYP'de yer verilecektir. Ek arazi istimlak çalışmalarına ilişkin araziye dayalı geçim kaynağı etkileri değerlendirilecek ve buna uygun olarak arazi istimlak süreci tamamlanacaktır.

Kültürel Miras

AAT'ların proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 2 -5: Elbistan İçme Suyu Hattı Projesi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

İçme suyu hattı için boruların mevcut yollar üzerine döşenecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Bunun yanı sıra, planlanan su depoları yer altında olacaktır, buna rağmen yapım çalışmaları sırasında geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere içme suyu ağı ve depolarının yapımı sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Doğal eğim ve mevcut yağmur suyu boşaltma sistemi sayesinde, içme suyu ağı ve depolarında sel veya heyelan riski bulunmamaktadır.

Koku Riski

İçme suyu ağı ve depolarının yapımı ve işletilmesi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

İçme suyu ağı ve depolarının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

İçme suyu ağlarının rotaları mevcut yollar üzerinde bulunmaktadır ve havzaları ASKİ'nin mülkiyetindedir. Ancak, iki depo alanı alınmıştır. Ek arazi istimlak ihtiyacının olup olmadığı şu anda bilinmemektedir. Dolayısıyla, arazi istimlak etkilerinin değerlendirilmesi ve ulusal yönetmelikler ve DB ÇSS5 “Arazi İstimlak, Arazi Kullanımı Kısıtlamaları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim” gereklilikleri doğrultusunda hafifletme ve telafi önlemlerinin hazırlanması için bir YYP hazırlanacaktır. Bunun yanı sıra, diğer devlet makamları tarafından gerçekleştirilen geçmiş arazi istimlak hususunu ele almak amacıyla hem bu alt proje, hem de Elbistan İçme Suyu İletim Hattı alt projesini kapsayacak bir Sosyal Denetim hazırlanacaktır.

Kültürel Miras

İçme suyu projesinin proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 2 -6: Elbistan İçme Suyu İletim Hattı

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Su iletim hattı için boruların mevcut yollar üzerinde inşa edilecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Bunun yanı sıra, planlanan su depoları yer altında olacaktır, buna rağmen yapım çalışmaları sırasında geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere su iletim hattı ve depolarının yapımı sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Su iletim hattı ve depoları üzerinde herhangi bir sel ve heyelan riski bulunmamaktadır.

Koku Riski

Su iletim hattı ve depolarının yapımı ve işletimi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,

- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Su iletim hattı ve depolarının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Proje kapsamındaki su iletim hattının rotaları kamulaştırma gerektirecektir. Dolayısıyla, arazi istimlak etkilerinin değerlendirilmesi ve ulusal yönetmelikler ve DB ÇSS5 “Arazi İstimlak, Arazi Kullanımı Kısıtlamaları ve Gönülsüz Yeniden Yerleşim” gereklilikleri doğrultusunda hafifletme ve telafi önlemlerinin hazırlanması için bir YYP hazırlanacaktır. Bu YYP, DSİ tarafından yürütülen ilişkili faaliyetin izlenmesi ve değerlendirilmesi için alınması gerekli tedbirleri de içerecektir. Bunun yanı sıra, diğer devlet makamları tarafından gerçekleştirilen geçmiş arazi istimlak hususunu ele almak amacıyla hem bu alt proje, hem de Elbistan İçme Suyu Ağı alt projesini kapsayacak bir Sosyal Denetim Raporu hazırlanacaktır.

Kültürel Miras

Su iletim hattı projesinin proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 3 -1: Kayseri Atık Su Arıtma Tesisi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Ancak, inşaat alanı mevcut AAT'ın ilk bölümünün yanında yer almaktadır, dolayısıyla geçici süreliğine rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere yapım çalışmaları sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir. Yine işletim aşamasında kullanılan ekipmanlar da (pompalar, vantilatörler) gürültü kaynağı olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Atık su arıtma tesislerinin yapım aşamasında şiddetli yağış nedeniyle sel meydana gelebilir.

Koku Riski

AAT'ın 1. kısmındaki açık çamur keki depolama alanında çamur kurutma işlemi yapıldığı için yapım aşamasında koku oluşma riski meydana gelecektir. Ancak, çamur kurutma işleminin güneş enerjisiyle yapıldığı 2. bölümün işletilmesi sırasında koku riski ortadan kaldırılabilir.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır. Aynı zamanda, AAT'ın 2. kısmının işletimi su kaynakları üzerinde olumlu bir etki yaratacaktır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Atık su arıtma tesisinin kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Atık su arıtma tesisinin alanı KASKİ mülkiyetindedir. Dolayısıyla kamulaştırmaya gerek duyulmamaktadır. Arazi istimlakının bulunmaması hususu detaylı tasarım sürecinin bir parçası olarak onaylanacaktır.

Kültürel Miras

Kanalizasyon projesinin proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 4 -I: Akşehir Su Temin Projesi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Su iletim hattının ve ağının mevcut yollar üzerinde inşa edilecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Bunun yanı sıra, planlanan su depoları yer altında olacaktır, buna rağmen yapım çalışmaları sırasında geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü ve Asılı Toz

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere yapım çalışmaları sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı asılı tozların yanı sıra, gürültü ve titreşime neden olabilir. Projenin su iletim hattı rotası üzerinde arıcı yetiştiricileri tespit edilmiştir. Çevresel ve sosyal değerlendirmeler kapsamında arı yetiştiricileri üzerindeki potansiyel çevresel ve sosyal etkiler değerlendirilecektir. Arı yetiştiricilerinin başka bir yere alınması gerekiyorsa, ilgili devlet makamlarının yardımı sağlanacaktır.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Mevcut yağmur suyu boşaltma sistemi sayesinde, sel veya heyelan riski bulunmamaktadır. Ancak, su iletim hattı ve depolarının yapım çalışmaları sırasında şiddetli yağış nedeniyle sel meydana gelebilir.

Koku Riski

Su iletim hattı, ağı ve depolarının yapımı ve işletimi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,

- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Su iletim hattı, ağı ve depolarının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Su ağlarının rotaları mevcut yollar üzerindedir. Ancak, su iletim hattının rotaları ve su depolarının alanları Orman Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetindedir. Dolayısıyla, bu alanların kullanımı için izin süreci başlatılacaktır. Herhangi bir özel arazi kaybı öngörülmemektedir. Arazi istimlakının bulunmaması hususu detaylı tasarım sürecinin bir parçası olarak onaylanacaktır.

Kültürel Miras

Su iletim hattı, ağı ve depolarının proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 4 -2: Ilgın Atıksu Arıtma Tesisi Projesi

Çevresel ve Sosyal risk ve etkilere ait detaylar Fizibilite çalışması tamamlandıktan sonra verilecektir.

Alt Proje 4 -3: Çumra Atıksu Arıtma Tesisi Projesi

Çevresel ve Sosyal risk ve etkilere ait detaylar Fizibilite çalışması tamamlandıktan sonra verilecektir.

Alt Proje 5 -1: Osmaniye (Merkez) İçme Suyu Projesi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

İçme suyu hattı için boruların mevcut yollar üzerine döşenecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir. Bunun yanı sıra, depoların ve pompa istasyonlarının yapım çalışmaları sırasında da geçici süreliğine rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere içme suyu ağı, depoları ve pompa istasyonlarının yapımı sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Mevcut yağmur suyu boşaltma sistemi sayesinde, içme suyu ağı, depoları ve pompa istasyonlarında sel veya heyelan riski bulunmamaktadır.

Koku Riski

İçme suyu ağı, depoları ve pompa istasyonlarının yapımı ve işletilmesi sırasında herhangi bir koku oluşma riski bulunmamaktadır.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

İş Sağlığı ve Güvenliği

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,

- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

İçme suyu ağı, depoları ve pompa istasyonlarının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

İçme suyu ağlarının rotaları mevcut yollar üzerinde bulunmaktadır ve su depoları Hazine ve Orman Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetindedir. Dolayısıyla, bu alanların kullanımı için izin süreci başlatılacaktır. Herhangi bir özel arazi kaybı öngörülmemektedir. Arazi istimlakının bulunmaması hususu detaylı tasarım sürecinin bir parçası olarak onaylanacaktır.

Kültürel Miras

İçme suyu projesinin proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

Alt Proje 5 -2: Osmaniye (Merkez) Kanalizasyon Projesi

Çevresel Etkiler

Peyzaj ve Görsel

Kanalizasyon ağı için boruların mevcut yollar üzerine döşenecek olmasına rağmen, geçici rahatsızlıklar ve/veya erişim problemleri meydana gelebilir.

Gürültü

Kazı ve doldurma işleri dahil olmak üzere kanalizasyon ağının yapım çalışmaları sırasında ekipmanların ve makinelerin kullanımı gürültü ve titreşime neden olabilir.

Ekoloji ve Doğanın Korunması

Proje bölgesinde ekolojik ve doğal koruma altında olan herhangi bir alan yoktur.

Sel Riski

Mevcut yağmur suyu boşaltma sistemi sayesinde, kanalizasyon ağında sel veya heyelan riski bulunmamaktadır.

Koku Riski

Kanalizasyon ağının yapımı sırasında herhangi bir koku riski bulunmamaktadır. Ancak, kanalizasyon ağının işletimi sırasında beklenmeyen atık su birikmesi nedeniyle geçici süreliğine koku riski bulunabilir.

Yüzey suları/yeraltı suları üzerindeki etkiler

Proje alanının yakınlarında korunan herhangi bir akifer veya yüzey suyu bulunmamaktadır. Ancak, yerinde depolama ve yağ, yakıt, boya, vb. maddelerin kullanımı ve şantiye alanında oluşan atık su, toprağa, şelalelere ve yeraltı sularına dökülme ve sızma riski taşımaktadır.

Sosyal Etkiler

Yapım çalışmaları sırasında meydana gelebilecek potansiyel sağlık ve güvenlik riskleri aşağıda verilmiştir;

- Yüksek yerlerde çalışma,
- Hareketli nesneler,
- Kaymalar ve sendelemeler,
- Gürültü, titreşim ve toza maruz kalma,
- Tehlikeli maddelerin elleçlenmesi
- İstenmeyen çöküntüler,
- Asbestlerin uygunsuz yönetimi,
- Elektrik çarpmaları,
- Artan trafik nedeniyle meydana gelebilecek riskler ve
- İş kazaları, yaralanmaları ve hastalıklarına ilişkin ilgili riskler.

Toplum Sağlığı ve Güvenliği

Proje aşağıda yapım aşaması nedeniyle ortaya çıkabilecek potansiyel toplum sağlığı ve güvenliği etkilerini aşağıda tanımlamıştır.

- Hız ve ulaşım ve trafiğin yola zarar vermesi; trafiğin artması ve yol trafiğinden kaynaklanan kaza ve yaralanma riski,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına zarar gelmesi ve hizmetlerin bozulması,
- Yapım çalışmalarının topluma yönelik erişilebilirlik üzerindeki etkisi,
- Yapım çalışmalarının hassas gruplar üzerindeki etkisi ve CSS riski.
- Geçici işçilerin & yakınlarının gelmesiyle mevcut toplum sağlığı ve sanitasyon altyapısına yönelik artan talepler,
- İnşaat işçileri ve iş fırsatı arayanların gelmesiyle ilgili olarak toplum kültürü, emniyeti ve güvenliğine yönelik tehditler,
- Mevcut yer altı tesisi kablo ve borularına gelebilecek potansiyel zararlar ve hizmetlerin bozulması.

Trafik

Kanalizasyon ağının kazı ve doldurma çalışmaları sırasında geçici süreliğine trafik tıkanıklığı meydana gelebilir.

Arazi Kaybı

Kanalizasyon ağının rotaları mevcut yollar üzerindedir. Dolayısıyla kamulaştırmaya gerek duyulmamaktadır. Arazi istimlakının bulunmaması hususu detaylı tasarım sürecinin bir parçası olarak onaylanacaktır.

Kültürel Miras

Kanalizasyon projesinin proje alanında bilinen herhangi bir kültürel miras bulunmamaktadır.

4.2.3 Etki Azaltıcı Tedbirler

Alt projelerin yukarıda belirtilen muhtemel etkilerini kapsayan su ve atık su alt projelerine ilişkin genel bir etki azaltıcı tedbirler planı Tablo 5'te verilmiştir. Katı atık depolama sahası alt projesi için genel etki azaltıcı tedbirlerine ise Tablo 6'dan ulaşılabilir. Bu planlar alt projelere ilişkin alana özel ÇSED/ÇSYP hazırlanırken göz önünde bulundurulmalıdır.

TABLO 5. SU VE ATIK SU ALT PROJELERİNE YÖNELİK ETKİ AZALTICI TEDBİRLER PLANI

Aşama	Düzenleme	Etki Azaltıcı Tedbirleri	Maliyetler	Kurumsal Sorumluluk
İnşaat	Ulaşımındaki aksaklıklar	İnşaat bölgesi etrafında uyarı ve bilgilendirme tabelalarının asılması. İşlere ilişkin zaman sınırlandırmalarının uygulanması (örn. sabah 07.00'dan akşam 17.00'a kadar) Alternatif yolların yapılması ve işaretlenmesi (kavşaklar)	İnşaat maliyetlerine dahil olan konular	Yüklenici
İnşaat	Ulaşım güvenliği	İnşaat bölgesi etrafında uyarı ve bilgilendirme tabelalarının asılması. İşlere ilişkin zaman	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici

Aşama	Düzenleme	Etki Azaltıcı Tedbirleri	Maliyetler	Kurumsal Sorumluluk
		kısıtlamaları. Alternatif yollar yapılırken ve işaretlenirken (kavşak) engelli, kadın, çocuk ve özel ihtiyaçları olan bireylerin göz önünde bulundurulması		
İnşaat	Toz	Malzemelerin kamyonların üstü kapalı veya örtülü şekilde taşınması. Toz oluşan yüzeylere su atılması, fazla maddenin bertarafı ve işler tamamlandıktan sonra çalışma alanının temizlenmesi. Yoğun miktarda toz açığa çıkaran alanlarda koruyucu örtü veya perdelerin kullanılması.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici
İnşaat	Gürültü ve Sallantı	İşlere ilişkin zaman sınırlandırmalarının uygulanması (günlük mesai saatleri içerisinde yapılacak işler, örn. Sabah 07.00 ile akşam 17.00) İşlere ilişkin programların ve/veya diğer spesifik kısıtlama yöntemlerinin belirlenmesi	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici
İnşaat	Ekipman/hava kalitesinden kaynaklı egzoz gazları	İşlere ilişkin zaman sınırlandırmalarının uygulanması (örn. sabah 07.00’den akşam 17.00’a kadar)	Önemsiz	Yüklenici
İnşaat	İşlerin yapıldığı sırada yakıt, yağlayıcı, antifriz, vb. maddelerin dökülmesi yerin, yüzeyin ve yeraltı sularının kirlenmesine neden olabilir.	İşlerin yapılması sırasında kullanılacak araçların ve diğer makine ve ekipmanların durumuna ilişkin yapılacak periyodik muayeneler. Yakıt ve yağlama maddesinin uygun şekilde depolanması, dökülmesi durumunda döküldüğü yerin boşaltılması ve temizlenmesi.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici
İnşaat	Yapım çalışması kapsamında ağaçlar ve bitkiler zarar görebilir	Bitkilerin kesilmesini gerektiren alan sayısının minimuma indirilmesi ve işler tamamlandıktan sonra kesilen bitkilerin yerine yenilerinin dikilmesi. Korunan ağaç veya türlere zarar gelmesini önlemek için gerekli tedbirlerin alınması.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici
İnşaat	Kazılan toprağın çökmesi,	Fazla kazılan malzemenin uygun şekilde kamu hizmetlerine ilişkin ilgili	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici

Aşama	Düzenleme	Etki Azaltıcı Tedbirleri	Maliyetler	Kurumsal Sorumluluk
	erozyon, toprak kayması veya sedimentasyon meydana gelebilir.	belediye bölümleri tarafından seçilmiş katı atık depolama sahasına götürülmesi.		
İnşaat	Eserlere veya kültürel ve tarihsel açıdan önemli diğer eşyalara rastlanması mümkündür.	Tüm işlerin durdurulması. Yetkili makamlar ile irtibata geçilmesi. Alanı korumak için gerekli tüm önlemlerin alınması. Resmi bir bildiri alınana kadar hiçbir işe devam edilmeyecektir.	Herhangi bir maliyet yoktur	Yüklenici
İnşaat	Komşu nüfusa su temininde periyodik kesintiler	Su ve Atıksu İdareleri ile işbirliği kurularak su teminindeki kesintilerin giderilmesi ve nüfusun negatif yönde etkilenmesini önlemek amacıyla toplumun bilgilendirilmesi	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici ve Su Temin Şirketi
İnşaat	Uygun şekilde bertaraf edilmediği takdirde kazılan ve çıkarılan maddeler çevreye zararlıdır. Özellikle madde veya atık tehlikeliyse (örn. asbest ve büz, levha parçaları, vb.)	Yapım çalışmaları sırasında oluşan tüm tehlikeli olmayan atıklar ve kazılan maddelerin katı atık depolama sahasında çevreye zarar vermeyecek şekilde toplanmaları gerekmektedir. Yeniden kullanılabilir taş, toprak ve diğer maddeler proje uygulama prosedüründe kullanılacaktır. Kullanılmayan maddeler ve tehlikeli atıklar kuruluş seviyesindeki yönetmelikler uyarınca ortadan kaldırılmalıdır.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici İlgili denetim hizmetleri
İnşaat	Atıkları uygun düzenli depolama / bertaraf tesislerine aktarımının yönetilmesi (hem tehlikeli ve tehlikesiz atıklar)	Üretilen atıklar sahada atık türlerine göre uygun şekilde önlemlerle donatılmış geçici depolama alanlarında sadece geçici süre ile depolanacaktır. Gerekli durumlarda atık türlerine göre lisanslı araçlarla lisanslı depolama tesislerine atıklar aktarılacaktır. Bu kapsamdaki veriler kayıt altına alınmalı ve kayıtlar saklanmalıdır.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici
İnşaat	Yapım çalışmaları nedeniyle ortak kaynaklara veya hizmetlere erişimde kesintiler	Tüm yapım çalışmalarına ilişkin oluşturulan zaman çizelgesi inşaat başlamadan önce yerel toplumlara bildirilecektir. Kaynak ve hizmetlere alternatif ve	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici

Aşama	Düzenleme	Etki Azaltıcı Tedbirleri	Maliyetler	Kurumsal Sorumluluk
	meydana gelebilir	güvenli erişim araçları bildirilmelidir.		
İnşaat / İşletme	Alt projelerden etkilenen hassas grupların tespiti	Hassas olduğu düşünülebilecek belirli gruplar (proje bölgesindeki engelli bireyler, atık toplayıcılar, yaşlı bireyler, mülteciler, geçim kaynağı sıkıntısı çekenler, vb.) tespit edilmelidir. Paydaş Katılım Planı’nda belirtildiği üzere yürütülecek istişareler ile bu bireylerin proje planlama ve uygulama aşamalarına katılımı sağlanmalıdır. Bazı hassas gruplar (örn. atık toplayıcılar) gelirini projeden etkilenen alandan/araziden kazanıyor olabilirler. Bu bireylerin proje ve gelir elde etmeye devam edebilecekleri hakkında bilgilendirilmeleri sağlanmalıdır.	ÇSD maliyetlerine dahildir	Belediye
İnşaat Öncesi / İnşaat / İşletme	Gönülsüz Yeniden Yerleşim / projeden etkilenen bireylerin geçim kaynakları üzerindeki olumsuz etkiler	Gönülsüz arazi edinimi asgariye indirecek tasarım çalışmaları Yeniden Yerleşim Planı’nın Hazırlanması Gönülsüz yeniden yerleşimden kaynaklanan kayıpların telafi edilmesi Yapım çalışmalarından olumsuz yönde etkilenebilecek özel ihtiyaç sahibi (yaşlı, kadın, çocuk, vb.) veya engelli bireylerin olması durumunda, erişilebilirlik hususuna ilişkin geçici önlemlerin alınması	Yeniden Yerleşim maliyetlerine dahildir	Belediye
İnşaat	İşçi Akını (her alt projenin işçi akını sorunu yoktur, ancak uzun vadeli inşaat işlerini kapsayan projeler için çalışanların ikametini sağlamak amacıyla kamp alanları kurulmalıdır. Toplum ve	İşçi akını sorunu doğabilecek alt projeler için, işçilerin uygun şekilde ikamet edebilmesi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için kamp alanları kurulmalıdır. Çalışanlara gerektiği şekilde ilgili eğitimler verilmelidir. Çalışanlar Davranış Kuralları (ÇDK)’nı imzalayacak ve bu kurallar ile ilgili eğitim alacaktır. Çalışma kampının yerine ilişkin yakın toplumlardan bilgi alınabilir.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Belediye/Yüklenici

Aşama	Düzenleme	Etki Azaltıcı Tedbirleri	Maliyetler	Kurumsal Sorumluluk
	işçiler arasında çatışmalar meydana gelebilir)			
İnşaat	Cinsiyete Dayalı Şiddet	CDŞ/CSS hizmet sağlayıcılarına ilişkin bilgiler halkın bilgilendirilmesi sırasında paylaşılmalıdır. CDŞ/CSS şikayetlerinin anonim olarak alınması ve güvenli bir şekilde çözüme kavuşturulması için proje ile ilgili ŞM hazırlanmalıdır. CDŞ’ye maruz kalanların mevcut ve belirli hizmet sağlayıcılarına ulaştırılması ve hizmetlerin hızlı bir şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla ilgili Proje personeli eğitilmelidir. İşçiler için Davranış Kuralları CDŞ/CSS’nin kesinlikle yasak olduğunu belirtmektedir.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici/Belediye
İnşaat	İş sağlığı ve güvenliği. Önlemler alınmazsa, yapım çalışmaları sağlık ve güvenliği tehdit edebilecek kazalara neden olabilir.	Çalışanlar iş tanımları, sorumluluklar ve İSG riskleri hakkında bilgilendirilecektir. Çalışanlara İş Kanunu’nda belirtilen çalışma koşulları (örn. maaşlar, çalışma saatleri, mesai ücretleri, dinlenme süresi, sosyal güvenlik hakları, vb.) sağlanacaktır. Çalışanlara düzenli eğitimler ile gerekli kişisel koruyucu ekipmanlar, işler ve iş sağlığı ve güvenliği hakkında bilgiler verilecektir. Yapım çalışmaları başlamadan önce, yapılacak işlerin tamamı için bir Risk Değerlendirme Raporu hazırlanacak ve ilgili risklerin önlenmesi için gerekli önlemler alınacaktır. Muhtemel kazalar ve acil durumlar için “Acil Müdahale Planları” hazırlanacak, acil durum ekipleri kurulacak ve acil durum senaryoları doğrultusunda tatbikatlar ve eğitimler düzenlenecektir.	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici/Belediye
İnşaat	Toplum sağlığı ve güvenliği	İzinsiz girişleri önlemek amacıyla inşaat alanının etrafı çevrilmelidir. İlgili yön işaretleri de aydınlatma	İnşaat maliyetlerine dahildir	Yüklenici/Belediye

Aşama	Düzenleme	Etki Azaltıcı Tedbirleri	Maliyetler	Kurumsal Sorumluluk
		ekipmanları takılacaktır. Uygun yönetim tedbirleri ile trafik güvenliği sağlanacaktır. Toplum, büyük makine ve ekipmanların taşınması hakkında bilgilendirilmelidir. Gerekli olması durumunda bölgedeki acil durum yetkililerinin katılımıyla acil durum tatbikatları yapılmalıdır. Projelerin tasarım ve yapım çalışmaları yaşam güvenliği ve yangından korunma hükümleri dahil olmak üzere DBG Kılavuzları doğrultusunda yapılmalıdır.		
İşletme	Yetersiz işletme sonunda nüfusun genelini etkileyecek yetersiz su kalitesine neden olabilir	Halkı bilgilendirmek ve uyarmak amacıyla acil durum prosedürlerinin oluşturulması	İşletme maliyetlerine dahildir	Operatör
İşletme	Klor depolaması ve kullanımı nedeniyle çevre güvenliğine yönelik tehlikeler	Klorlamanın devamlı olarak kontrolü ve takibinin sağlanması, klorlama ekipmanlarının bakım prosedürleri, depolama prosedürleri ve acil durum çözüm prosedürlerinin oluşturulması. Klorlama bölümünün ortam takibi yapılmalı ve bu bölüm her daim kilitli tutulmalıdır. Yalnızca yetkili kişilerin erişim yetkisi bulunmaktadır.	İşletme maliyetlerine dahildir	Operatör
İşletme	Klor ve diğer işleme kimyasallarının sızıntı ve döküntüleri	Malzeme Güvenlik Bilgi Formları (MSDS) uyarınca güvenli temin/saklama/elleçleme prosedürlerinin oluşturulması. Dökülen herhangi bir maddenin derhal kontrol altına alınması ve temizlenmesi.	İşletme maliyetlerine dahildir	Operatör
İşletme	Ekipman temizliği nedeniyle ortaya çıkan işleme çamuru (filtrasyon ve flokülasyon	Çamurun belediye tarafından onaylanan bir alanda bertarafı gereklidir. Atık sular belediyenin atık su toplama sistemine tahliye edilecektir.	İşletme maliyetlerine dahildir	Operatör

Aşama	Düzenleme	Etki Azaltıcı Tedbirleri	Maliyetler	Kurumsal Sorumluluk
	süreçleri) ve atık sular			
İşletme	Atıkları uygun düzenli depolama / bertaraf tesislerine aktarımının yönetilmesi (hem tehlikeli ve tehlikesiz atıklar)	Üretilen atıklar sahada atık türlerine göre uygun şekilde önlemlerle donatılmış geçici depolama alanlarında sadece geçici süre ile depolanacaktır. Gerekli durumlarda atık türlerine göre lisanslı araçlarla lisanslı depolama tesislerine atıklar aktarılacaktır. Bu kapsamdaki veriler kayıt altına alınmalı ve kayıtlar saklanmalıdır.	İşletme maliyetlerine dahildir	Operatör
İşletme	İş Sağlığı ve Güvenlik	Çalışanlar görev tanımları, sorumlulukları ve İSG riskleri hakkında bilgilendirilmelidir. Çalışanlara İş Kanununda geçerli çalışma koşulları (örneğin; ücretler, çalışma saatleri, fazla mesai ödemeleri, mola saatleri, sosyal güvenlik faydaları) sağlanmalıdır. Çalışanlara gerekli kişisel koruma ekipmanları sağlanmalı ve yapılacak çalışma ve iş güvenliği hakkında düzenli eğitimler verilmelidir. Muhtemel kaza ve acil durumlar için Acil Müdahale Planları hazırlanmalı ve acil durum ekibi tanımlanıp ve acil durum senaryoları ile uyumlu tatbikat ve eğitimler verilmelidir. Çalışanlar erişilebilir ŞM’ından haberdar edilmelidir.	İşletme maliyetlerine dahildir	Operatör
İşletme	Toplum sağlığı ve güvenliği	Faaliyetler toplum güvenliği üzerinde risk oluşturmayacak şekilde gerçekleştirilmelidir. İzinsiz girişleri önlemek amacıyla tesisin etrafı çevrilmelidir. Gerekli olması durumunda bölgedeki acil durum yetkililerinin katılımıyla acil durum tatbikatları yapılmalıdır.	İşletme maliyetlerine dahildir	Operatör

TABLO 6. KATI ATIK DEPOLAMA SAHALARI İÇİN KAPSAMLI ETKİ AZALTICI TEDBİRLERİ

Çevresel Bileşen	Muhtemel Etkiler	Etki Azaltıcı Tedbirleri
Fiziksel Çevre		

Çevresel Bileşen	Muhtemel Etkiler	Etki Azaltıcı Tedbirleri
Toprak ve Arazi	• Malzemelerin depolanması, inşaat trafiği vb. nedenlerle toprak yapısının zarar görmesi. • Kazı çalışmaları sırasında yüzey toprağı kayıpları • Toprak ve diğer maddelerin kazılması / bertarafından kaynaklanan etkiler • -KontROLSÜZ yüzey akışları ve atık su tahliyesi nedeniyle erozyonun oluşması • Yapım çalışmaları sırasında arazinin zarar görmesi • Toprak setleri, yamaçlar, vb. üzerindeki toprak kaymaları • Toprağın alt tabakalarının kirlenmesi	• İnşaat çalışmalarının yapılmadığı alanların korunması, negatif koşullar altında hassas alanlarda çalışmaktan kaçınılması, geçici servis yolları sağlanması, hasarlı alanların onarılması • Etkilenen arazileri azaltmak amacıyla yürütülecek tasarım çalışmaları • Riskleri en aza indirmek için şev & istinat yapılarının tasarımı, uygun boşaltma sistemi, toprak stabilizasyonu/bitki örtüsünün sağlanması • Gerekli olan yerlerde üst toprak çekilmesi, inşaat sonrası restorasyon çalışmalarının yapılması • Toprak stabilitesini sağlamak amacıyla deşarj sistemi ve diğer bertaraf tesislerinin tasarımı • Maddelerin onaylanan alanlardan alınması ve onaylanan alanlara tahliye edilmesi • Geçirgen olmayan toprak katmanlarına sahip alanların seçilmesi / geçirgen olmayan temel malzemelerinin kullanılması
Su Kaynakları	• Yapım çalışmaları öncesinde ve sonrasında yüzey ve yeraltı suyu deşarj sistemlerinin kesilmesi, durağan su oluşumu • Yapım çalışmaları ve yakıt & yağ, tehlikeli atıklar, atık su dahil olmak üzere insanların ve hayvanların sebep olduğu atıklar nedeniyle oluşan kirlilik, • Sızıntı suyu nedeniyle yeraltı sularının kirlenmesi.	• Mümkün olduğu durumlarda doğal boşaltımın özenli olarak tasarlanması, sürdürülmesi, uygun atık su deşarj sistemlerinin sağlanması, tehlikeli atıkların güvenli/sağlığa uygun şekilde bertarafı • Tasarımın özenli bir şekilde oluşturulması; çiftlik hayvanları, tarım, insanlarla tesadüfi temaslar, tehlikeli maddeler - yakıt (depolama dahil olmak üzere) gibi etkenlerden yeterli oranda korunma ve bu etkenlerin kontrol altında tutulması • Geçirgen olmayan toprak katmanlarına sahip ve hidrolojik bağlantıları (kayalarda çatlaklar ve kuyulardaki yetersiz muhafaza ve yalıtım) olmayan alanların

Çevresel Bileşen	Muhtemel Etkiler	Etki Azaltıcı Tedbirleri
		seçilmesi; geçirgen olmayan temel malzemelerinin kullanımı
Hava Kalitesi	- Yapım çalışmaları sırasında oluşacak toz, araç egzoz ve gazlar - Atık depolama sahasında açığa çıkabilecek gazlar, kokular	- Tozun su ile kontrol altına alınması, yapım metotları ve tesisin, iş zamanlamalarının ve araç hızlarının kontrolü - Uygun tasarım, B&O (Bakım ve Onarım) eğitimi, güvenlik - Atık depolama sahası gazlarının toplanması, atık depolama sahasının küçük belirlenmiş lotlar üzerinden organizasyonu, atıkların günlük olarak örtülmesi ve diğer modern işletim teknikleri
Akustik Ortam	Atık depolama sahasının yapımı sırasında gürültü ve titreşim oluşması	- Çevreye verilen rahatsızlığın en aza indirilmesi için çalışma saatlerinin ayarlanması - Uygun yapım metotları & ekipmanlarının kullanımı - Yerleşim bölgesinde transit trafiğin tıkanması - Tesis alanının dikkatli bir şekilde seçilmesi ve/veya tasarlanması, toprak set gibi gürültü bariyerlerinin sağlanması
<i>Biyolojik Çevre</i>		
Doğal Habitatlar	Toz, gürültü, yetersiz konumlandırma gibi nedenlerle yapım çalışmalarından kaynaklı doğal habitatların bozulması	İşlere yönelik konumlandırma, sıralama ve zamanlama çalışmalarının dikkatli bir şekilde yapılması Alan içerisinde veya alana yakın bulunan hassas alanların korunması
Bitkiler ve Hayvanlar	-Özellikle sezonluk olmayan işler nedeniyle yapım çalışmaları sırasında ve sonrasında oluşabilecek kayıplar veya biyolojik bozulma, çevre rejimlerindeki değişiklikler (yukarıda da açıklanmıştır)	- Özellikle hassas/nadir türler için oluşabilecek etkileri en aza indirmek amacıyla konumlandırma, sıralama ve/veya zamanlama çalışmalarının dikkatli bir şekilde yapılması - Uygun yapım metotlarının seçilmesi - Alan içerisinde veya alana yakın bulunan hassas alanların korunması

Çevresel Bileşen	Muhtemel Etkiler	Etki Azaltıcı Tedbirleri
<i>Sosyal Çevre</i>		
Şikayetler	Etkilenen toplumların kaygıları ve şikayetleri	- Projenin riskleri ve negatif etkilerine ilişkin danışmanlık çalışmalarının yürütülmesi ve etkilenen toplumların proje hakkındaki görüşlerini almak için fırsatların yaratılması - Etkilenen toplumların projenin çevresel ve sosyal performansına ilişkin kaygıları ve şikayetlerinin alınması ve bunlara dair zamanında çözüm sağlanması için şikayet mekanizmasının oluşturulması - İnternet sitesi, ilan panoları, telekomünikasyon araçları ve halka açık toplantılar ile halkın projenin her aşaması hakkında şeffaf bir biçimde bilgilendirilmesi - Etkilenen taraflardan geri bildirim almak amacıyla iyi tasarlanmış ve yapılandırılmış anketlerinin yapılması
Estetik ve Peyzaj	- Tamamlanan işlerin ve insan yapımı veya doğal peyzaj üzerindeki yerel görsel etkileri, ağaç, bitki örtüsü vb. kayıplar - Yapım çalışmaları sırasında ve sonrasında oluşan gürültü, toz, atıklar, vb. - Rüzgarla savrulan süprüntüler	- Çalışma alanlarının dikkatli bir şekilde seçilmesi ve çalışmaların özenle tasarlanması, savrulan maddelerin takibi - Ağaçların, sınır yapılarının, vb. yeniden yerleştirilmesi, yeniden bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi - İnşaat alanlarında yürütülen işlerin dikkatli bir şekilde sonlandırılması ve atıkların dikkatli bir şekilde bertaraf edilmesi - Alan seçimi, atık sıkıştırma ve günlük örtme uygulamalarının dikkatli bir şekilde yürütülmesi - Ayrıca bkz. Toprak, Arazi, Hava Kalitesi ve Akustik
Toplum Sağlığı ve Güvenliği	- Yapım çalışmaları sırasında ve sonrasında oluşabilecek sağlık ve güvenlik tehlikeleri - Tehlikeli inşaat malzemesi atıkları ve depolanan atıklara maruz kalma / bu atıkların işlenmesi nedeniyle sağlığın etkilenmesi ve ortaya çıkabilecek hastalıklar - Katı Atık Depolama Sahasında Patlama	Tecrübeli yüklenicilerin görevlendirilmesi. Güvenlik ve çevre gerekliliklerinin sözleşme dokümanlarına dahil edilmesi. Etki azaltıcı tedbirleri hakkında bilgilendirme yapılması. Güvenli çalışma ihtiyacına, uygun kontrollük faaliyetlerine, iş faaliyetlerinin dikkatli bir şekilde planlaması ve programlanmasına, toplumların dahil edilmesine

Çevresel Bileşen	Muhtemel Etkiler	Etki Azaltıcı Tedbirleri
		ve tehlikeli alanların etrafının çevrilmesine ilişkin kapasite güçlendirme çalışmalarının yapılması - Doğru tasarım faaliyetlerinin yapılması ve tesisin B&O hususlarına ve güvenlik prosedürlerine ilişkin yeterli eğitimin sağlanması. - Atık depolama sahasının giriş ve çıkışlarının sıkı bir şekilde kontrol edilmesi; leş yiyicilerin ve hayvanların sahaya girişini engellemek amacıyla etrafının çevrilmesi; biriken atıkların sıkıştırılması nedeniyle ortaya çıkabilecek haşaratların, böceklerin ve kuşların kontrol altına alınması, günlük örtü işlerinin yapılması ve hücresel doldurmanın uygulamaya alınması; ilk yardım imkanlarının sağlanması; saha çalışanları için koruyucu kıyafet ve ekipman kullanımının zorunlu tutulması; personelin düzenli sağlık kontrollerinin yapılması; - Atık depolama sahasında oluşan gazların toplanması
Cinsiyete Dayalı Şiddet	Cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel suistimale eğilimli sosyal çevreye sebep olmak	- Halk ile iştirahleri sırasında CDŞ/CSS servis sağlayıcıları ile ilgili bilgi paylaşılması; - Proje ŞM’nin CDŞ/CSS ile ilgili isimsiz şikayetleri alacak ve bunları gizli bir şekilde ele alacak şekilde kurulması; - CDŞ mağdurlarının, mevcut, tanımlanmış hizmet sağlayıcılarına yönlendirildiğinden ve derhal hizmet verildiğinden emin olunması için ilgili proje personelinin eğitilmesi; - CDŞ/CSS’nin engellenmesi ile ilgili kuralların Davranış Kurallarına dahil edilmesi.
Arazi İstimlak	Projeden etkilenen bireyler/ailelerin fiziksel/ekonomik deplasmanı.	- Arazi sahiplerinin ve kullanıcılarının (yasal sahib/yasal olmayan) tespit edilmesi ve tüm arazi ile ilgili etkileri kapsayan YYP hazırlanması - YYP’ı üçüncü taraflarca işletilen herhangi bir ilişkili/tamamlayıcı faaliyetin

Çevresel Bileşen	Muhtemel Etkiler	Etki Azaltıcı Tedbirleri
		izlenmesi için alınması gereken tedbir ve aksiyonları içerecektir. - Gerçekleşen arazi edinim faaliyetleriyle Banka gereklilikleri arasındaki boşlukları tespit etmek için “Sosyal Denetim” yapılması. Geçmişte yapılan arazi tazminat ödemelerinin ÇSSS’deki gerekliliklerine uygunluğu dahil. - Hassas gruplar dahil (varsa) sürekli paydaş katılımını proje ömrüne sağlamak - ŞM arazi edinime yönelik tüm şikayetleri toplamayı sağlayan ŞM’sını krumak
Tarihsel / Kültürel Alanlar	Bilinen ve keşfedilmemiş alanların bozulması/zarar görmesi/çökmesi	- Çalışmaların dikkatli bir şekilde konumlandırılması/sıralanması; bilinen kaynakları/alanları korumak için gerekli önlemlerin alınması - Keşif yapılmasıyla işlerin derhal durulması ve ilgili makamların talimatının beklenmesi

5 ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM SÜRECİ

Alt proje faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini tespit etmek için bir süreç izlenmelidir. Bu süreçte dair aşamalar aşağıda tanımlanmıştır. İLBANK’ın işgücü ve çalışma koşullarının çevresel ve sosyal anlamda yönetimi de değerlendirilmesine ilişkin İLBANK’ın kapasitesine dair genel bilgilere ayrıntılı olarak Bölüm 6’da yer verilmiştir.

1. Adım: İzleme

1. Bileşen kapsamında finanse edilmesi planlanan alt projelere yönelik ilk izleme çalışmaları Bölüm 4.1.’de belirtildiği şekilde yapılmıştır. Proje uygulama sürecinde alt projelerin yer, sayı ve tasarımlarında herhangi bir değişiklik ve/veya düzenleme yapılması durumunda, aşağıdaki izleme prosedürü uygulanacaktır.

İLBANK, Dünya Bankası’nın danışmanlığı ile alt projelere yönelik izleme çalışmalarını yapacaktır. Bu süreç, ÇSÇ doğrultusunda alt projenin yeterlilik değerlendirmesini ve çevresel ve sosyal kategorizasyonunu kapsayacaktır. İLBANK, yukarıda Bölüm 2.8’de belirtilen Dünya Bankası politikalarına göre her bir alt projeyi ayrıca izleyecek, ÇSED/ÇSYP ve YYP dokümanlarını ve sosyal denetimleri hazırlayıp bunları gerektiği şekilde DB ile paylaşacaktır.

Türkiye ÇED sürecinin sonuçları, Proje Alanının hassasiyet seviyesinin (örn. doğal habitatların, izdüşüm alanlarının varlığı, vb.) tespit edilmesinin yanı sıra, projenin etki önemimin de belirlenmesi için bir diğer önemli kaynaktır. Bu süreçte, İLBANK bilgiye dayalı daha çok kararın alınması için bu risklerin başlangıç değerlendirmelerini yapabilmek adına danışmanlardan alt projeye ait fizibilite raporlarını hazırlamalarını talep edebilir.

İLBANK ayrıca sağlanacak çevresel ve sosyal değerlendirme dokümanına ilişkin kılavuzluk edecektir (Bölüm 7'de ayrıntılı olarak açıklandığı üzere).

İLBANK, alt projelere ilişkin sunulan izleme kategorilerini Dünya Bankası'na ibraz edecektir. Bu amaçla Dünya Bankası'na sunulan bilgiler, sunulan izleme kategorisini kategori seçimini doğrulayan bilgiler ile birlikte analiz edilecek temel çevresel ve sosyal konuları kapsayacaktır. Seçilen alt projeler hakkında alınan bilgilere göre, Tablo 4 risk kategorizasyonuna ilişkin bir tahmin sunmaktadır.

Alt projenin birden fazla farklı yatırımdan (bileşen) oluşması durumunda, tüm bileşenler tek bir alt proje olarak değerlendirilecektir. Bu alt proje için hazırlanacak ÇSYP alt proje kapsamında uygulanacak tüm bileşenleri kapsamalıdır. Ancak, faaliyetlerin ÇSYP'si ayrı ayrı hazırlanabilir ve sosyal ve doğal çevre üzerinde oluşan etki bakımından her bir bileşen birbirinden bağımsız olduğu sürece çalışmalar farklı zamanlarda başlayabilir. Şüphe durumunda İLBANK, Dünya Bankası'nın proje için tayin edilen çevresel ve sosyal uzmanlarına danışacaktır.

2. Adım: Çevresel ve Sosyal Değerlendirme

ÇSS'leri yerine getiren çevresel ve sosyal değerlendirmenin türü ve içeriği yukarıda belirtildiği üzere projenin kategorisine projeye ilgili özel konulara bağlı olacaktır. Bilgi ve analizlerin bir kısmı, sunulan alt projenin Ek I veya Ek II projesi olarak sınıflandırılması durumunda Türkiye ÇED Yönetmeliği uyarınca ÇED ve PTD'de yer alacaktır. Daha sonra, alt projelerin kategorilerine göre, Türkiye PTD ve ÇED'leri ÇSED ve ÇSYP'lerin hazırlanması için kullanılacaktır. Uygun bir ÇSED/ÇSYP'nin oluşturulması ilgili belediyelerin sorumluluğundadır. Bu belediyeler ÇSED/ÇSYP maliyetlerinin finansmanını kendi kaynaklarından veya alt proje kredisinden sağlayacaktır. Alana özgü ÇSED/ÇSYP'lerin maliyet tahminleri, sorumlu kurum hakkındaki detayları ve hafifletme/izleme faaliyetlerinin her birine ilişkin ilgili maliyetleri verecektir.

İLBANK, hazırlanan dokümanların Dünya Bankası gerekliliklerini sağlaması için genel bir kalite güvencesi çalışması yapacaktır. İLBANK, ÇSED veya ÇSYP incelemesinde ayrıca dokümanların açık, uygulanabilir ve uygun olduğunu tasdik edecektir.

3. Adım: Halkın Katılımı

Sunulan alt projelerin kapsamı ve ölçeği ile orantılı olarak, Bölüm 4.1'de verilen Ç&S değerlendirmesinin ayrılmaz bir parçası olarak Paydaş Katılım Planları (PKP) hazırlanacaktır.

Projenin yaşam döngüsü boyunca paydaşlarla yürütülecek katılım çalışmalarının zamanı ve metotları PKP'de belirtilecektir. Hazırlanacak PKP uyarınca halkın görüşünün alınması için çalışmalar, halkın toplantıları dahil) yürütülecektir.

Paydaşlarla yürütülen toplantılar ve istişare faaliyetlerinin kayıtları taslak ve nihai Ç&S değerlendirme dokümanlarına dahil edilecektir.

Belediyeler uygun bir PKP'nin hazırlanması ve uygulanmasından sorumludur. Bu belediyeler PKP maliyetlerinin finansmanını kendi kaynaklarından veya alt proje kredisinden sağlayacaktır.

İLBANK, hazırlanan dokümanların Dünya Bankası gerekliliklerini sağlaması için genel bir kalite güvencesi çalışması yapacaktır. İLBANK, PKP incelemesinde ayrıca dokümanların açık, uygulanabilir ve uygun olduğunu tasdik edecektir.

4. Adım: Dünya Bankası Onayı

DB, alt projelerin tümü için ön inceleme ve onay sunacak, daha sonra ilgili çevresel ve sosyal değerlendirme dokümanlarına ilişkin itirazının olmadığını bildirecektir. Banka, projenin uygulanması sırasında İLBANK'ın **Düşük ve Orta Derecede Risk Taşıyan** alt projelerin çevresel ve sosyal değerlendirme dokümanlarını ön incelemeye alması ve Dünya Bankasının proje sonrası inceleme çalışması yürütmesi konusunda İLBANK ile karşılıklı anlaşmaya varabilir.

Alt projelerin risk kategorizasyonu ÇSYÇ dokümanında geçici olarak paylaşılmaktadır, ancak risk kategorisinde herhangi bir değişiklik olması durumunda İLBANK yeni risk kategorisini DB ile görüşmeli ve bir sonuca varmalıdır.

5. Adım: İş Sözleşmelerinin Kapsamı

Alt kredi sözleşmesi, projenin uygulanması sırasında hazırlanacak alana özgü ÇSED ve ÇSYP'lerin uygulanması gerekliliğini içermelidir. Alt kredi sözleşmeleri ayrıca ÇSYÇ ve Çevresel ve Sosyal Taahhüt Planı (ÇSTP), Paydaş Katılım Planı (PKP), İş Gücü Yönetim Prosedürü (İYP), Sosyal Denetimleri ve YYP'lere uygunluğa yönelik ilgili unsurları da içerecektir. Alt projelerin tümü için, alana özgü ÇSED (ÇSYP bölümü), ÇSYP, İYP ve YYP'ler de tedarik dokümanlarına eklenecek ve alt proje çalışmalarının yürütülmesi için seçilen yüklenici ile yapılan sözleşmenin bir parçası olacaktır. Bu bölümler ilgili çalışmaların yapılması sırasında ortaya çıkabilecek potansiyel etkileri ve yüklenicinin bu etkileri hafifletmek için alması gereken önlemleri kapsamaktadır.

6. Adım: Bilgi Paylaşımı

PKP'de halkın görüşlerinin alınması yanı sıra, bilgi paylaşımına yönelik faaliyet de belirtilecek ve buna uygun olarak uygulanacaktır.

Alana özgü taslak güvenlik dokümanları görüş alımı toplantılarından önce ve paydaşların geri bildirimleri alındıktan sonra paylaşılacak, tedbir dokümanları tamamlanıp ülkeye duyurulacaktır. İLBANK, proje onayından (Dünya Bankası tarafından) önce yabancı internet sitesinde paylaşması için nihai ÇSED, ÇSYP ve YYP dokümanlarının İngilizce versiyonlarını Dünya Bankası'na sunacaktır.

7. Adım: Kontrolük ve İzleme

ÇSED raporları, ÇSYP, PKP, İYP ve YYP dokümanlarının usulünce uygulanmasını ve ŞM'lerin erişilebilir ve işlevsel olmasını sağlamak amacıyla yapım ve işletim çalışmaları sırasında alt projelere düzenli olarak denetimler gerçekleştirecektir. İLBANK'ın ÇSED, ÇSYP veya YYP uygulamasında herhangi bir problem tespit etmesi durumunda, ilgili belediye konu hakkında bilgilendirilecek ve bu problemlerin çözümü için izlenecek adımlar konusunda anlaşmaya varılacaktır. Özellikle önemli çevresel ve sosyal durumlarda (örn. ölümcül kazalar, kayıp zamanlı sorunlar, çevresel döküntüler, vb.), belediyeler 3 iş günü içerisinde İLBANK'ı konu hakkında bilgilendirecek ve İLBANK da bilgilendirildiği anda Dünya Bankası'na durumu bildirecektir. Kök neden analizini ve alınan tedbirleri ve telafi önlemlerini içeren durum raporu 30 iş günü içerisinde İLBANK'a sunulacak ve İLBANK da bu raporu Dünya Bankası'na ileticektir. İLBANK ayrıca ilgili konuları Dünya Bankası'nın dikkatine sunmak için tespitlerini altı ay veya daha kısa periyotlarda düzenleyeceği proje ilerleme raporunda Dünya Bankası'na bildirecektir. Dünya Bankası'nın projeye ilişkin Görev Ekibi zaman zaman ve gerektiği şekilde proje kontrollüğünün bir parçası olarak saha ziyaretleri gerçekleştirecektir.

6 ÇEVRESEL VE SOSYAL YÖNETİM UYGULAMASINA İLİŞKİN KURUMSAL DÜZENLEMELER VE KAPASİTE

6.1 Kurumsal Düzenlemeler

Bu çerçevenin uygulanmasındaki kilit aktörler İLBANK PYB ve projeyi sunan belediyeler/idarelerdir.

2003 yılında hazırlanan ve 2016’dan beri BHP-EP ile birlikte uygulanmaya başlayan Belediye Hizmetleri Projesi’nin (BHP) yürütülmesine yönelik olarak İLBANK’ın Uluslararası İlişkiler Daire Başkanlığı bünyesinde bir PYB oluşturulmuştur. Bu PYB 1. ve 2. Sürdürülebilir Şehirler Projesi’ni uygulamaya devam etmiş, halen de SŞP2-EP’den sorumludur. Bu PYB daire başkanı birim yöneticileri tarafından yönetilmekte ve tedarik, finansal yönetim(FY), koruma ve özellikle su, atık su ve ulaşım başta olmak üzere teknik sektörlerde personel kapasitesine sahiptir. Teknik sektörler bakımından, İLBANK’ın diğer birimleri projenin hazırlanması ve uygulanmasında PYB’ye destek sağlamaktadır. İLBANK ve PYB dairesi, mutemet (tedarik ve FY) ve tedbirlerin (çevresel ve sosyal) yönetimine ilişkin Dünya Bankası’nın prensipleri, prosedürleri ve standartlarını iyi bilmekte bu düzenlemelerin uygulanmasında tecrübelidirler. SŞP1 SŞP2 kapsamında, katılımcı belediyeler, İLBANK’ın teknik desteği ve gözetimi ile spesifik alt projeleri için tedarik ve taahhüt faaliyetlerinin yürütülmesinden sorumludur.

BHP ve SŞP’nin pozitif mirası, İLBANK’ın proje uygulama ve yönetim kapasitesini önemli derecede geliştirmesi olmuştur. İLBANK PYB personeli Dünya Bankası’nın tedarik, tedbir uygulamaları ve diğer önemli konulara ilişkin yoğun bir şekilde yürütülen eğitim oturumlarından önemli ölçüde faydalanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin gelişmek için sarf ettiği çabalar ile birlikte uygulama sırasında edinilen tecrübeler İLBANK’ı diğer uluslararası yatırımcıların gözünde daha cazibeli bir kurum haline getirmiş ve sektördeki kalkınma finansmanının uyumlu hale getirilmesine zemin hazırlamıştır. İLBANK PYB’nin Dünya Bankası ile uzun süredir sürdürdüğü işbirliği ile elde ettiği mevcut organizasyonel altyapısı ve gelişmiş proje uygulama kapasitesi, projenin sürdürülebilirliğini büyük oranda arttıracaktır.

Büyükşehir ve İl belediyelerin birçoğu Uluslararası Finans Kuruluşları (IFI) tarafından finanse edilen projeleri yürütmekte tecrübeli ve özverili birimlere sahipken, bazı belediyelerin kurumsal kapasiteleri sürdürülebilir sonuçlara ulaşmada henüz yeterli değildir. İlçe belediyelerinin çoğunda IFI tarafından finanse edilen projeleri yürütme kapasitesine sahip değildir.

Aşağıda, kilit aktörlerin genel rolleri ve kapasitelerine dair bilgiler verilmiştir. Roller ve sorumluluklara ilişkin özet bilgiler Tablo 7’de verilmiştir.

6.1.1 İLBANK PYB

İLBANK PYB, Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi’nin uygulanmasını koordine etmek için bu proje kapsamında en az bir çevresel ve bir sosyal uzman görevlendirecektir. Çevresel ve Sosyal uzmanları aşağıdakilerden sorumlu olacaktır:

- Dünya Bankası’nın gereklilikleri uyarınca, Ç&S risk kategorizasyonu ile ilgili olarak alt projelerde izleme çalışmalarının yapılması.
- Dünya Bankası’nın gereklilikleri uyarınca Ç&S değerlendirme dokümanlarının hazırlanmasına ilişkin belediyenin Ç&S danışmanlarına³ kılavuzluk hizmeti sağlanması.

³ İLBANK, alana özel koruma dokümanlarının hazırlanmasına yönelik olarak alt proje belediyeleri adına danışmanlar görevlendirme kanaatindedir.

- Belediye yetkililerine/belediyenin Ç&S danışmanlarına Dünya Bankası'nın Ç&S değerlendirme standartları ve prosedürleri ile ilgili olarak özellikle danışmanlık hizmeti başta olmak üzere kılavuzluk sağlanması ve alt projelere ilişkin gerekliliklerin açıklanması.
- Belediye yetkililerine/belediyenin Ç&S danışmanlarına Dünya Bankası'nın kültürel özellikler, doğal/önemli habitatlar, ormanlar ve uluslararası su yollarına ilişkin ÇSS dokümanları ve tedbir gereklilikleri (dokümantasyon ve prosedürler) ile ilgili olarak kılavuzluk sağlanması.
- Ç&S değerlendirme dokümantasyonunun gözden geçirilmesi, belediyenin Ç&S danışmanlarına yazılı olarak geri bildirimde bulunulması, son olarak Dünya Bankası'nın ÇSS'leri ve tedbir gereklilikleri uyarınca Ç&S değerlendirme dokümantasyonu ve prosedürlerine dair resmi onayın verilmesi.
- ÇSYÇ, ÇSBP, alana özel tedbir dokümanlarının ve diğer ÇSS'ler & tedbir gerekliliklerinin uygulanması için alt kredi dokümantasyonuna sözleşmelerin dahil edilmesinin sağlanması.
- Dünya Bankası'na bildirilen genel proje kontrollüğünün bir parçası olarak zorunlu tutulduğu üzere belediyelerin ÇSYÇ, ÇSBP uygulamalarının, alana özel tedbir dokümanlarının ve diğer ÇSS & tedbir gerekliliklerinin, doküman performansının, önerilerin ve diğer faaliyetlerin kontrollüğü.
- Etkilenen grupların ve yerel çevre makamlarının alt proje uygulamasının çevresel yönlerine ilişkin bildirdiği problemlere açık olunması ve bu problemlere çözüm bulunması. Gerekli olduğu durumlarda saha ziyaretleri sırasında bu gruplar ile bir araya gelinmesi.
- Alt proje uygulamasının çevresel ve sosyal tedbir hususlarına ilişkin Dünya Bankası'nın kontrollük yetkilileri ile koordineli olarak çalışılması ve ilişki kurulması.

6.1.2 Belediyeler

Belediyeler tarafından hazırlanacak Ç&S çalışması esas olarak Türkiye'de faaliyet gösteren hatırı sayılır sayıdaki danışmanlık şirketleri aracılığıyla yürütülecektir. Belediyeler altyapı yatırımlarını gerçekleştirmekte ve Türk çevre mevzuatlarını ve inşaat prosedürlerini bilmektedir. Ancak, Dünya Bankası gereklilikleri yaygın olarak bilinmemektedir. Bu hususta kapasitenin geliştirilmesine yardımcı olmak amacıyla İLBANK, belediyelerin ve potansiyel danışmanlarının DB'nin ÇSS'leri ve tedbir politikaları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak için eğitim atölyeleri düzenleyecektir.

Belediyeler genel olarak yapım ve işletim aşamalarında ÇSYÇ, ÇSYP, YYP, ÇSBP, PKP, İYP ve alt projeye özel diğer Ç&S dokümanlarının uygulanması için yeterli kapasiteye sahiptir. Bu kapasitenin yeterli olmaması durumunda⁴, belediyeler yüklenici tarafından yürütülecek işlerin kontrollüğünde ve ÇSYÇ, ÇSYP, YYP, ÇSBP ve alt projeye özel diğer Ç&S dokümanlarının uygun şekilde takip edilmesinde kendilerini destek olması için çevresel ve sosyal anlamda uzman danışmanlar görevlendirecektir. Bunun yanı sıra, proje ek eğitimler veya ekipman alımı ile belediyelerin kurumsal anlamda güçlenmesini sağlayabilir.

TABLO 7. ROLLER VE SORUMLULUKLAR

	Belediyeler	İLBANK	DB
Finansal Roller	Talepte Bulunan	Finansal aracı	Ana finansman kaynağı
Başvuru Süreci	Talep İbrazına Dayalı Başvurular (alt proje)	DB'ye bilgi vermek amacıyla başvuruların incelenmesi / analizi	Beş katılımcı belediyenin nihai olarak seçilmesi (alt)

⁴ Katılımcı belediyelerin kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar Dünya Bankası ile yürütülen yakın işbirliği aracılığıyla İLBANK PYB tarafından yapılacaktır.

	Belediyeler	İLBANK	DB
	listesinde değişiklik olması durumunda)	(alt proje listesinde değişiklik olması durumunda)	proje listesinde değişiklik olması durumunda)
Hazırlık Süreci	İLBANK aracılığıyla DB tarafından çıkarılan ilgili çevresel ve sosyal standartların uygulanması	Proje süreci boyunca ilgili tüm kural ve yönetmeliklerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla seçilen belediyelerle koordineli olarak çalışılması Yatırım seçeneklerine ilişkin kurum içi çalışma yapısının organize edilmesi	Hazırlık aşamasında Performans Geliştirme ve Veritabanı İzleme sisteminde İLBANK’a destek sağlanması İLBANK’a teknik kılavuzluk edilmesi
Personel Sayısı	Sosyal Uzman, Çevre Uzmanı ve İSG Uzmanı için bir uzman/irtibat kişisi atanması	Mevcut ekibe ek olarak bir destek ekibi kurulabilir. Takım en az bir Çevre Uzmanı, bir Sosyal Uzman ve İSG yönetimi için bir irtibat kişiden oluşmalıdır. Bağımsız bireysel danışmanlar görevlendirilebilir.	İLBANK’a izleme ekibinin kurulmasında destek sağlanması
Proje Roller	Alt proje seviyesinde Şikayet Mekanizmasının yönetimi dahil olmak üzere ÇSED, ÇSYP, İYP ve PKP’lerin hazırlanması ve uygulanması	ÇSYÇ, ÇSBP, ÇSED, ÇSYP, İYP ve Şikayet süreçlerinin izlenmesine ilişkin temel sorumluluk	Proje geliştirme aşamalarının genel değerlendirmesi
	Tüm proje çalışmalarının ve danışmanlık hizmetlerinin ihale süreci	DB’nin ÇSS ve koruma politikalarının yeterli derecede uygulanmasını sağlamak amacıyla tüm sürecin baştan sonra denetlenmesi ve izlenmesi	DB standartlarının yerine getirildiğinden emin olmak için gelen raporların incelenmesi

6.1.3 Bütçe

Katılımcı belediyelerin kapasitelerinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar Dünya Bankası ile yürütülen yakın işbirliği aracılığıyla İLBANK PYB tarafından yapılacaktır. Bu hususta İLBANK, belediyelerin ve potansiyel danışmanlarının DB’nin ÇSS’leri ve tedbir politikaları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak için eğitim atölyeleri düzenleyecektir. Ayrıca proje ek eğitimler veya ekipman alımı ile belediyelerin/idarelerin kurumsal anlamda güçlenmesini sağlayabilir. Kapasite güçlendirme faaliyetlerinin bütçesi Projenin 2. Bileşeni kapsamında sağlanmaktadır.

6.2 İLBANK’ın ÇSYS, İş Gücü ve Çalışma Koşulları ve İSG

İLBANK’ın çevresel ve sosyal yönetim kapasitesi hakkında bilgiler verilmektedir ve İLBANK’ın işgücü ve çalışma koşulları değerlendirilmektedir.

6.2.1 Faaliyet Alanı

İLBANK, finansman sağlanması, projelerin geliştirilmesi ve yürütülmesi, yerel makamlara sunulan danışmanlık ve teknik hizmetler, genel bütçeden yerel makamlara tahsis edilen payların dağıtılması, kar odaklı gayrimenkul yatırım projeleri ile ilgili başvuruların yapılması, talep edilen özel projeler ve kentsel altyapı projelerine ilişkin yapım çalışmalarının yürütülmesi gibi temel alanlarda önemli faaliyetlerde bulunan lider bir kurumdur. Çalışma kapsamında, üst yapı çalışmalarının yanı sıra, su şebeke, su arıtma tesisi, kanalizasyon şebeke, atık su arıtma tesisi ve katı atık depolama tesisleri, yerel makamların yol döşeme ve yol yapım faaliyetleri, köprü inşası ve benzer altyapı projeleri yer almaktadır. Yerel iş alanlarına ek olarak, İLBANK'ın yurtdışında kredi ve fon kullanımının yanı sıra yerel faaliyet alanlarında DB, AYB, JICA ve İslam Kalkınma Bankası gibi birçok uluslararası kurum ile kapsamlı bir işbirliği bulunmaktadır.

6.2.2 Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi

Kalite Yönetim Sistemi Çalışmaları kapsamında İLBANK TS-EN-ISO: 9001-2015 Kalite Sertifikası'na sahiptir. İLBANK'ın ayrı bir Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi (ÇSYS) veya ÇSYS prosedürler sistemi yoktur.

Türkiye Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın bağlı bir kuruluşu olarak, İLBANK Türkiye'nin ulusal kanun ve yönetmeliklerine tabidir. Dolayısıyla İLBANK, finanse ettiği veya alt kredi sözleşmesi imzaladığı alt projeler için Çevre Kanunu, Kamulaştırma Kanunu, İskan Kanunu, vb. birçok kanun ve yönetmeliklerin uygulanmasından sorumludur.

İLBANK'ın kredi değerlendirme süreci, ilgili kredilerin teknik, ekonomik ve finansal açıdan değerlendirmesini kapsamaktadır. Ancak, teknik değerlendirme kapsamında tanımlanan herhangi bir belirli çevresel ve sosyal değerlendirme kriteri bulunmamaktadır.

İLBANK'ın DB, AYB ve JICA gibi uluslararası finans kuruluşları aracılığıyla finanse ettiği projeler ayrı bir birim tarafından yönetilmektedir. Bu daire uluslararası anlamda finanse edilen yatırımlara yönelik önemli prosedürel dokümanlardan faydalanmaktadır.

Alt projelere ilişkin projenin çevresel ve sosyal izleme, inceleme ve takip prosedürlerini yöneten önemli prosedürel dokümanlar, uluslararası yatırım fonu sağlanan projelerin ömrü boyunca uygulanan ÇSYÇ ve YYP'dir. Dünya Bankası tarafından finanse edilen projeler için, bu çerçeve dokümanlar projenin PDD ve Proje İşletim Kılavuzlarına dahil edilmekte ve ana unsurlar Kredi Sözleşmelerinde belirtilmektedir. Dolayısıyla, İLBANK'ın çerçeve Ç&S dokümanlarının uygun bir şekilde uygulamaya koyulması konusunda kapsamlı bir sorumluluğu bulunmaktadır. Ayrıca, ÇSYÇ ve YYÇ alt projeye özel Ç&S dokümanlarının hazırlanmasını gerektirmektedir ve bu dokümanlar İLBANK ile alt borçlular arasında yapılan alt kredi sözleşmelerinin bir parçasıdır. İLBANK, bu alt kredi sözleşmeleri aracılığıyla alt projeleri Dünya Bankası'nın çevresel ve sosyal gerekliliklerine uygun olarak yönetmekte ve takip etmektedir.

6.2.3 Çevresel ve Sosyal Yönetim Kapasitesi

İLBANK, Uluslararası İlişkiler Dairesinde DB'nin teknik, tedarik, çevresel, sosyal ve finansal yönetim ile ilgili prosedürleri konusunda tecrübeli bir kadroya sahiptir. İLBANK personeline Dünya Bankası'nın tedbir ve operasyonel politikaları ile ilgili birçok eğitim verilmektedir. Bu eğitimler şu anda Borçlu Eğitimi sunum programının bir parçası niteliğinde ÇSÇ ile ilgili olarak düzenlenmektedir. İLBANK'ın tedbir ekibi biri çevresel odak noktasında ve diğeri sosyal kalkınma/arazi istismak odak noktasında görev alan 2 teknik uzmandan oluşmaktadır. İLBANK ve Dünya Bankası Ç&S ekipleri her bir alt projenin çevresel ve sosyal risk tanımı ve takibi için gerekli olduğunda alt borçlular ile birlikte düzenli toplantılar, müzakereler ve müşterek

toplantılar yapmaktadır. İLBANK ve Dünya Bankası ekipleri ayrıca alt proje risk tespiti ve uygulaması sırasında alan ziyaretleri gerçekleştirmekte veya bu ziyaretlere katılım göstermektedir. İLBANK ekibi Dünya Bankası tarafından finanse edilen geçmiş projelerin uygulanması sırasında önemli tecrübeler edinmiştir.

6.2.4 İş Gücü ve Çalışma Koşulları (ÇSS2 uyarınca)

İş Sağlığı ve Güvenliği

Türkiye, 1981 tarihli (No. 155) ILO İş Sağlığı ve Güvenliği Sözleşmesi'nde belirtildiği üzere mesleki risklerin önlenmesine yönelik olarak birçok uluslararası ve bölgesel standardı ulus düzeyinde kendi gerekliliklerine uyarlayarak ulusal (İSG) sistemini geliştirmek adına son yıllarda bir reform yapmıştır. Sözleşme Türkiye tarafından 1985 tarihli (No. 161) İş Sağlığı Hizmetleri Sözleşmesi ile birlikte 2005 yılında kabul edilmiştir, Türkiye ayrıca 1951 yılından bu yana 1945 tarihli (No. 81) İş Teftişi Sözleşmesi'ne taraftır. 2014 yılında ise Türkiye 2006 tarihli (No.187) İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi'ni kabul etmiştir.

2012 yılında bağımsız bir İSG Kanunu (No. 6331) yürürlüğe girmiştir (20 Haziran 2012). İSG Kanunu, yarı zamanlı çalışanlar, stajyerler ve çıraklar dahil tüm işçi sınıflarının yanı sıra, iş yeri ortamları ve sektörler ile ilgili koşulları (kamu ve özel) düzenlemektedir. Kanun oldukça kapsamlı olup genel olarak tüm sektörlerde ve birçok endüstri alanında uygulanmaktadır.

İLBANK'ın ayrı bir İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası vardır, ancak bu politika prosedürlerin ayrıntı derecesi bakımından yeterli değildir. . İLBANK, bir devlet kurumu olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ulusal İSG kanununa tabidir.

İLBANK ulusal kanun ve yönetmeliklerle ve ÇSS2 ile uyumlu İSG tedbirlerinin uygulanmasından sorumlu bir İSG uzmanı atayacaktır. İSG tedbirlerinin uygulanmasının kontrollüğünden sorumlu İSG uzmanının İLBANK tarafından görevlendirilecek Kontrollük Danışman firmasında ve belediyelerde atanmasını da ayrıca temin edecektir.

Ulusal İSG Kanunu'na göre, tüm çalışanlar İSG ile ilgili durumlarda 3 iş günü içerisinde Bakanlığı bilgilendirmelidir. Özellikle önemli çevresel ve sosyal durumlarda (örn. ölümcül kazalar, kayıp zamanlı sorunlar, çevresel döküntüler, vb.), belediyeler 3 iş günü içerisinde İLBANK'ı konu hakkında bilgilendirecek ve İLBANK da bilgilendirildiği anda Dünya Bankası'na durumu bildirecektir. Kök neden analizini ve alınan tedbirleri ve telafi önlemlerini içeren durum raporu 30 iş günü içerisinde İLBANK'a sunulacak ve İLBANK da bu raporu Dünya Bankası'na iletecektir.

Tüm İLBANK tesisleri yerel yönetmeliğin gerektirdiği şekilde yangın koruma araçları ile donatılmıştır. Ayrıca yetkili departman tarafından yangınla mücadele planları hazırlanmakta ve gözden geçirilmektedir. Personele yangınla mücadele ve ilk yardım ile ilgili rutin eğitimler verilmektedir. Düzenli olarak tatbikatlar yapılmakta ve rapor edilmektedir. İLBANK alt projelerin tümü için, alt borçlu belediyelerin/idarelerin ulusal İSG kanunu ve en iyi uluslararası uygulamalar uyarınca İSG önlemlerini almalarını zorunlu kılacaktır.

İş Gücü ve Çalışma Koşulları

Türkiye, çalışanlara eşit muamele, cinsiyet eşitliği, çocuk işçiliği, angarya, İSG, dernek kurma hakkı ve asgari ücret gibi konular hakkında yapılan sözleşmeler dahil, ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere birçok ILO sözleşmesinin tarafıdır. Bu doğrultuda, yürürlükteki Türk İş Kanunu (No. 4857) geniş ölçüde ÇSS2 gerekliliklerine uygundur.

İLBANK, DB gerekliliklerinin yanı sıra ulusal yönetmeliklere uygun olan kurumsal düzeyde bir İnsan Kaynakları Politikası (28518 tarihli ve 4 Ocak 2013 sayılı Resmi Gazete) yayınlamıştır. İLBANK çalışanları devlet memurudur ve memurlar için yalnızca ÇSS2'nin İSG, çocuk işçiliği ve zorla çalıştırmanın yasaklanmasına ilişkin hükümleri geçerlidir. İK Politikası çalışma saatleri, izinler (doğum, sosyal etkinlikler, ücretsiz), mali haklar, çalışma koşulları, terfiler vb. konular dahil olmak üzere çalışanların kişisel haklarını tanımlamaktadır. Politika, fırsatların ve istihdam haklarının eşitliğini sağlamaktadır. İLBANK'ın bir devlet kurumu olması nedeniyle, kurum içerisinde reşit olmayan (18 yaşına gelmiş) kişilerin çalışması yasaktır, böylelikle çocuk işçiliği ile ilgili problemler ortaya çıkmayacaktır. İLBANK veya alt borçlu belediyelerin alt yüklenicilerinin mühendislik işleriyle ilgili olarak karşılaşılabileceği kayıtsız/sigortasız mülteci istihdamı, kadınlara eşit istihdam haklarının sağlanmaması gibi durumlar İLBANK için ÇSS2 uygunsuzluğu bakımından bir problem teşkil etmeyecektir.

İLBANK aşağıda belirtilen politika, kanun ve gereklilikler uyarınca kendi faaliyetlerinin ve Projede görev alan tüm yüklenici veya alt yüklenicilerin uygunluğunun sağlanması konusuna özel bir bağlılık göstermektedir:

- Türk İş Kanunu
- DB ÇSS 2 Gerekliliği
- İLBANK İnsan Kaynakları Politikası

İLBANK, Projenin yararlı etkilerini en üst düzeye çıkarmak ve potansiyel negatif etkilerini minimum düzeye indirmek veya hafifletmek amacıyla spesifik politikalar uygulayacaktır:

- İstihdamda yerel halka öncelik veren, böylelikle faaliyetlere en yakın sosyoekonomik faydayı toplumlara maksimum düzeyde sağlayan bir İnsan Kaynakları Politikası;
- özel ayrımcılık karşıtı politikalar ve şikayet yönetimi prosedürleri.

Önemli yönetim önlemleri, İLBANK veya borçlu belediyenin yüklenicilerinin üstlendiği mühendislik işlerinde kayıtsız/sigortasız mülteci istihdamı, kadınlara eşit istihdam haklarının sağlanmaması gibi konular projenin İş Gücü Yönetim Prosedürleri kapsamına alınacaktır.

İş Gücü Yönetim Prosedürleri: İLBANK, DB gerekliliklerinin yanı sıra ulusal yönetmeliklere uygun olan kurumsal düzeyde bir İnsan Kaynakları Politikası (28518 tarihli ve 4 Ocak 2013 sayılı Resmi Gazete) yayınlamıştır. Doküman çalışma saatleri, izinler (doğum, sosyal etkinlikler, ücretsiz), mali haklar, çalışma koşulları, terfiler vb. konular dahil olmak üzere çalışanların kişisel haklarını tanımlamaktadır. Politika, fırsatların ve istihdam haklarının eşitliğini sağlamaktadır. İLBANK'ın bir devlet kurumu olması nedeniyle, kurum içerisinde reşit olmayan (18 yaşına gelmiş) kişilerin çalışmasına izin yoktur, böylelikle çocuk işçiliği ile ilgili problemler ortaya çıkmayacaktır. İLBANK'ın mevcut operasyonel prosedürleri kapsamında detaylı bir işgücü yönetim değerlendirilmesi yapılmış ve Türk İş Kanunu gerekliliklerinin yükleniciler tarafından yürütülen mühendislik işleri kapsamında uygulanmakta olduğunu doğrulamak için projenin İYP dokümanı ile birlikte sunulmuştur.

İLBANK Çalışanları için Şikayet Mekanizması: İLBANK, şikayet mekanizmasıyla çalışanlarının ihtiyaç ve beklentilerini karşılamanın yanı sıra müşteri memnuniyetini takip etmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla, İLBANK binalarının birçok kısmında Dilek ve Şikayet Kutuları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, istekler, şikayetler ve öneriler Kalite Yönetim Birimine Kalite Yönetimi sitesindeki 'Mesaj Gönder' ve 'İletişim' bölümleri aracılığıyla da iletelebilmektedir. Alınan istekler, şikayetler ve öneriler her 30 günde bir sınıflandırılmakta ve çözüm ve yanıt işlemleri için yönetime sunulmaktadır. Şikayet sisteminde alınan ve çözüme kavuşturulan şikayetlere ilişkin şirket bünyesinde bir rapor hazırlanmakta ve çalışanlar tarafından kendi kurum içi ağlarıyla değerlendirilebilmektedir. Yüklenicilerin taşeron işçiler için ŞM oluşturması, yürütmesi ve izlemesi gerekmektedir.

6.3 Belediyeler için Şikayet Mekanizması

Şikayet Mekanizması (ŞM), herhangi bir paydaşın projenin planlanma, uygulanma veya yönetilme şekli hakkında şikayette veya öneride bulunabilmesine olanak sağlayan bir süreçtir. Belediye, projenin çevresel ve sosyal yönleri hakkında etkilenen toplumların endişelerini, sorularını, şikayetlerini ve sorunlarını ele almak ve bu problemleri çözüme kavuşturmak amacıyla herhangi bir alt projenin uygulanmasından önce şeffaf ve kapsamlı bir Şikayet Mekanizması oluşturacaktır. Şikayet Mekanizmasının oluşturulması için kullanılacak kamuoyu duyuru araçlarından bazıları aşağıdaki gibidir;

- Broşürlerin umumi yerlerde dağıtılması
- İlan Panoları
- İnternet Sitesi
- Telekomünikasyon Araçları (örn. acil yardım hattı)
- Halka Açık Toplantılar

Şikayet Mekanizması (bazı durumlarda Şikayet Prosedürü olarak da adlandırılmaktadır) DB'nin ÇSÇ gerekliliklerine uygun olarak hazırlanacaktır.

Alt projeler vatandaşların belediyelerden beklediği su, atık su ve katı atık tesisleri gibi temel belediye yatırımları ve hizmetlerini kapsamaktadır.

Projeden faydalananların ileteceği geri bildirim ve şikayetlerin belediyeler/idareler, İLBANK ve PYB Dairesi ve Yetkili Birinci Derece Mahkemesi'nden oluşan üç aşamalı bir ulusal mekanizma tarafından ele alınmasını ve alınan önlemlerin şeffaflık ve sorumluluğun sağlanması adına halkın bildirilmesini sağlamak amacıyla alt projelere yönelik bir şikayet çözüm ve geri bildirim mekanizması oluşturulacaktır. Türkiye'deki tüm belediyeler/idareleri, şikayetlerin hem çevrimiçi olarak, hem de ücretsiz telefon hatları aracılığıyla alınması için 'Beyaz Masa' adı altında aktif bir ŞM kurmuştur.

Alt projeler, alt yatırımlarla ilgili şikayetleri/geri bildirimleri tespit ederek belediyelerdeki/idarelerindeki 'Beyaz Masa' mekanizmasını geliştirmeyi amaçlamaktadır. FRIT II Programı kapsamında finanse edilen bir alt yatırıma ilişkin yapılacak herhangi bir şikayet öncelikle belediye/idareler düzeyinde kayıt altına alınacak ve belirli bir zaman zarfı içerisinde PUB tarafından uygun şekilde ele alınacaktır. Şikayetin şikayet çözümü ile giderilmemesi durumunda, konu daha üst seviyelere taşınacaktır. Vatandaşların 'Beyaz Masa' sistemi aracılığıyla alt projeye ilişkin şikayetlerini dile getirebilmeleri için ücretsiz telefon hattı ve çevrimiçi uygulamalar ve SMS kanalları sunulacaktır.

Zorunlu olmamakla birlikte, uygunluk için Şikayet Formu (bkz. Ek 3) hazırlanmıştır. Seçilen belediyeler, ilgili sorunlara makul bir zaman zarfında çözüm sağlamak, hafifletici önlemler almak veya bu sorunları ortadan kaldırmak amacıyla Beyaz Masa sistemi aracılığıyla tüm şikayet ve sorunları toplayacaktır. Belediyeler şikayetlerin istatistiklerini İLBANK'a bildirmelidir. Alınan şikayetler/geri bildirimler ulusal kanun ve ilgili belediyenin Beyaz Masa sisteminde belirtildiği üzere belirli bir zaman zarfında çözüme kavuşturulacaktır.

Beyaz Masa Sistemi

Türkiye'deki tüm belediyeler vatandaşların geri bildirimde bulunabilmesini sağlamak amacıyla *Beyaz Masa* (İngilizce 'White Table' olarak bilinmektedir) adı verilen bir sistem geliştirmiştir. Belediyelerin bu departmanı, yerel sakinlerden gelecek tüm şikayet ve taleplerin toplanması için oluşturulmuş ve iletilen sorunlara belediye yapısında muhtemel çözümler sunmayı amaçlamaktadır.

Beyaz Masa sistemi bir şikayet mekanizması olarak görülmemesine rağmen, halen belediyelerin kendi yapısında benimsenen genel bir şikayet mekanizması olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, seçilen projelerin belediye bünyesinde olması nedeniyle Beyaz Masa sistemi bu projelere yönelik ek bir şikayet mekanizması olarak değerlendirilebilir.

Vatandaşlar Beyaz Masa sistemine Alo 153 Çağrı Merkezinden, internet sitesinden veya şahsi olarak ulaşabilir. Rapor durumunun takip edilebilmesi amacıyla her bir geribildirim/şikayete özel bir takip numarası verilecektir. Alo 153 Çağrı Merkezi, Beyaz Masa çözüm ekibi ile şikayeti olan vatandaşlara daha iyi kalitede hizmet ve daha hızlı çözümler sunulmasını amaçlamaktadır. Vatandaşların halkla ilişkiler uzmanlarına elektronik olarak ulaşmalarını sağlamak amacıyla her belediyenin Beyaz Masa bölümünü içeren internet sitesi bulunmaktadır. Ayrıca, vatandaşlar anlık çözüm için taleplerini şahsen de bildirebilmektedir.

Beyaz Masa sistemi vatandaşların geri bildirimleri ile bir veri yönetimi sağlamaktadır, ancak bazı organizasyonel engeller nedeniyle (bazı departmanların ve personellerin yetersizliği); sistem alınan şikayet/geri bildirimleri işleme almada kendini devre dışı bırakabilmektedir. Dolayısıyla, bu sistem yukarıda belirtildiği üzere geliştirilecek ve alt proje ihtiyaçlarına göre hizmet verecektir.

7 İZLEME VE RAPORLAMA

7.1 Çevresel ve Sosyal İzleme

Çevresel ve sosyal izleme sistemi projenin yapım aşamasından itibaren başlamakta ve işletim aşamasına kadar devam etmektedir. Bu sistem ayrıca Ç&S dokümanlarındaki etki azaltıcı tedbirleri uygulamalarını onaylamakta, verimliliğini değerlendirmekte, bu sayede DB ve Borçlunun gerektiğinde harekete geçmesini sağlamaktadır.

İzleme sistemi:

- Gerek duyulduğunda teknik yardım ve kontrollüğü;
- Özel etki azaltıcı tedbirlerine ilişkin koşulların erken tespitini;
- etki azaltıcı tedbirlerin sonuçlarının izlenmesini; ve
- Projenin ilerleyişi hakkında bilgiler sağlar.

Belediyeler düzenli olarak proje faaliyetlerinin çevresel ve sosyal etkilerini izleyecektir.

Ayrıca etki azaltıcı tedbirlerine dahil edilen çevresel ve sosyal konular da İLBANK aracılığıyla tayin edilen uzmanlar tarafından izlenecek ve denetlenecektir.

İLBANK'ın ÇSED, ÇSYP, İYP, PKP veya YYP uygulamasında herhangi bir problem tespit etmesi durumunda, ilgili belediye konu hakkında bilgilendirilecek ve bu problemlerin çözümü için izlenecek adımlar konusunda anlaşmaya varılacaktır. Özellikle önemli çevresel ve sosyal durumlarda, belediyeler İLBANK'ı, İLBANK da Dünya Bankası'nı konu hakkında bilgilendirecektir.

7.2 Dünya Bankası'na Rapor Sunulması

İLBANK altı ayda bir düzenlenecek proje ilerleme raporlarında izleme faaliyetlerine dayanarak ÇSBP durumunu ve ÇSYÇ, YYÇ (alt projeye özel ÇSED, ÇSYP ve YYP'ler dahil olmak üzere), İYP ve PKP uygulamalarının uygunluğu hakkında özet bilgiler içerecek "Çevresel ve Sosyal Tedbirler" başlıklı bir bölüme yer verecektir. Arazi istismak hususunu içerebilecek ve YYP hazırlığında bulunan alt projeler de izlenecek ve YYP uygulamasına ilişkin güncellemeler altı aylık düzenlenen ilerleme raporlarında yer alacak veya ayrı olarak altı ayda bir ibraz

edilecektir. Bu raporlar Ç&S gerekliliklerine uygun hareket edilmemesinden kaynaklanan her türlü konuya ve bunun çevresel ve sosyal tedbir bakış açısından nasıl ele alındığını/alınmakta olduğuna dikkat çekecektir. Altı aylık raporlar ayrıca bu raporlama döneminde alınan ve çözüme kavuşturulan şikayetlerin tümüne dair bir özet bölümü de dahil ederek gerçekleştirilen paydaş katılımı faaliyetlerini içerecektir.

8 ÇSYP PAYLAŞIMI VE DANIŞMANLIK

Taslak ÇSYP, ilgili paydaşların görüş ve önerilerinin alınması amacıyla İLBANK tarafından 6 Aralık 2019 tarihinde yapılan paydaş katılım toplantısı ile açıklanmıştır.

Paydaş Katılım Toplantısına toplantılarına aşağıdaki kurumlar davet edilmiştir.

1. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü)
2. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü)
3. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Milli Emlak Genel Müdürlüğü)
4. Türkiye Belediyeler Birliği Başkanlığı
5. Adana Su Ve Kanalizasyon İdaresi (ASKİ) Genel Müdürlüğü
6. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediye Başkanlığı
7. Kahramanmaraş Su Ve Kanalizasyon İdaresi (KASKİ) Genel Müdürlüğü
8. Kayseri Su Ve Kanalizasyon İdaresi (KASKİ) Genel Müdürlüğü
9. Konya Su Ve Kanalizasyon İdaresi (KOSKİ) Genel Müdürlüğü
10. Osmaniye Belediye Başkanlığı
11. Tapu Ve Kadastro Genel Müdürlüğü

Paydaş Katılım Toplantısı’nda, ÇSC, Türk Mevzuatı ve DB ÇSS5’e göre hazırlanan YYÇ ile uyumlu olarak hazırlanan “Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi (ÇSYÇ)” görüşülmüştür. Toplantı sonunda, soru ve cevap oturumu yapılmıştır. Katılımcı listesi ve toplantı notları, Ek 5’de sunulmaktadır.

EKLER

EK 1. DÜNYA BANKASI'NIN PROJE KATEGORİZASYONU

Dünya Bankası'nın Ç&S Politikası'na göre, projeler (FA içeren projeler dahil) örneğin proje türü, yeri, hassasiyeti ve ölçeği gibi ilgili potansiyel riskler ve etkiler, potansiyel Ç&S riskleri ve etkilerinin kapsamı ve büyüklüğü; Borçlunun kapasitesi ve taahhütleri ve Ç&S etki azaltıcı tedbirleri ve sonuçlarının sağlanması ile ilgili olabilecek diğer risk alanları göz önünde bulundurularak **Yüksek Riskli, Önemli Derecede Riskli, Orta Derecede Riskli ve Düşük Riskli** projeler olarak dört kategoriye ayrılmaktadır.

Yüksek Riskli olarak sınırlandırılan bir proje için, projenin risk ve etkileri entegre bir şekilde değerlendirildikten sonra, aşağıdakiler de göz önünde bulundurularak uygulanabilirliği kabul edilecektir:

- a. Projenin birçok önemli negatif risk taşıması ve insan nüfusları veya çevre üzerinde etki yaratması kuvvetle muhtemeldir. Bu risklerin temel nedeni projenin karmaşık yapısı ve projenin planlandığı yerin ölçeği (geniş veya çok geniş) veya hassasiyetinden kaynaklanmaktadır. Böyle bir durumda, proje ile ilgili potansiyel risk ve etkilerinin aşağıdaki özelliklerin çoğunu veya tamamını taşıyıp taşımadığı husus göz önüne alınacaktır:
 - (i) projenin niteliğinden kaynaklı olarak uzun vadeli, kalıcı ve/veya geri dönüştürülemez (örn. doğal habitatın büyük bir bölümünün kaybedilmesi veya sulak alanların dönüştürülmesi) ve tamamen engellenmesi imkansız nitelikte olması;
 - (ii) büyüklük ve/veya mekansal ölçeğinin fazla (etkilenecek coğrafi alan veya nüfus miktarı fazla veya çok fazladır) olması;
 - (iii) önemli kümülatif olumsuz etkileri;
 - (iv) önemli sınır ötesi olumsuz etkileri; ve
 - (v) insan sağlığını ve/veya çevreyi ciddi oranda olumsuz etkileme ihtimali yüksek (örn. kazalar, toksik atık, bertaraf, vb. nedeniyle) olması
- b. Örneğin hassas ve değerli ekosistemler ve habitatlar (yasal olarak korunan ve uluslararası alanda tanınan biyoçeşitlilik değeri yüksek alanlar), Yerli Halk/Tarihsel olarak Yetersiz Hizmet Alan Sahra Altı bölgesinde yaşayan Afrikalıların toprakları veya hakları, Yerel Topluluklar ve diğer hassas azınlıklar, yoğun veya karmaşık gönülsüz yeniden yerleşim veya arazi istimlak durumları, kültürel miras üzerindeki etkiler veya yoğun nüfuslu kent alanları gibi etkilenmesi muhtemel olan alanın değeri ve hassasiyeti yüksektir.
- c. Projenin bazı önemli ÇS riskleri ve olumsuz etkilerinin hafifletilememesi veya özel etki azaltıcı tedbirlerinin karmaşık ve/veya kanıtlanmamış hafifletme uygulamaları, telafi önlemleri veya teknoloji veya sofistike sosyal analiz ve uygulamalar gerektirmesi.
- d. Projenin olumsuz sosyal etkileri ve ilgili etki azaltıcı tedbirlerinin ciddi bir sosyal çatışmaya neden olması veya insan güvenliğine zarar vermesi veya önemli risklere ortam hazırlaması yönündeki endişeler.
- e. Proje alanında veya sektörde daha önce bir huzursuzluk yaşanması ve güvenlik güçlerinin faaliyetlerine ilişkin ciddi bir endişe durumu oluşması.
- f. Projenin, rekabet eden kurumların yetki alanlarına ilişkin kayda değer bir belirsizlik veya çatışmanın olduğu veya mevzuat veya düzenlemelerin karmaşık projelerin risk ve etkilerini yeterli oranda ele almadığı, uygulanabilir mevzuatların değişikliğe uğradığı veya yeterli ölçüde uygulanmadığı yasal veya düzenleyici bir ortamda geliştirilmesi.

- g. Borçlu ve uygulayıcı kurumların karmaşık projeleri geliştirme konusunda geçmiş tecrübeleri sınırlıdır, ÇS konularına ilişkin takip ve kayıt sistemleri projenin potansiyel risk ve etkilerinin kapsamına istinaden önemli değişiklikleri veya konuları temsil etmemelidir.
- h. Paydaş katılımı ile ilgili olarak projenin ilgili taraflarının kapasite ve bağlılığı, aynı zamanda takip ve kayıt sistemlerine ilişkin önemli kaygılar söz konusudur.
- i. Proje'nin kontrolü dışında gelişen, ÇS performansı ve proje sonuçları üzerinde önemli bir etki yaratabilecek birçok faktör bulunmaktadır.

Önemli Derecede Riskli olarak sınırlandırılan bir proje için, projenin risk ve etkileri entegre bir şekilde değerlendirildikten sonra, aşağıdakiler de göz önünde bulundurularak uygulanabilirliği kabul edilecektir:

- a. Proje, Yüksek Riskli projeler kadar karmaşık olmayabilir, ÇS ölçeği ve etkisi daha küçük boyutlu (genişten ortaya dereceye kadar) olabilir, proje yeri hassasiyet değeri yüksek bir alanda olmayabilir ve bazı risk ve etkileri kayda değer olabilir. Böyle bir durumda, potansiyel risk ve etkilerin aşağıdaki özelliklerin çoğunu veya tamamını taşıyıp taşımadığı husus göz önüne alınacaktır:
 - (i) çoğunlukla geçici, tahmin edilebilir ve/veya geri dönülebilir olması, projenin kapsamının gerektiğinde engellenebilmesi veya değiştirilebilmesi (önemli yatırımlar ve zaman gerektirmesine rağmen);
 - (ii) projenin olumsuz sosyal etkileri ve ilgili etki azaltıcı tedbirlerinin sınırlı derecede sosyal çatışma veya insan güvenliği üzerinde tehlike veya risk durumları oluşturması;
 - (iii) büyüklük ve/veya mekansal ölçeğinin orta dereceli (etkilenecek coğrafi alan veya nüfus miktarı orta veya büyük derecedir) olması;
 - (iv) potansiyel olarak kümülatif ve/veya sınır ötesi etkilere sahip olabilmesi, ancak şiddetinin **Yüksek Riskli** projelerden daha az olması daha kolay engellenebilir veya hafifletilebilir nitelik taşıması; ve
 - (v) insan sağlığı ve/veya çevreye verebileceği ciddi olumsuz etki ihtimalinin orta veya düşük olması (örn. kazalar, toksik atık bertarafı, vb. nedenlerden dolayı) ve bu kazaları önleyecek veya minimuma indirecek bilinen ve güvenilir mekanizmaların olması.
- b. Değeri veya hassasiyeti yüksek alanlarda gerçekleştirilen projenin yaratacağı etkilerin **Yüksek Riskli** projelerden daha düşük olması beklenmektedir.
- c. Hafifletici ve/veya telafi edici önlemler daha kolay bir şekilde tasarlanabilir ve **Yüksek Riskli** projelere yönelik alınan önlemlerden daha güvenilir olabilir.
- d. Proje, rekabet eden kurumların yetki alanlarına ilişkin kayda değer bir belirsizlik veya çatışmanın olduğu veya mevzuat veya düzenlemelerin karmaşık projelerin risk ve etkilerini yeterli oranda ele almadığı, uygulanabilir mevzuatların değişikliğe uğradığı veya yeterli ölçüde uygulanamadığı yasal veya düzenleyici bir ortamda geliştirilmektedir.
- e. Borçlu ve uygulayıcı kurumların karmaşık projeleri geliştirme konusunda geçmiş tecrübeleri bazı açılardan sınırlıdır ve ÇS konularına ilişkin takip kayıt sistemleri uygulama desteği ile kolaylıkla ele alınabilen bazı sorunlara hitap etmektedir.
- f. Paydaş katılımı yönetiminde kapasite ve tecrübe ile ilgili bazı problemler bulunmaktadır, ancak bu problemler uygulama desteği ile kolaylıkla çözülebilir.

Orta Derecede Riskli olarak sınırlandırılan bir proje için, projenin risk ve etkileri entegre bir şekilde değerlendirildikten sonra, aşağıdakiler de göz önünde bulundurularak uygulanabilirliği kabul edilecektir:

- a. insan nüfusları ve/veya çevre üzerindeki potansiyel olumsuz risklerin ve etkilerin hayati önem taşıması. projenin karmaşık ve/veya büyük ölçekli olmamasından dolayı, halka veya çevreye zarar verme potansiyeli yüksek faaliyetler içermemesi ve çevresel ve sosyal bakımdan hassas alanlardan uzak bir yerde konumlanması. Bu bakımdan, potansiyel riskler, etkiler ve problemlerin aşağıdaki özelliklere sahip olduğu tahmin edilmektedir:
- (i) öngörülebilir ve geçici ve/veya geri dönülebilir olması;
 - (ii) daha az şiddetli;
 - (iii) alana özel olması, projenin fiili ayak izinin ötesinde oluşabilecek etki ihtimallerinin düşük olması; ve
 - (iv) insan sağlığı ve/veya çevre üzerinde oluşabilecek ciddi olumsuz etkilerin düşük ihtimalli olması (örn. toksik maddeler kullanılmamaktadır ve bertarafına gerek yoktur, rutin güvenlik tedbirlerinin kazaları önlemek için yeterli olması beklenmektedir, vb.).
- b. Projenin risk ve etkileri öngörülebilir bir şekilde kolaylıkla hafifletilebilir.

Potansiyel olumsuz riskleri ve insan nüfusları ve/veya çevre üzerindeki etkileri minimal veya göz ardı edilebilir nitelikte ise, söz konusu proje **Düşük Riskli** olarak sınıflandırılmaktadır. Bu projeler, olumsuz riskleri veya etkileri az veya hiç olmadığı için, ilk izleme çalışmaları yapıldıktan sonra daha ayrıntılı bir ÇS değerlendirmesi gerektirmemektedir.

EK 2. ÖNERİLEN FORMATLAR

Ek 2A. Örnek Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) Taslağı

(a) Yönetici Özeti

- Önemli bulguları ve önerilen faaliyetlerin kısaca ele alınması.

(b) Yasal ve Kurumsal Çerçeve⁵

- ÇSS1, paragraf 26'da belirtilen durumlar dahil olmak üzere, çevresel ve sosyal değerlendirmenin uygulandığı proje için yasal ve kurumsal çerçeveyi analiz eder.
- Borçlunun mevcut çevresel ve sosyal çerçevesi ile ÇSS'leri karşılaştırır ve aradaki farkları tespit eder.
- Finansman ortaklarının çevresel ve sosyal gerekliliklerini tespit eder ve değerlendirir.

(c) Proje Tanımı

- Sunulan projeyi ve projenin birincil tedarikçilerinin yanı sıra gerekli her türlü dış yatırım dahil olmak üzere coğrafyası, çevresel, sosyal ve maddi kapsamını tanımlar (örn. tahsis edilen boru hatları, erişim yolları, güç tedariki, su temini, barınma ve ham madde ve ürün depolama tesisleri).
- Projenin detayları değerlendirildikten sonra, ÇSS1'in 10. Maddesi'nde belirtilen gerekliliklerin karşılanmasına yönelik gerekli planları açıklar.
- Projenin doğrudan, dolaylı ve kümülatif etkilerinden etkilenebilecek proje alanını ve bölgesini göstererek detaylı bir harita sunar.

(d) Temel Veriler

- Projenin yeri, tasarımı, işletimi veya projeye ilişkin etki azaltıcı tedbirleri hakkında verilen kararlara ilişkin temel verileri detaylı bir şekilde açıklar. Bu veriler, proje tanımı, planlaması ve uygulamasına ilişkin tarihler hakkında sağlanan bilgilerin yanı sıra verilerin doğruluğu, güvenilirliği ve veri kaynaklarına dair bir argüman içermelidir.
- Tahminlerle ilgili olarak mevcut verilerin, temel veri açıklarının ve belirsizliklerin mahiyeti ve kalitesini tanımlar ve tahmin eder.
- Mevcut bilgilere dayanarak, üzerinde çalışılacak alanın kapsamını değerlendirir ve projenin yapımına başlamadan önce beklenen değişiklikler dahil olmak üzere ilgili fiziksel, biyolojik, demografik ve sosyoekonomik koşulları tanımlar.
- Projeye doğrudan bağlantısı bulunmayan, ancak proje alanındaki mevcut ve teklif aşamasındaki geliştirme faaliyetlerini değerlendirir.

(e) Çevresel ve Sosyal Riskler ve Etkiler

- Projenin ilgili tüm çevresel ve sosyal risklerini ve etkilerini değerlendirir. Bu değerlendirmeler, ÇSS1, paragraf 28'de tanımlanan riskler ve etkiler dahil olmak üzere, özellikle ÇSS2 - 8'de yer alan çevresel ve sosyal riskler ve etkileri ve projenin kapsamı ve bağlamının bir sonucu olarak ortaya çıkan diğer çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri içerecektir.

(f) Etki azaltıcı tedbirleri

- Etki azaltıcı tedbirlerini ve giderilemeyen önemli negatif artık etkileri tanımlar ve mümkün olduğu ölçüde bu negatif artık etkilerin kabul edilebilirliğini değerlendirir.
- Olumsuz etkilerin dezavantajlı veya hassas gruplar üzerinde orantısız olarak dağılmasını önlemek amacıyla farklılaştırılmış önlemleri tanımlar.
- Çevresel ve sosyal etkilerin hafifletilmesine ilişkin fizibilite çalışmalarını; sunulan Etki azaltıcı tedbirlerine dair sermaye ve tekrar eden maliyetleri ve yerel koşullar altında

⁵ Bu analiz aynı zamanda işgücü, sağlık ve güvenlik kanunlarını da içerecektir.

sürdürülebilirliğini; sunulan Etki azaltıcı tedbirlerine ilişkin kurum, eğitim ve izleme gerekliliklerini değerlendirir.

- Bu değerlendirmeye dayanak oluşturarak, ek çalışma gerektirmeyen konuları belirler.

(g) Alternatif Analizleri

- Potansiyel çevresel ve sosyal etkileri bakımından "projesiz ne olurdu" durumu dahil olmak üzere- sunulan proje alanına, teknolojiye, tasarıma ve işletim çalışmalarına yönelik uygulanabilir alternatifleri sistematik olarak karşılaştırır.
- Alternatiflerin çevresel ve sosyal etkilerin hafifletilmesine ilişkin fizibilite çalışmalarını; sunulan Etki azaltıcı tedbirlerine dair sermaye ve tekrar eden maliyetleri ve yerel koşullar altında sürdürülebilirliğini; sunulan alternatif Etki azaltıcı tedbirlerine ilişkin kurum, eğitim ve izleme gerekliliklerini değerlendirir.
- Alternatiflerin her biri için çevresel ve sosyal etkilerin niceliğini mümkün olduğu ölçüde belirler ve uygulanabilir olduğu durumlarda ekonomik değerleri devreye alır.

(h) Tasarım Önlemleri

- Sunulan özel proje tasarımının seçilmesine ilişkin dayanakları belirler ve uygulanabilir ÇSGP'leri açıklar, veya ÇSGP'lerin uygulanamayacağı tespit edilirse, kirliliğin önlenmesi ve azaltılmasına ilişkin önerilen emisyon seviyelerini ve İUEU ile uyumlu yaklaşımları ortaya koyar.

(i) Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı (ÇSYP) (bkz Ek 2B)

(j) Ekler

- Çevresel ve sosyal değerlendirmeyi hazırlayan veya hazırlanmasına katkıda bulunan bireylerin veya kurumların listesi.
- Kullanılan yayınlanmış ve yayınlanmamış yazılı materyallerin hazırlanması için gerekli referanslar.
- Etkilenen ve diğer ilgili tarafların yanı sıra, paydaşlarla yürütülen toplantıların, danışmanlık faaliyetlerinin ve anketlerin kaydı. Kayıтта, etkilenen bireylerin ve diğer ilgili tarafların görüşlerini almak için kullanılan bu paydaş katılımının kaynakları yer alacaktır.
- Ana metinde atıfta bulunulan veya özetlenen verileri gösteren tablolar.
- İlgili raporların veya planların listesi.

Ek 2B. Örnek Çevresel ve Sosyal Yönetim Planı (ÇSYP) Taslağı

ÇSYP, negatif çevresel ve sosyal riskleri ve etkileri ortadan kaldırmak, bu etkileri dengelemek veya kabul edilebilir seviyelere indirmek amacıyla projenin uygulanması ve işletilmesi sırasında alınacak hafifletici, takibe yönelik ve kurumsal önlemlerden oluşur. ÇSYP ayrıca bu önlemlerin uygulanması için gereken tedbir ve çalışmaları da kapsar. Borçlu (a) potansiyel olarak negatif nitelikteki etkilere yönelik bir çözümler dizisi belirleyecek; (b) bu çözümlerin etkili ve zamanında yapılmasını sağlamak için ilgili gereklilikleri tespit edecek ve (c) bu gerekliliklerin yerine getirilmesine ilişkin izlenecek yolları tanımlayacaktır.

ÇSYP'ler bağımsız bir doküman olarak hazırlanacaktır. ÇSYP'nin içeriği aşağıdakileri kapsayacaktır:

(a) Hafifletme

- ÇSYP, hafifletme hiyerarşisi uyarınca, potansiyel olarak negatif nitelikteki çevresel ve sosyal etkileri kabul edilebilir seviyelere getirecek önlemleri ve çalışmaları tanımlar. Plan uygulanabilir olduğu ölçüde telafi önlemlerini de kapsayacaktır. ÇSYP özellikle:
 - (i) beklenen tüm olumsuz çevresel ve sosyal etkileri (katılım ve tedarik, gönülsüz yeniden yerleşim çalışanları ve toplum sağlığı ve güvenliği, hassas gruplar ve kültürel miras, vb.) tanımlar ve özetler;
 - (ii) ilgili etkinin türü ve gerekli koşullar (örn. sürekli olarak veya risk durumlarında gerekli görülen) dahil olmak üzere tasarımlar, ekipman tanımları, işletme prosedürleri ile birlikte her bir hafifletme önlemini -teknik detayları dahil ederek- tanımlar;
 - (iii) bu önlemlerin her türlü potansiyel ve sosyal etkisine ilişkin tahminlerde bulunur; ve
 - (iv) proje için gereken diğer hafifletme planlarını (örn. gönülsüz yeniden yerleşim, işgücü, paydaş katılımı veya kültürel miras) göz önünde bulundurur ve bu planlar ile tutarlıdır.

(b) İzleme

- ÇSYP, ÇSYP'de belirtilen çevresel ve sosyal değerlendirme ve Etki azaltıcı tedbirlerinde değerlendirilen etkiler ile sebep olan durumlar ile birlikte izleme hedeflerini tespit eder ve izleme türünü belirler. ÇSYP'nin izleme bölümü özellikle (a) ölçülecek parametreler, kullanılacak metotlar, örnekleme lokasyonları, ölçüm sıklığı, tespit limitleri (uygulanabilir olduğu durumlarda) ve düzeltici önlemlere dair ihtiyaç olduğuna işaret eden alt sınırların tanımını dahil olmak üzere izleme önlemlerinin spesifik tanımını ve teknik detaylarını; ve (b) (i) özel etki azaltıcı tedbirlerini gerekli kılan durumların erkenden tespit edilmesini sağlamak ve (ii) hafifletici çalışmaların süreçleri ve sonuçlarına dair bilgi vermek amacıyla izleme ve raporlama prosedürlerini verir.

(c) Kapasite geliştirme ve eğitim

- ÇSYP, çevresel ve sosyal proje bileşenleri ve etki azaltıcı tedbirlerinin zamanında ve etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla projede görev alan sorumlu tarafların, kurumların ve belediyelerin durumu, rolleri ve yetkinliklerine dair çevresel ve sosyal bir değerlendirme yapar.
- ÇSYP özellikle, hafifletme ve izleme önlemlerinin alınmasından hangi tarafın sorumlu olduğunu tespit ederek (örn. işletim, kontrollük, uygulama, uygulamaların takibi, iyileştirici faaliyetler, finansman, raporlama ve personel eğitimi) kurumsal düzenlemelere özel bir tanım getirir.
- ÇSYP, uygulamadan sorumlu kurumlarda çevresel ve sosyal yönetim kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla sorumlu tarafların görevlendirilmesine ve mevcut olanların kapasitelerinin artırılmasına, etki azaltıcı tedbirlerinin uygulanmasını desteklemek için

gerekli olabilecek personel eğitimlerinin verilmesine ve ek önlemlerin alınmasına, ayrıca çevresel ve sosyal değerlendirmeye yönelik tavsiyeler verir.

(d) Uygulama programı ve maliyet hesaplamaları

- Bahsedilen bu üç faaliyet için (hafifletme, izleme ve kapasite güçlendirme), ÇSYP (a) projenin genel uygulama planlarına ilişkin aşamaları ve bu planlara yönelik sağlanacak koordinasyonu göstererek projenin bir parçası olarak alınacak önlemlere yönelik olarak geliştirilecek bir uygulama programı; ve (b) ÇSYP’nin uygulanması için sermaye ve tekrar eden maliyet hesaplamaları ve finansman kaynakları hakkında bilgiler verir. Bu rakamlar aynı zamanda projenin toplam maliyet tablosuna eklenmektedir.

EK 3. PAYDAŞ KATILIM ÇERÇEVESİ

GİRİŞ

Projenin temel hedefi Türkiye’nin Suriyeli mülteci akınından etkilenen illerinde belediye altyapısını güçlendirmektir. Proje özellikle hedef illerde su temini, atık su ve katı atık hizmetleri dahil olmak üzere belediye hizmetlerinin iyileştirilmesini ve bu hizmetlerin kalitesinin artırılmasını amaçlamaktadır. Proje hedeflerinin gerçekleştirilmesi için sunulan faaliyetler, su temini altyapı yatırımlarının, atık su sistemlerinin ve katı atık tesislerinin yapım çalışmaları ve rehabilitasyonuna odaklanacaktır. Ayrıca bu faaliyetlerde projenin uygulayıcı kurumlarına yönelik merkezi ve bölgesel seviyede proje yönetimi, kontrollük ve kapasite güçlendirme hususlarında sağlanacak teknik destek de yer almaktadır. Öngörülen sonuçlar: (i) güvenli bir şekilde yönetilen su temin hizmetlerine erişimin daha iyi hale getirilmesini; (ii) gelir getirmeyen su oranında azalma sağlanmasını; (iii) atık su toplama / boşaltma hizmetlerinin daha güvenli bir şekilde yönetilmesini; (iv) hedef illerde katı atık bertarafına ilişkin yapılan uygulamaların iyileştirilmesini; ve (vi) belediye ve idarelerdeki belediye hizmetlerinin daha iyi yönetilmesi için kurumsal kapasitenin güçlendirilmesini kapsamaktadır.

İLBANK ve borçlu belediyeler yukarıda belirtilen hedefleri gerçekleştirmek için ilgili çalışmaları ve faaliyetleri yürütürken aynı zamanda projenin ömrü boyunca paydaşlarının devamlı katılımını sağlamayı amaçlayacaktır.

Paydaş Katılım Çerçevesi (PKÇ)’ne yönelik Gerekçeler

Bu Paydaş Katılım Çerçevesi (PKÇ) “Türkiye’nin Mültecilerden Etkilenen Bölgelerinde Belediye Hizmetlerinin İyileştirilmesi” projesine (bundan böyle “Proje” olarak anılacaktır) ait Çevresel ve Sosyal Yönetim Çerçevesi’nin (ÇSYÇ) bir parçasını oluşturmaktadır.

Yatırımcı belediyelerin projelerine yönelik uygulayacağı katılım yaklaşımını ve metodolojisini oluşturan bu PKÇ, alt projeye özel PKÇ’lerin hazırlanması sırasında bir kılavuz doküman olarak İLBANK tarafından hazırlanmıştır. PKÇ, belediyeler ile potansiyel olarak etkilenebilecek veya Proje ile bir şekilde ilişkisi bulunan (paydaşlar) birey veya kurumlar arasındaki devamlı katılım sürecinin oluşturulmasına yönelik bir çerçeve çalışması niteliğindedir. PKÇ süreci, Proje’nin ömrü boyunca yürütülecek faaliyetler ve kullanılacak araçlar (tasarım, yapım öncesi çalışmalar, yapım çalışmaları, işletim, işletmenin durdurulması) ile tüm proje paydaşlarının aktif katılımını arttırmak amacıyla uygun bir katılım yaklaşımının oluşturulmasını sağlamaktadır.

PKP Hedefleri

Bu PKP’nin hedefi karar alma süreçlerinin hızlandırılmasını ve Projeden Etkilenen Kişiler (PEK) ve diğer paydaşlar ile zamanında ve sürdürülebilir diyalogların kurulmasını ve bu gruplara Proje kararlarını etkileyebilecek görüşleri ve problemleri dile getirmeleri için eşit ve yeterli fırsatları sağlamaktır. Bu PKP ayrıca yatırımlar tespit edildikten sonra her bir alt proje için hazırlanacak Paydaş Katılımı Planları’na (PKP) yönelik bir dayanak niteliğinde olacaktır.

PKP’nin temel hedefleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Belediyelerin paydaşları tespit etmesine yardımcı olacak paydaş katılımına yönelik sistematik bir yaklaşımın oluşturulması ve özellikle projeden etkilenen taraflar başta olmak üzere tespit edilen tüm katılımcılarla yapıcı bir ilişkinin kurulması ve sürdürülmesi
- Paydaş katılım seviyesinin değerlendirilmesi ve projenin desteklenmesi, paydaşların görüşlerinin proje tasarımında ve çevresel ve sosyal performansında değerlendirilmesinin sağlanması
- Potansiyel olarak etki yaratabilecek konular hakkında Proje’nin yaşam döngüsü boyunca etkilenen taraflar ile verimli ve kapsayıcı katılım çalışmalarının desteklenmesi bu çalışmalara yönelik araçların sağlanması

- Çevresel ve sosyal risk ve etkilere ilişkin proje hakkında teknik ve kültürel anlamda uygun olan bilgilerin zamanında, anlaşılır ve erişilebilir bir formatta paylaşılması
- Problem ve şikayetlerin dile getirilmesini ve belediyelerin bu şikayetleri çözüme kavuşturmasını ve yönetmesini sağlayacak erişilebilir ve kapsayıcı araçların projeden etkilenen taraflara sunulması

Etkili bir paydaş katılımı, yatırımcı belediyeler ve paydaşları arasında güven, saygı ve şeffaflık çerçevesinde bir "sosyal yetkinliğin" oluşturulmasını ve uygulanmasını desteklemektedir. Uygun bir şekilde sürdürülen paydaş katılım süreci, maliyet ve risklerin yönetilmesi, çatışmanın önlenmesi, kurumsal politikanın geliştirilmesi, projenin uygulanması ve etkileri hakkında yönetime devamlı olarak geri bildirim sağlanması ve paydaşların beklentilerinin yönetilmesi ile proje performansını güçlendirmenin yanı sıra karar verme sürecini de daha sağlıklı hale getirmektedir.

PAYDAŞ KATILIM SÜRECİ

Belediyelerin PKP'ye dayanarak yürüttükleri alt projelerin her biri için ayrı bir PKP hazırlaması gerekecektir. Böylelikle, aşağıdaki süreçlerin takibini daha kolay yapabileceklerdir.

Paydaş Tespiti

Alt projelerin ayak izleri belirlendikten sonra, paydaş katılım sürecinin öncelikli adımı Proje paydaşlarının belirlenmesi olacaktır. Paydaşların belirlenmesinde, belediyeler aynı zamanda öncelikleri ve Proje ile ilgili hedefleri dahil olmak üzere, katılım için gereklilikleri ve beklentiler de belirleyeceklerdir. Paydaşlar tespit edildikten sonra, belediyeler en iyi katılım metodunu ve her bir paydaşla iletişimi sağlayacak araçları seçeceklerdir.

Katılımcılar, projeye faaliyetlerine katılmanın daha zor olduğunu düşünen bireyler, gruplar ve ötekileştirilen veya hassas statüleri nedeniyle Proje'den farklı ve orantısız bir şekilde etkilenebilecek bireyler olabilir. Dolayısıyla, belediyelerin alt projelerinin farklı paydaşlar üzerindeki etkilerini araştırması önem taşımaktadır. Katılım metodu projeye katılımı sağlayan paydaşların niteliklerine göre belirlenmelidir.

PKP, alt projelerin değişen koşullarına uygun olarak güncellenecek ve gözden geçirilecek canlı bir dokümandır. Projenin tasarım aşamasında tespit edilen paydaşlar uygulama sırasında değişebilir, dolayısıyla bu değişikliklere göre paydaşların güncellenmesi gerekmektedir.

Paydaşlar aşağıdaki kişi veya durumların tespiti ile devamlılık esasına göre belirlenecektir:

- Alt projeden **etkilenebilecek** veya bu proje ile **ilgilenen** farklı paydaş kategorileri;
- Aşağıda belirtilen durumlar dikkate alınarak bu kategorilerde yer alan belirli bireyler (hassas bireyler dahil), gruplar ve kurumlar:
 - Etki alanı; beklenen etkilerin (gerek pozitif, gerekse negatif) gerçekleşeceği coğrafi lokasyon, dolayısıyla birey ve kurumların etkileneceği bölgeler
 - Ortaya çıkabilecek etkilerin mahiyeti ve dolayısıyla ulusal/yerel devlet kurumları, STK'lar, akademik kurumlar ve araştırma kurumları ve bu konulara ilgi duyabilecek diğer kuruluşların türleri

Alt projenin paydaşlar üzerindeki etkinin boyutuna bağlı olarak, katılım metodunun uygulama sıklığı ve yoğunluğu da bununla doğru orantılı olarak artacaktır. Bundan dolayı, projeye özel PKP'ler ilgili paydaşlar üzerindeki çevresel ve sosyal etkilerin seviyesini belirlemek amacıyla mevcut ÇSYÇ/ÇSYP ve/veya YYÇ/YYP'ler doğrultusunda hazırlanmaktadır. Bu proje dokümanları kadınlar, yaşlı ve engelli bireyler, mülteciler, sezonluk işçiler vb. PKP'lerin hazırlanması sırasında tamamen dikkate alınması gereken hassas gruplar (varsa) hakkında bilgi sağlayacaktır. Seçilen tüm katılım metodları hedeflenen farklı paydaş grubunun her biri için kültürel anlamda kabul edilebilir ve uygun olmalıdır.

Paydaş Katılım Metotları

Paydaşlarla karşılıklı bilgi alışverişinin yanı sıra, paydaşlar ile katılım ve danışmanlık çalışmalarına yönelik olarak birçok katılım tekniği kullanılabilir.

Paydaşların ihtiyaç ve kaygılarının yanı sıra etki seviyesi de belirli grupların katılımı için seçilen araç ve metotlara dayanak oluşturacaktır. Projenin muhtemel paydaşlarına yönelik planlanan katılım metotları ve araçları aşağıda Tablo 1'de verilmiştir. Bu metot ve araçlar genel niteliktedir ve projeye özel PKP dokümanları hazırlandıktan sonra uygun şekilde gözden geçirilmelidir.

Tablo 1. Proje Kapsamında Uygulanacak Katılım Metotları

Katılım Metodu	Metodun Uygulanması	Muhtemel Paydaşlar
İletişim araçları (Mektup, Telefon, E-posta)	- Proje gereklilikleri ve etkilerine ilişkin (özellikle teknik bilgiler olmak üzere) bilgi paylaşımı - Toplantı çağrıları ve proje uygulaması sırasında yapılacak temel etkinlikler - Projenin yapım arazisine ilişkin izinlerin, ruhsatların alınması ve aktarımların ve tahsis işlemlerinin yapılmasına yönelik düzenlemeler - Proje uygulamasına ilişkin bilgi ve veri talepleri	İlgili diğer devlet makamları ve yetkilileri, STK'lar, yerel devlet otoriteleri, akademiler, ulusal ve yerel basın ve kurumlar/kuruluşlar
Birebir toplantılar	- Hassas konular hakkındaki düşüncelerin özgürce dile getirilmesini sağlamak için bireysel bazda bilgi toplama - Kilit aktörler ile kişisel bağlantıların kurulması	İlgili devlet makamları ve yetkililerinin, STK'ların, yerel devlet otoritelerinin, akademilerin, ulusal ve yerel basının, kurumlar/kuruluşların, yüklenicilerin ve danışmanların temsilcileri
Resmi toplantılar	- Proje gereklilikleri ve etkilerine ilişkin kolektif bilgi paylaşımı - Üst düzey paydaşlar grubundan projeye ilişkin düşüncelerin, geri bildirimlerin ve görüşlerin alınması - Üst düzey paydaşlar ile ilişkilerin kurulması	İlgili diğer devlet makamları ve yetkilileri, STK'lar, yerel devlet otoriteleri, akademiler ve kurumlar/kuruluşlar, ulusal ve yerel basın
Halkın görüşüne başvurulması toplantıları	- Özellikle topluluklar başta olmak üzere büyük paydaş grupları ile (özellikle teknik olmayan bilgiler) bilgi paylaşımı - Paydaşlar grubundan projeye ilişkin düşüncelerin, geri bildirimlerin ve görüşlerin alınması - Proje ile ilgili şikayetlerin ve problemlerin alınması - Etkilenen toplum ve gruplarla ilişkilerin kurulması	Etkilenen toplumlar ve gruplar, yerel STK'lar, yerel devlet otoriteleri, işletmeler ve kurumlar/kuruluşlar
Yüz yüze görüşmeler	- Etkilenen PEK'lerden bireysel bazda temel verilerin toplanması - Projenin ve faaliyetlerin bireysel bazda yarattığı çevresel ve sosyal etkilerin izlenmesi - Bireysel bazda ilişkilerin kurulması	Projeden etkilenen bireyler, çalışanlar
Odak grubu görüşmeleri	- Hassas gruplar dahil olmak üzere belirli gruplar ile spesifik konular hakkında bilgi paylaşımı - Belirli bir gruptan projeye ilişkin düşüncelerin, geri bildirimlerin ve görüşlerin alınması - Belirli bir gruptan proje ile ilgili şikayetlerin ve problemlerin alınması - Projenin ve faaliyetlerin belirli bir grup yarattığı çevresel ve sosyal etkilerin izlenmesi - Belirli gruplarla ilişkilerin kurulması	Belirli hedef gruplar, hassas gruplar
Proje / Belediye / İLBANK'ın internet sitesi	- Bilgi paylaşımı ve sürece yönelik yapılacak güncellemeler - ÇSED, ÇSYP, YYÇ, YYP, sosyal denetim ve diğer ilgili proje dokümantasyonunun paylaşılması - Önemli etkinliklerin, tarihlerin ve yayınlanmış dokümanların duyurulması	Etkilenen toplumlar ve PEK'ler, ulusal ve yerel basın, akademiler, STK'lar, işletmeler ve kurumlar/kuruluşlar
Sosyal medya (Facebook, Twitter,	- Teknik olmayan bilgilerin paylaşılması ve süreçlere yönelik yapılacak güncellemeler	Etkilenen toplumlar ve PEK'ler, ulusal ve yerel basın, akademiler,

Katılım Metodu	Metodun Uygulanması	Muhtemel Paydaşlar
Instagram hesapları, WhatsApp grupları)	- Önemli etkinliklerin, tarihlerin ve yayınlanmış dokümanların duyurulması	STK’lar, işletmeler ve kurumlar/kuruluşlar
Proje bilgilendirme broşürleri/kitapçıkları	- Düzenli güncellemelerin yapılması için özet proje bilgilerinin paylaşılması - Arazi istimlak, arazi giriş ve çıkışları, proje zaman çizelgesi, vb. belirli konular hakkında bilgi verilmesi - Alana özel proje bilgilendirmelerinin yapılması	Etkilenen toplumlar ve PEK’ler, işletmeler ve kurumlar/kuruluşlar

Paydaş Katılım Zamanları

ÇSED/ÇSYP ve YYP uygulaması sırasında yürütülecek paydaş katılım çalışmalarının zamanında uygulanması özellikle potansiyel negatif ve pozitif etkilerin düşük maliyetli proje tasarımının oluşturulması için erkenden tespiti ve önlenmesi/yönetimi sırasında Proje’nin risk yönetim sürecinin desteklenmesi açısından önemlidir.

Paydaş katılımı planlama ve tasarım, yapım ve işletim aşamasından başlayıp işletmenin durdurulmasına kadar projenin ömrü boyunca devam edecek süreklilik arz eden bir süreçtir.

Belediyeler tarafından hazırlanacak projeye özel PKP’lerin projenin her aşamasında yürütülecek katılım çalışmalarının zamanlamasını ve uygulama sıklığını göstererek projenin baştan sonra tüm ömrünü kapsayacak bir paydaş katılım stratejisi oluşturması beklenecektir.

Paydaş Katılımına yönelik Kurumsal Düzenlemeler

Projeye özel PKP’lerin ve ilgili görevlerin yönetimi koordinasyonu ve uygulanması ilgili belediye bünyesinde tayin edilecek ekip üyelerinin sorumluluğundadır. PKP’nin idaresinde belediyeler aşağıdakilerden sorumlu olacaktır:

- PKP taslağının hazırlanması ve içeriğinin güncellenmesi (bu PKP doğrultusunda), ardından nihai onay için İLBANK’a ibraz edilmesi
- Katılım çalışmalarının uygulanması ve izlenmesi için personel tayin edilmesi
- Projeye özel PKP kapsamında ilgili katılım araçlarının ve materyallerinin hazırlanması ve zamanında uygulanması ve/veya paylaşılması
- Tüm paydaş katılımı etkinliklerinin onaylanması ve uygulanması ve paydaş katılımı etkinliklerini destekleyecek materyalin paylaşılması
- Tüm paydaş katılım çalışmalarının kayıt altına alınması ve izlenmesi ve İLBANK’a düzenli olarak rapor edilmesi (altı aylık ilerleme raporlarına katılım çalışmalarını dahil ederek)
- Yürütülen görevlerle ilgili olarak alınan geri bildirimlerin ilgili dokümanlara dahil edilmesi ve karar alma sürecinde kullanılması
- Paydaş veri tabanının oluşturulması.

Paydaş Katılımına ilişkin Temel Prensipler

PKF ve PKP’ler aşağıda belirtilen temel prensiplerin tüm katılım çalışmalarında uygulanmasını sağlayacaktır:

- Katılım çalışmalarının zamanı ve sayısı danışmanlık faaliyetlerinin getirdiği yorgunluğu önlemenin yanı sıra özellikle yerel paydaşların ‘günlük işleri’nin sekteye uğramasını engellerken, paydaş katılımını da en üst düzeye çıkaracak şekilde tasarlanmıştır
- Tüm katılım çalışmaları projeye özel PKP programı doğrultusunda ve ÇSED/ÇSYP ve ayrıca varsa YYP’de belirtilen taahhütlere paralel olarak uygulanmaktadır.
- Tüm katılım çalışmalarının kayıtları tutulmakta ve önlem alınmasını zorunlu kılan tespitler/geri bildirimler ilgili dokümanlara dahil edilmekte, sorumlu taraflarla paylaşılmakta ve zamanında takip edilmektedir

- Her katılım faaliyetinin kültürel anlamda uygun ve yeterli olması sağlanmakta ve katılımı ve geri bildirimleri arttırmak amacıyla ilgili tüm paydaşlara eşit erişim hakkı tanınarak zamanında paylaşılmaktadır
- Projeye özel PKP’ler projenin ömrü boyunca gerektiği şekilde güncellenmektedir.

GEÇMİŞ PAYDAŞ KATILIM ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN ÖZET BİLGİLER

İLBANK, Proje’nin (bu PKÇ dahil) ÇSYÇ ve YYÇ dokümanlarını paylaşmak için 6 Aralık 2019 tarihinde halkı bilgilendirme toplantısı düzenlemiştir. Toplantı ile ilgili özet bilgiler ÇSYÇ’nin 8. Bölümü’nde sunulacaktır.

ŞİKAYET MEKANİZMASI

Gerek dış, gerekse kurum içi paydaşların (çalışanlar, vb.) kullanımı için belediyeler tarafından bir Şikayet Mekanizması (ŞM) geliştirilecektir. ŞM’nin amacı proje faaliyetleri nedeniyle ilgili tarafı olumsuz yönde etkileyebilecek şikayetlerin zamanında çözüme kavuşturulması olacaktır.

Borçlu belediye bir şikayet sistemi oluşturacak ve bu sistemin yönetimi için personel tahsis edecektir. Sistem oluşturulduktan sonra halka duyurulacak ve eşit ve kolay erişim hakkı tanınarak tüm paydaşların kullanımına sunulacaktır. Projenin yarattığı etkinin boyutuna ve farklı belediyelerin ihtiyaçlarına bağlı olarak acil yardım hattı kurulabilir veya sorumlu ofislerin irtibat numaraları etkilenen birey ve toplumlarla paylaşılabilir.

Belediye tarafından kurulacak farklı kanallar (form, telefon, personeller ile) aracılığıyla alınan her şikayet zamanında çözüme kavuşturulması ve çözüm için kurulacak sorumlu taraflarca önlemlerin alınması için bir şikayet sistemine kaydedilecektir. Kolaylık açısından, bu PKP’nin bir eki olarak Şikayet Kayıt Formu ve Şikayet Çözüm Formu adı altında iki adet form oluşturacaktır.

Genel olarak tüm belediyeler yerel halkın şikayetlerini ve taleplerini toplayan “Beyaz Masa” adı altında bir hizmet oluşturmuştur. Beyaz Masa sistemi bir şikayet mekanizması olarak görülmemesine rağmen, halen belediyelerin kendi yapısında benimsenen genel bir şikayet mekanizması olarak kabul edilmektedir. Proje, özel düzenlemeler aracılığıyla, Beyaz Masa mekanizmasının mevcut uygulamasını güçlendirmeyi ve geliştirmeyi amaçlayacaktır. Bir alt projeye yönelik yapılan şikayet öncelikle belediye bünyesinde kayıt altına alınacak ve önceden belirlenen süre zarfında bu konuda görevlendirilen personeller tarafından ele alınacaktır. Şikayetler, vatandaşlara sunulan ücretsiz telefon hattı, online formlar ve belediyelerin sosyal medya kanalları gibi farklı araçlarla da dile getirilebilecektir. Şikayet belediyesine direk olarak yapılamazsa, her zaman İLBANK’ın halka açık ŞM’a yapılabilir. Şikayetçi eğer çözümden memnun kalmaz ise bir sonraki seviye olarak asliye hukuk mahkemelerine başvurabilir. Tablo 2’de Proje’nin uygulayacağı üç seviyeli bir ŞM sistemi verilmiştir.

Tablo 2. Proje ŞM

Seviye	Yetkili	Metot	Prosedürler	Yanıt Süresi
1.	Belediye (acil yardım hattı, Beyaz Masa, e-posta, online formlar, vb.)	Şahsen, telefon ile, yazı ile, elektronik olarak - şikayetler her koşulda bir şikayet günlüğüne kaydedilecektir.	Belediye alt projenin şikayet ve geri bildirim mekanizmasını oluşturmak ve yönetmek için bir Toplum İrtibat Ofisi kuracaktır. Şikayet değerlendirmeye alınacaktır. Gerektiğinde yerinde incelemeler yapılacaktır. Şikayet yanıtları / çözümleri şikayeti yapan kişi/kuruma bildirilecektir. Şikayetin çözüme kavuşturulmaması durumunda, şikayete bağlı olarak 1. Seviye veya İlk Derece Mahkemesi devreye girecektir.	2 hafta

Seviye	Yetkili	Metot	Prosedürler	Yanıt Süresi
2.	Ankara’daki İLBANK Ofisi (telefon numarası, adres, e-posta)	Telefon, yazı ile veya elektronik olarak	Şikayet kaydı onaylanacaktır. Şikayetler belediye tarafından değerlendirilip İLBANK’a bildirilecektir. Şikayet yanıtları / çözümleri belediye tarafından şikayeti oluşturan kişi/kurumlara bildirilecektir. İLBANK, belediyenin şikayet mekanizmasını nasıl çalıştırdığını takip edecektir. Şikayetin çözüme kavuşturulamaması durumunda, şikayeti yapan kişi/kurum İlk Derece Mahkemesi’ne başvurabilecektir.	4 hafta
4.	Yetkili İlk Derece Mahkemesi (adres)	Yazı ile	Yasal rejim uyarınca	Yasal rejim uyarınca

DÜNYA BANKASI ŞİKAYET MEKANİZMASI

Dünya Bankası tarafından desteklenen projelerinden dolayı olumsuz bir şekilde etkilendiklerini düşünen topluluklar ve bireyler şikayetlerini, mevcut proje şikayet mekanizmasına veya Dünya Bankası’nın Şikayet Mekanizması Servisi (ŞMS)’ne iletebilirler. ŞMS, alınan şikayetlerin projeye ilişkili endişelerin giderilmesi için derhal gözden geçirilmesini sağlar. Projeden etkilenen topluluklar ve bireyler şikayetlerini, DB’nin politikalarına ve prosedürlerine uymamasının bir sonucu olarak zararın oluşup oluşmadığını belirleyen bağımsız Denetim Paneline. Şikayetler doğrudan Dünya Bankası’nın dikkatine sunulduktan sonra herhangi bir zamanda iletebilir ve Banka Yönetimine yanıt vermesi için yanıt vermesi için fırsat verilir. Şikayetlerin DB’sinin kurumsal Şikayet Mekanizması Servisine (ŞM) nasıl ileteceğine dair bilgi almak için, lütfen <http://www.worldbank.org/en/projects-operations/products-and-services/grievance-redress-service> sayfasını ziyaret ediniz. Şikayetlerin nasıl Dünya Bankası Denetim Paneline ileteceği hakkında bilgi almak için www.inspectionpanel.org adresini ziyaret ediniz.

İZLEME VE RAPORLAMA

Proje uygulamasına yönelik kararların zamanında ve etkili bir şekilde alınmasını sağlamak amacıyla paydaş katılım sürecinin izlenmesi ve değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Projeye özel her bir PKP, katılım çalışmalarının uygulanması ve izlenmesine ilişkin sorumlu tarafların tespit edilmesinin yanı sıra, katılım çalışmalarının zaman zaman çizelgesini de içerecektir. Katılım çalışmalarının izlenmesine yönelik çalışmalar PKP hedeflerini ve spesifik görev ve faaliyetleri gösteren temel performans göstergeleri aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Proje Aşaması’na göre belirlenen temel performans göstergelerinin bir grubu Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Proje Aşamasına göre Örnek Temel Performans Göstergeleri

Proje Aşaması	Gösterge	Onay Metodu
Tasarım ve Planlama	Alt projeye özel PKP’lerin hazırlanması	Hazırlanan PKP’lerin #’i
	Proje ile ilgili bilgilerin verilmesi ve ÇSED/ÇSYÇ ve/veya YYÇ/YYP gibi proje dokümanlarının paylaşılması için düzenlenecek halkı bilgilendirme toplantıları	Yürütülen toplantıların #’i
	PKP uygulamak üzere tayin edilen personeller	Toplantıya katılan katılımcıların # ve türü
	Proje ŞM’sinin oluşturulması	Tayin edilen personellerin adları
İnşaat	Proje faaliyetleri hususunda farkındalık yaratılması	Operasyonel ŞM
İşletim	İşletim nedeniyle alınan şikayetlerin #’i	Yapılan toplantıların #’i
		İnşaat nedeniyle Alınan şikayetlerin #’inde azalma
		İşletim nedeniyle

		İşletim nedeniyle alınan şikayetlerin #’inde azalma
--	--	---

Projenin ÇSYÇ ve YYÇ dokümanlarında belirtilen raporlama gereklilikleri uyarınca, belediyeler proje sürecine ilişkin altı ayda bir İLBANK’a rapor verilmesinden sorumludur. Alt projeye özel ilerleme raporlarında aynı zamanda belirtilen süreçte yürütülen paydaş katılım çalışmaları ile ilgili bir bölüm yer alacaktır. Paydaş katılım çalışmaları, yapılan işleri, zamanını, sorumlu tarafı ve hedef grubu, ayrıca çalışmanın amacı belirtilerek tablo formatında sunulabilir, Belediyeler PKP’de yapılacak her türlü değişiklik (varsa) ilgili olarak İLBANK’ı bilgilendirecektir.

PKP EKİ
ÖRNEK ŞİKAYET VE ŞİKAYET ÇÖZÜM FORMU
Şikayet Formu

Referans No	
Adı – Soyadı <i>Şikayet sahibi isim belirtilmeden şikayette bulunabilir.</i> <i>İsim ve adres beyanı zorunlu olmamakla birlikte, şikayet ile ilgili geri bildirim süreci sırasında bilgi eksikliğinden kaynaklı olarak bazı problemlerin oluşabileceği dikkatinize sunulur</i>	
Lütfen irtibata geçme nedeninizi yazın	Lütfen irtibat nedeninizle ilgili ayrıntıları belirtin
E-posta	
Telefon	
Posta	
Diğer	
İl/İlçe/Yerleşim	
Tarih	
Şikayet Kategorisi	
1. Projeden etkilenen varlıklar/mülkiyetler hakkında	
2. Altyapı sorunları hakkında (yol, kanalizasyon sistemi veya su kaynakları, vb.)	
3. Gelir kaynaklarında azalma veya kaynakların tamamen kaybedilmesi hakkında	
4. Çevresel konular hakkında (örn. kirlilik)	
5. İstihdam süreci hakkında	
6. Trafik, ulaşım ve diğer riskler hakkında	
7. Diğer (lütfen belirtin):	
Şikayet Tanımı Ne oldu? Ne zaman meydana geldi? Nerede meydana geldi? Problemin sonucu nedir?	
Problemin çözümü için öngörüleriniz neler?	

İmza:

Tarih:

ŞİKAYET ÇÖZÜM FORMU

Şikayet çözüm numarası:	
Alınması gereken acil önlemleri tanımlayın:	
Alınması gereken uzun vadeli önlemleri tanımlayın (gerekli ise):	
Tazminat Talebi Bulunuyor Mu?	[] EVET [] HAYIR
İYİLEŞTİRİCİ FAALİYETİN KONTROLÜ VE KARAR	
Düzeltilici Faaliyetin Aşamaları	Verilen Sürenin Sona Erdiği Tarih ve Yetkili Kuruluşlar
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	

TAZMİNAT VE SON AŞAMALAR

Bu kısım, tazminat ücretlerini aldıktan ve şikayet çözüme kavuşturulduktan sonra şikayette bulunan kişi/kurum tarafından doldurulacak ve imzalanacaktır.

Notlar:

Şikayette Bulunan Kişi/Kurumun Adı-
Soyadı ve İmzası

Yetkili Kurum/Şirketin Temsilcisinin
Unvanı-Adı-Soyadı ve İmzası

Tarih..../...../.....

Ek 5. PAYDAŞ KATILIM TOPLANTI NOTLARI VE KATILIMCI LİSTESİ

SORULAR VE CEVAPLAR:

KURUM	SORU /GÖRÜŞ	CEVAP
Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü	Yeni yerleşim yerleri arazide belirlendi mi? Eğer yeniden yerleşim olacaksa yer tapuya tescil edilmelidir. Bu durumda da kamulaştırma devreye girer. Sosyal boyut anlamında tescilsiz kamu alanı belirlenip, tescil edilmelidir. Tescil edecek kamu kuruluşları Milli Emlak Genel Müdürlüğü ve Tapu Kadastro Genel müdürlüğüdür. Kamu arazilerinde, tespit dışı veya kadastro görmemiş alanlar önceden tespit edilmesi ve Milli Emlak ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü’nce tescil edilmesi gerekliliğinden bahsedilmiştir.	Gerekli tescil işlemlerinin devam ettiği ve önemli bir kısmının tamamlandığı ve hazırlanacak olan “Yeniden Yerleşim Plan”larında İLBANK’ın bu konuları takip edeceği ifade edilmiştir.
KASKİ	Mevzuatımız, uluslararası mevzuat ile uyumlu olduğu takdirde, Kamulaştırma Kanunu uygulaması çok değişmeyecektir. Sahada üç farklı talep ile sorun yaşıyoruz? - Benim arazime ne değer biçerseniz biçin benim arazi değerimi karşılamaz, diyen kişiler - Kamulaştırma yolunu kurtuluş yolu olarak gören kişiler, - Bedele itiraz edenler kişiler. En büyük sorunun ise yasal olmayan işgaller olduğu ifade edildi. Bunu işgal eden kişiler devlete hiçbir bildirimde bulunmamışlardır ve haksız kazanç elde etmişlerdir.	Bizim kamulaştırma kanunumuza göre, araziye işgal edenlere herhangi bir bedel ödenmiyor. Fakat Dünya Bankası mevzuatı farklı olup, Devlet arazisi de olsa, gayriresmi kullanım olması ve vatandaş geçimini bu araziden sağlaması durumunda bu şahıslara da tazminat ödenmesini öngörüyor. Ancak, bu uygulama kamulaştırma yasasında mevcut olmayıp, BTC Projesi’ne özel bir uygulamadır. Dünya Bankası danışmanlarınca, 2001 yılında kamulaştırma kanunumuzun zaten uluslararası standartlara uyumlaştırıldığı, Dünya Bankası’nın gayriresmi kullanıcıların tazminatlarını da önemsendiği ifade edildi. Örneğin Türk mevzuatında yapılarda yıpranma payları düşülüyorken Dünya Bankası’nın bu değerini düşülmemesi gerektiğini savunduğu belirtildi. Belediyelerin kimi zaman vatandaşa ödenmesi gereken bedelin beş katını bile verdiklerini söylemeleri üzerine Dünya Bankası danışmanları tarafından bu bedelin kağıt üzerinde gösterilmesi gerektiği ifade edildi. Örneğin, yeniden yerleşim eylem planı vs gibi dokümanlarda gösterebilmenin önemi vurgulandı. Ayrıca toprağa bedel biçerken ürüne de bedel ödendiği ifade edildi. Ya da vatandaşın elinden ne alınması gerekiyorsa onun verilmesi gerektiği (araziye arazi) ifade edildi.
BELEDİYELER	Belediyeler vatandaşların tespit yapılmadan hemen öncesinde arazinin değerini artırmak için ürün ve ağaç diktiklerini bu konuda ne yapabileceklerini sordular.	Dünya Bankası danışmanları, bu konuda Dünya Bankası’nın “cut off date” politikası ile, belli tarihten sonra yapılan herhangi bir işlem geçersiz olduğunu ve hak sahibi olunamayacağını belirttiler. Tapu Kadastro tarafından 2003 ve 2011 yıllarında kamuda çeşitli düzenlemelerin olduğu ama özel alanlar için bir düzenlemenin olmadığı ifade edildi. Ayrıca, Dünya Bankası danışmanları tarafından, bedel ödenmeden önce alanla ilgili fotoğraf çekilerek tespit yapılabileceği ve istisnaların kısmen önlenilebileceği ifade edildi.
Kemal Şirikçi KASKİ (Kahramanmaraş)	Raporlamaların hangi dilde yapılması gerektiği soruldu.	İller Bankası’na yapılacak olan raporlamaların İngilizce olması gerektiği ifade edildi. Halka yapılacak duyuruların ise Türkçe-İngilizce-Arapça olması gerektiği ifade edildi.

FOTOĞRAFLAR:

TOPLANTI KATILIMCI TUTANAĞI					
Tarih:	6.12.2019				
Yer:	18.kat Toplantı Salonu				
Konu:	Paydaş Katılım Toplantısı				
No	Ad-Soyad	Kurum	Görev	Telefon	e-posta
1	ARZU URAZ YAVAŞ	DÜNYA BANKASI	SOSYAL KALKINMA		auraz@worldbank.org
2	TUGRUL C. İGTEN	"	CEYRE DAKUSKANI		tictan@worldbank.org
3	Ayfer KARAALP	İLBANK	Teknik Uzman		akaraalp@ilbank.gov.tr
4	Şevket Altuğ TAŞDEMİR	İLBANK	Daire Başkanı	0.312.5087902	stajdemir@ilbank.gov.tr
5	Gamze ASLAN	İLBANK	Müdür	0.312.5087903	gaslan@ilbank.gov.tr
6	Sümeyle Gedikoglu	Türkiye Belediyeler Birliği	Sosyal İş. Proje & Finans. Bir. Başkanı	03124152100/225	sümeyle.gedikoglu@tbb.gov.tr
7	İbrahim AKGÜL	Genç ve Eski Bgl.	Gen. ve Eski Üye, Genel Yür. Gc. Md.	0312 410 8187	ibrahim.akgul@csb.gov.tr
8	Nebahat Başlıbüyüktekin	Türkiye Belediyeler Birliği	İşmen / Proje ve Finansman Br.	0312 410 2100/210	nebahat.baslibuyuk@tbb.gov.tr
9	Seta KURT	Milli Emlak Gn. Md.	Harita Müh.	03125863968	seta.kurt@csb.gov.tr
10	Azmi FİŞ	TKEM	Şube Md.	03125514725	afis@tkem.gov.tr
11	H. Kemal TOKER	TKGM	Şe. Md.	5055213183	nkutok@tkem.gov.tr
12	Özgür AKKAYA	İLBANK	HAZIRLIK BİRLİĞİ		
13	Zahide PUĞAN	Kahramanmaraş B. B. B.	Genç Md.	5325056915	zahide_turan@hotmail.com

TOPLANTI KATILIMCI TUTANAĞI

Tarih: 6.12.2019

Yer: 18.kat Toplantı Salonu

Konu: Paydaş Katılım Toplantısı

No	Ad-Soyad	Kurum	Görev	Telefon	e-posta
14	Kemal Sırıkci	Kahramanmaraş KASKİ	İns. Mch	95075626116	k.sirikci@maraskaski.gov.tr
15	Galip YOGURT	Kahramanmaraş KASKİ	Plan. Proj. Şb. Md.	505 2935746	g.yogurt@maraskaski.gov.tr
16	Ömer Gökten NESSİCİ	Kayseri KASKİ	Şb. Md.	5824958092	omer.gokten.nessici@kaski.gov.tr
17	Can AKIN	Adana ASKİ	Şb. Md.	505 551 5448	akin.can@yahoo.com
18	Gülizar EROĞLU	İLBANK	Uzman	508 79 29	geroglu@ilbank.gov.tr
19	Taner BAŞAR	İLBANK	Teknik Uzman	508 79 11	tbasar@ilbank.gov.tr
20	Sevil UYSAL	İLBANK	Teknik Uzman	508 79 45	suysal1@ilbank.gov.tr
21					
22					
23					
24					
25					
26					